

NÁRODNÁ FILATELISTICKÁ VÝSTAVA

s medzinárodnou účasťou

KATALÓG

FI
BRATISLAVA
2023

1. - 4. júna 2023

PARTNERI VÝSTAVY

Hlavný partner:

FILATELIE

PETR FLAŠKA | PRAHA

Platinoví partneri:

VINDOBONA
OSTERREICHISCHER
PHILATELISTEN CLUB SEIT 1888

Bratislavský
samosprávny
kraj

burda auction
aukční dům

PRESTIGE PHILATELY CLUB
PRAHA

PAVOL LAZAR

Zlatí partneri:

Michal
ZIKA

Milan
MOLNOŠI

Strieborní partneri:

Vladimír
PETRŮ

ŠTEFAN
BUZINKAI

Rudolf
Coufal

Jaromír
PETŘÍK

Josef
CHUDOBA

Bronzoví partneri:

Bedřich
HELM

STAVREM®
Podlahárske centrum

Rafal Ciurkiewicz

OBSAH

.....

Informácie o výstave	02	50 rokov Filatelistickej olympiády	30
Príhovor ministra dopravy SR	03	Odborné príspevky	33
Príhovor generálneho riaditeľa Slovenskej pošty, a.s.	04	- Prvý československý hárček (Bratislava 1937)	33
Pozdrav prezidenta FEPA	05	- Modrý Maurícius na výstave BRATISLAVAFILA 2023	39
Príhovor predsedu organizačného výboru	06	- Stroskotanci na Rodose alebo "výlet" na Maurícius	45
Organizačný výbor výstavy	07	- Príspevok k štúdiu známok "Prémiový rád J2"	52
Výstavná porota	08	- Tematické využitie R-nálepiek	59
Výstavné odmeny	09	- Rôzne spôsoby výroby slovenských príležitostných poštových lístkov	69
Filatelistická dokumentácia výstavy	11	Zoznam exponátov	82
Čestný dvor	13	- Výstava I. stupňa	82
- VINDOBONA	13	- Výstava II. stupňa	84
- Prestige Philately Club Prague	16	- Exponáty literatúry	86
- Poštová história Slovenska	19	Abecedný zoznam vystavovateľov	87
Program výstavy	21		
Návštevný poriadok	22		
Filatelistické výstavy v Slovenskom národnom múzeu	23		

INFORMÁCIE O VÝSTAVE

.....

je všeobecná národná filatelistická výstava s medzinárodnou účasťou, usporiadaná pri príležitosti 30. výročia vzniku Slovenskej republiky. V súťažných triedach poskytne priestor 67 exponátom v I. stupni, 54 exponátom v II. stupni a 28 exponátom literatúry. V mimosúťažnej triede budú predstavené viaceré svetové filatelistické rarity. Celkový rozsah výstavy je 444 výstavných plôch.

Usporiadateľom výstavy je Zväz slovenských filatelistov, združujúci od roku 1969 zberateľov poštových známok na Slovensku. Organizáciou výstavy je poverený organizačný výbor výstavy, zložený prevažne z členov bratislavských klubov filatelistov.

MINISTERSTVO
DOPRAVY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Záštitu nad výstavou prevzalo Ministerstvo dopravy Slovenskej republiky.

Významnú spoluúčasť na príprave výstavy prevzala Slovenská pošta, a.s., tradičný partner Zväzu slovenských filatelistov pri realizácii rôznych projektov. K výstave pripraví niekoľko zaujímavých filatelistických materiálov.

Výstava sa koná od 1. do 4. júna 2023 v Slovenskom národnom múzeu, ktoré poskytlo expozičné priestory vo svojej budove na Vajanského nábreží č. 2 v Bratislave v časti so samostatným vchodom z Múzejnej ulice.

Výstava BRATISLAVAFILA 2023 získala Uznanie (Recognition) Federácie európskych filatelistických spoločností (FEPA), ktorá združuje 45 národných zväzov. Udelené Uznanie garantuje vystavovateľom možnosť účasti na budúcich národných a medzinárodných výstavách.

Milé dámy, milí páni, ctení filatelisti,

ako iste o mne viete, pred nástupom do funkcie ministra dopravy som pracoval v oblasti digitalizácie. Veľmi ma teší, že v tejto modernej a dynamickej dobe sú ešte stále nadšenci, ktorí zbierajú známky a zaujímajú sa o filateliu. Považujem to za vznešenú záľubu, veď tvorba poštových známok je všeobecne považovaná za umenie.

Slovenská známková tvorba je vďaka svojim námetom a umeleckému stvárneniu známa aj v zahraničí. Máme množstvo veľmi zručných tvorcov, vďaka ktorým je táto umelecká prezentácia našej krajiny pravidelne oceňovaná na mnohých medzinárodných filatelistických súťažiach a podujatiach.

Ja sám som mal možnosť byť pri výrobe poštových známok a musím povedať, že to bolo pre mňa zaujímavé sledovanie. Aj preto som veľmi rád, že Ministerstvo dopravy SR prevzalo záštitu nad Národnou filatelistickou výstavou s medzinárodnou účasťou BRATISLAVAFILA 2023, ktorej sa dostalo uznanie aj zo strany Európskej federácie filatelistických zväzov. Vnímam to ako prejav ocenenia dlhoročnej činnosti našich filatelistov.

Túto výstavu považujem nielen za súťažné filatelistické podujatie, ale aj za symbolické vyústenie rôznorodých aktivít, či už vystavovateľských, vzdelávacích alebo náučných či publikačných, na ktorých sa aktívne podieľali a naďalej podieľajú naši filatelisti. Tento dlhoročný prínos filatelistov pre spoločnosť predstavuje pomyselnú vzácnu zbierku vytvorenú spoločným úsilím filatelistov a ich podporovateľov.

Chcem sa poďakovať filatelistom za ich nadšenie, ktorým prispievajú k prezentácii našej krajiny. Domácim i zahraničným vystavovateľom súťažných i nesúťažných exponátov prajem, aby v Bratislave dosiahli očakávaný úspech, ktorý bude pre nich povzbudením do ďalšej vystavovateľskej činnosti, Takisto vám želim množstvo pekných zážitkov a vzácnych úlovkov.

Andrej Doležal
minister dopravy Slovenskej republiky

Vážené dámy, vážení páni, milovníci filatelie

Filatelistická výstava BRATISLAVAFILA 2023 je po dlhých pätnástich rokoch ďalšou národnou filatelistickou výstavou s medzinárodnou účasťou, ktorá sa koná v hlavnom meste Slovenskej republiky, v Bratislave. Pred 15 rokmi to bola výstava SLOVOLYMPFILA 2008, ktorá sa konala v areáli INCHEBA EXPO počas Bratislavských zberateľských dní, pričom bola tematicky zameraná na športovú filateliu. Aktuálna výstava nie je tematicky špecifikovaná, koná sa však pri príležitosti okrúhleho 30. výročia vzniku Slovenskej republiky a v priestoroch Slovenského národného múzea, v ktorom bola tradícia usporadúvať národné filatelistické výstavy od 30. rokov 20. storočia.

Slovenská pošta, a.s., ako jeden z hlavných partnerov tohto podujatia, sa na výstave nezúčastňuje len poskytnutím materiálnej podpory, alebo vydaním špeciálnych filatelistických zberateľských artefaktov, ale aj ako vystavovateľ prostredníctvom Poštového múzea. A to hneď vo dvoch sekciách: v nesúťažnej triede s filatelistickým exponátom prezentujúcim proces výroby unikátnej viacfarebnej ocelorytinovej poštovej známky „UMENIE: Klaňanie troch kráľov zo Zlatých Moraviec“ a v sekcii Prestige Philately Club Prague, ktorého je Poštové múzeum členom, sa môžu návštevníci stretnúť s dvoma unikátnymi exponátmi. Prvý jednorámový exponát s názvom „TV Stamp“, ktorý získal v minulom roku zlatú medailu na filatelistickej výstave CAPE TOWN 2022 INTERNATIONAL STAMP EXHIBITION konanej v juhoafrickom Kapskom Meste, bude tvoriť záver propagačného exponátu o vývine poštových známok od 19. storočia do súčasnosti a druhý bude venovaný unikátnym služobným známkam Československej pošty z rokov 1954 – 1955 s názvom „Prémiový rád J2“, ktoré boli pred piatimi rokmi objavené v konvolute známok pochádzajúcich z rozdelenia majetku Správy pôšt a telekomunikácií v súvislosti so vznikom samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993.

Vychádzajúc zo skúseností z Jubilejnej filatelistickej výstavy CS-SALON 2018, konanej v októbri 2018 na Bratislavskom hrade a ktorej bola Slovenská pošta, a.s., spoluorganizátorom, máme spolu so Zväzom slovenských filatelistov ambíciu pritiahnúť k filatelii širšie vrstvy obyvateľstva. Unikátne výstavné exponáty, ktoré pre verejnosť pripravila aj naša spoločnosť, sú predovšetkým propagáciou klasického média poštovej známky, ktorá u nás stále slúži na úhradu poštových služieb a to aj napriek z roka na rok frekventovanejšej elektronizácii komunikácie.

Ing. Ľubomír Mindek
Generálny riaditeľ Slovenskej pošty, a.s.

POZDRAV PREZIDENTA FEPA VÝSTAVE BRATISLAVAFILA 2023

Úprimne by som chcel zablahoželať Zväzu slovenských filatelistov k zorganizovaniu národnej filatelickej výstavy s medzinárodnou účasťou v Bratislave v tomto roku. Výstava pripomína 30. výročie vzniku Slovenskej republiky a ponúka skvelú príležitosť čerpať z filatelie a nahliadnuť do toho, ako sa jej organizácia vyvíjala v minulosti a ako sa stále vyvíja. V mene všetkých svojich členov, FEPA s potešením udeľuje svoje Uznanie výstave BRATISLAVAFILA 2023 ako udalosti, ktorá je dôležitá nielen v jej domovskej krajine, ale aj pre európsku filateliu ako celok.

Úprimné poďakovanie posielame aj všetkým, ktorí prispeli k úspechu tejto výstavy, či už organizačne alebo ako patrón, obchodník, vystavovateľ, porotca, dobrovoľník alebo akýmkoľvek iným spôsobom. Usporiadanie výstavy je veľký počin, ktorý si vyžaduje veľkú pomoc z mnohých strán a sme nesmierne vďační každému, kto sa podieľa na tejto dôležitej práci, ktorá tak výrazne prispieva k budovaniu budúcnosti filatelie – činnosti, ktorá prináša toľko potešenia a uspokojenia pre tak mnoho ľudí.

Osobne je pre mňa mimoriadnou radosťou zúčastniť sa tejto výstavy, keďže sa už dlhé roky zaujímam najmä o poštovú históriu Bratislavy a jej okolia. Teším sa na stretnutie so starými priateľmi, na nových priateľov a na spoznávanie tejto fascinujúcej oblasti v srdci Európy.

Návštevníkom, ktorí prídu na výstavu učiť sa, obdivovať a obnovovať si znalosti i okruh známych, posielam mnoho srdečných pozdravov. Dúfam, že si návštevu užijete a možno aj objavíte – alebo znovu objavíte – radosť z filatelie.

Bill Hedley

Prezident FEPA – Európskej federácie filatelistických asociácií

Vážení filatelisti, milí priatelia,

Na začiatku bola myšlienka, nasledovalo množstvo práce a osobného nasadenia, ktoré nakoniec vyústilo do pozoruhodného výsledku v podobe výstavy BRATISLAVAFILA 2023. Ide o skutočný sviatok a oslavu slovenskej filatelie a zároveň dôstojné pripomenutie si tridsiateho výročia vzniku samostatnej Slovenskej republiky.

Možnosť vystavovať v Bratislave vzbudila nečakane obrovský záujem filatelistov, a to nie len slovenských, ale z celej Európy. Napriek tomu, že termín bol len niekoľko dní po svetovej výstave v neďalekom Nemecku, bol organizačný výbor nútený rozšíriť pôvodne zamýšľaný rozsah o takmer 20 %, aby tak mohol vyhovieť požiadavke zúčastniť sa každému prihlásenému vystavovateľovi. Na viav ako štyristo výstavných plochách si teda medzi sebou zmeria sily viac ako stovka vystavovateľov a ďalšie desiatky exponátov tvoria autori filatelickej literatúry. Aby toho nebolo málo, na ďalších výstavných plochách sú umiestnené exponáty v čestnom dvore, kde sa dajú obdivovať skvosty svetovej filatelie, viažuce sa prevažne k územia Slovenska. Pozvanie do čestného dvora popri najvýznamnejších slovenských filatelistoch prijali aj elitné zahraničné kluby ako Vindobona, či Prestige Philately Club Prague.

Bolo pre mňa ctou byť súčasťou skvelého pracovného kolektívu ľudí, ktorý výstavu pripravil a zvládol aj každú nepredvídanú situáciu, a že ich nebolo málo. Úsmev na tvári a úžasný entuziazmus bol značkou každého jedného člena, za čo im patrí obrovská vďaka.

Podujatie takéhoto rozsahu a významu, napriek úprimnej snahe a sebakvôšiemu nasadeniu by Zväz slovenských filatelistov jednoducho nebol schopný zvládnuť ani po finančnej, ani po ľudskej stránke sám. S mimoriadnou úctou a vďakou som vnímal podporu partnerov výstavy a prácu dobrovoľníkov, ktorí všetci umožnili, aby sa výstava zrealizovala. Ďakujem, ďakujem, ďakujem.

Neoddeliteľnou súčasťou usporiadania výstavy, ktorú Organizačný výbor s veľkou vďakou prijal, bolo tiež oficiálne zastrešenie v podobe prevzatia záštity nad výstavou ministerstvom dopravy SR, uznanie FEPA, poskytnutie priestorov v Slovenskom národnom múzeu, či spoluprácu so Slovenskou poštou, a.s..

Teším sa z každého jedného návštevníka a držím palce každému jednému vystavovateľovi.

Pavol Lazar
predseda Organizačného výboru výstavy
predseda Zväzu slovenských filatelistov

ORGANIZAČNÝ VÝBOR

.....

Pavol Lazar
predseda

Miroslav Bachratý
podpredseda

Peter Vozár
tajomník

Ján Fratrič
člen

Peter Hložka
člen

Vojtech Jankovič
člen

Milan Šajgalík
člen

Peter Osuský
člen

Martin Polovka
člen

Michal Zika
člen

Janka Huljaková
revízor

GENERÁLNY KOMISÁR ZSF
pre Výstavu BRATISLAVAFILA 2003
Peter Osuský

VÝSTAVNÁ POROTA

Vojtech Jankovič
predseda

Miroslav Bachratý
člen

Milan Černík (ČR)
člen

Jiří Černý (ČR)
člen

Petr Fencel (ČR)
člen

Pavol Lazar
pozorovateľ

VÝSTAVNÁ MEDAILA A DIPLOM

.....

Návrh: Adrian Ferda
Výroba: Zinako, s.r.o., Valašské Meziříčí, ČR

VECNÉ CENY

.....

Český porcelán Dubí
Svaz českých filatelistů

Grafický list, Dušan Kállay
ALBUM s.r.o.

Grafický list, Dušan Grečner
Pavol Lazar

Grafický list
Akad. mal. Marián Komáček

Zväz slovenských filatelistov

Jaromír Petřík

*AKFILA
Anton Kulhánek*

FILATELISTICKÁ DOKUMENTÁCIA VÝSTAVY

.....

FILATELISTICKÁ DOKUMENTÁCIA VÝSTAVY

Novinka Slovenskej pošty, a.s. - Komerčná známka, venovaná výstave BRATISLAVAFILA 2023

Príloha výstavného katalógu

ČESTNÝ DVOR

.....

Rakúsky filatelistický klub VINDOBONA

4. apríla 1880 bol založený spolok "Wiener Philatelistenclub". Bol to prvý „známkový“ klub v rakúskej polovici monarchie a dodnes je celosvetovo jedným z najstarších stále aktívnych klubov. Jeho prvým predsedom bol Sigmund Friedl. Cieľom spolku bolo „pestovanie a posilňovanie náuky o známkach, poštových službách a medzinárodnom obchodovaní“ a tiež iniciovanie spoločensky zameraného združenia všetkých priateľov zberateľstva známok. Nič z tohto cieľa sa do dnešných dní nezmenilo. Od roku 1902, po zlúčení s ďalšími filatelistickými klubmi, sa klub oficiálne nazýva „Österreichischer Philatelistenclub Vindobona“.

V novembri 1881 a 1890 klub usporiadal dve priekopnícke výstavy poštových známok, ktoré si prezrelo okolo 24 000 návštevníkov. Medzi nimi bol aj cisár František Jozef!

Klubový život prekvital a len obdobie inflácie v prvej polovici dvadsiatych rokov prinieslo ťažké časy. V roku 1925, keď bola v Rakúsku zavedená šilingová mena, zostalo v pokladnici klubu iba 67 šilingov. Klub stratil v priebehu druhej svetovej vojny veľa svojich členov. 12. marca 1945 bolo klubové sídlo zničené bombardovaním, vrátane unikátnej filatelistickej knižnice.

Rakúska filatelia bola dlhodobo formovaná prominentnými členmi klubu Vindobona. Niektorí z jeho reprezentantov, bez nároku na úplnosť: Philipp la Renotière de Ferrari, Anton Kumpf-Mikuli, Edwin Müller, Karl Frey, Anton Seitz, Anton Jerger, Emil Capellaro, Ernst Bernardini, Wilhelm Demuth, Ulrich Ferchenbauer a mnohí ďalší.

Klubový život sa v priebehu ďalších desaťročí úspešne rozvíjal a znovu prekvital. Organizovali sa medzinárodné výstavy, boli publikované široko uznávané literárne diela a zberateľstvo a štúdium dosiahlo nové výšiny pomocou moderných prostriedkov. Vo Vindobone je združených už mnoho posledných rokov okolo 120 členov.

VINDOBONA
ÖSTERREICHISCHER
PHILATELISTEN CLUB SEIT 1880

A. EXPOZÍCIA KLUBU VINDOBONA

- I. Auinger Martin** Wiener Poststempel im 18. Jahrhundert
/ Viedenské poštové pečiatky v 18. storočí
- II. Havlicek Alexander** Österreich – Frankaturen der Ausgabe 1850
/ Rakúsko – frankatúry vydania 1850
- III. Hamilton Walter** Österreich Ausgabe 1850 – Abstempelungen
/ Rakúske vydanie 1850 - pečiatky
- IV. Feichtinger Wolfgang** Österreich, Ausgabe 1858, Frankaturen ins Ausland
/ Rakúsko, vydanie 1858, frankatúry do cudziny
- V. Mayr Michael** Österreich – Frankaturen 3. Ausgabe
/ Rakúsko – frankatúry 3. vydania
- VI. Knoll Friedrich** Österreich – Adlerausgabe 1863 eng und weit gezähnt – Auslandsfrankaturen
/ Rakúsko – vydanie „Adler“ úzke a široké zúbkovanie – frankatúry do cudziny

- VII. Soucek Peter** Abstempelungen von Lombardei – Venetien
/ Pečiatky Lombardsko-Benátska
- VIII. König Wolfgang** Ausgabe 1867 – Mischfrankaturen Ungarn
/ Vydanie 1867 – Zmiešané frankatúry v Uhorsku
- IX. Lind Armin** Österreich – Ausgabe 1900 bis 1907 – besondere Frankaturen
/ Rakúsko – Vydanie 1900-1907 – mimoriadne frankatúry
- X. Schindler Paul** Österreich – Ausgabe 1908 / Rakúsko – Vydanie 1908
- XI. Kobelbauer Helmut** Umbruch 1918/1919 / Prevrat 1918/1919
- XII. Kroiss Peter** Frankaturen der österreichischen Inflationsperiode
/ Frankatúry rakúskeho inflačného obdobia
- XIII. Biermayr Johann** Österreich – 1. Republik- Massenfrankaturen
/ Rakúsko – 1. republika – hromadné frankatúry
- XIV. Anonym** Österreich – Renner Ausgaben 1946
/ Rakúsko – Vydania Renner 1946
- XV. Fukarek Michael** Wiener Rohrpost
/ Viedenská potrubná pošta
- XVI. Robisch Herbert** Die Vorboten des Untergangs der Österreichisch-Ungarischen Doppelmonarchie
/ Poslovía zániku Rakúsko-Uhorskej monarchie
- XVII. Hochleitner Franz** Österreichische Paketpost
/ Rakúska balíková pošta
- XVIII. Baurecht Günter** Österreichische Post in Bulgarien
/ Rakúska pošta v Bulharsku
- XIX. Schwarz Gerhard** Post von Frankreich in die Welt bis zum Weltpostverein
Pošta z Francúzska do sveta do vzniku UPU
- XX. Stauder Michael** Tripoli di Barberia – Italienische Post
/ Tripoli di Barberia – Talianska pošta

UKÁŽKY Z EXPONÁTOV ČLENOV KLUBU VINDOBONA

Exponát č. III

Predznámkový list z Viedne do Veľkej Lomnice (Kakas Lomnicz) na Slovensku z roku 1752 (16.7.) s odtlačkom pečiatky V:WIENN, vôbec najstaršej starorakúskej pečiatky používanej od roku 1751.

Exponát č. VI

Unikátna 5-farebná frankatúra známok 3. rakúskej emisie z roku 1863 s tzv. úzkym zúbkovaním na zásielke z Viedne do Štrasburgu.

Prestige Philately Club Prague

Vážení přátelé filatelie,

je mi velkou ctí, že Vám mohu představit Prestige Philately Club Prague.

Náš klub byl založen v předvečer 100. výročí vzniku samostatného československého státu a protože státnost a filatelie jsou bytostně spojeny.

Cílem a jmenovatelem našeho Prestige Philately Club Prague je široká osvětová a vzdělávací činnost. Chceme atraktivní formou ukázat filatelii jako nadčasový mezinárodní kulturní fenomén a drahocennou součást světového dědictví, která jest „společnou řečí“ milionů lidí z celého světa, napříč generacemi a kontinenty, jazyky a kulturami. Filatelie a známková tvorba v sobě odráží dějiny, socio-kulturní a politické kontexty. Vypráví příběhy známek i osudy jejich majitelů, rozšiřuje naše poznání a v mnoha směrech obohacuje naše životy.

Tomáš Mádl
prezident Prestige Philately Club Prague

B. EXPONÁTY ČLENŮ PRESTIGE PHILATELY CLUB PRAGUE

XXI. Tomáš Mádl + Pavol Lazar + Friedrich Winter

The first stamp issue of the Austrian Empire 1850
První známkové vydání Rakouského císařství 1850

XXII. Zdeněk Filípek

Kompletní arch první novinové známky světa – Modrý Merkur

XXIII. Stanislav Havlíček

První korespondenční lístek světa – první den použití

XXIV. Poštovní muzeum Praha

Přetisky POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ 1919 – 4K na žilkovaném papíru

XXV. Petr Sobotka

Mys dobré naděje 1861

XXVI. Jaroslav Hanák

Inverted Ship – Labuan / Převrácená loď – Labuan

XXVII. Martin Šilhán

Unikátní vícenásobné použití nejvyšších koloniálních nominálů

XXVIII. Poštové Múzeum Banská Bystrica

Prémiový řád J2

XXIX. Petr Valošek

Glasgow error / Glasgovský chybotisk

XXX. Jiří Kraus

Major Antarctic discoveries and the earliest known concessionary letter from the Falkland islands
/ Nejvýznamnější antarktické objevy a nejstarší koncesionářský dopis z Falklandských ostrovů

XXXI. Lubor Kunc

Čs. legie v Rusku

..... XXXII. Vít Vaníček

První známka světa (Black Penny)

Filatelie není cosi daného a samozřejmého. Kdysi žádná nebyla - pak cca 160 let ano – a může i dále být, ale také nemusí. Toto vědomí evokuje starost o filatelii a ta zase odpovědný postoj k ní, vedoucí k aktivnímu tázání, co vše filatelie je a znamená, co z toho je smysluplné akcentovat a také, jakým způsobem to prezentovat. Toto tázání nám odhaluje hodnoty, znaky a vlastnosti, které filatelie během své 160 leté tradice nabyla a prokázala. Filatelie je zejména tvorba a přináší nejhlubší uspokojení z této tvorby, je radostí z vlastnictví, cestou k poznávání, přibližování světa a jeho odlišností, její objekty jsou unikátními stopami událostí a okolností svého vzniku i osudů jejich vlastníků, filatelie je společnou řečí napříč časem, kontinenty i kulturami, vytváří globální komunitu i osobní identitu, je životním stylem, dodává smysl a také je nadčasová, kulturotvorná a inspirabilní, ukazuje jak může být něco nedosažitelné, je prestižní, dobrou investicí atd. atd.

Toto jsou universální hodnoty a znaky snadno srozumitelné a inspirující i ve světě mimo filatelii. Díky nim má filatelie (stále ještě) tradiční a úctyhodné postavení v socio-kulturním prostoru a v povědomí veřejnosti. Díky nim může mít i skvělou budoucnost.

Ale, filatelie, a to i ve světovém měřítku, dnes do jisté míry dospěla do stavu, kdy se zakonzervovala a sama sebe umenšuje a omezuje. Filatelie „nenaslouchá“ okolní společnosti a naopak. Některé hodnoty zmíněné výše, byly zapomenuty, nejsou formulovány, připomínány, natož prezentovány. Filatelie se postupně odcizuje, je navenek nesrozumitelná, v důsledku odrazující a tedy daleko za svým potenciálem mít vliv a významnou společenskou a kulturní funkci.

Je proto životně důležité, dát filatelii novou tvář, obrátit se k veřejnosti a učinit filatelii více atraktivní, komunikativní, v souladu s hodnotami, prostředky a mentalitou 21. století. Pozvednutí povědomí o filatelii, obohacení společnosti skrze ni a inspirace nefilatelistické veřejnosti, to je cílem a úkolem Prestige Philately Club Prague, u vědomí toho, že právě mimo filatelii se rozhoduje o její budoucnosti. Během naší činnosti v tomto směru se ukázalo, že v současné společnosti pozitivně rezonuje schopnost filatelie vyprávět nadčasové a vtahující příběhy, přesahující naše životy, s možností na ně navázat a tedy je i prožívat, v mnoha směrech spoluutvářet osobní identitu, nabídnout sounáležitost jinak zcela odlišných osobností, přinášet radost z vlastnictví, ekonomické zhodnocování a prestižní rozměr, který v jejich dějinách vytvořila řada vynikajících a slavných osobností.

Spojení identity, příběhů, životního stylu, tradice, peněz i poznání – to je velké téma s obecným přesahem, které v mediálním a veřejném prostoru takřka chybí, i když je v kontextu současného světa přínosné a atraktivní. V zájmu oslovení nefilatelistické veřejnosti je třeba jej prosazovat do „velkých“ medií, používat PR a marketingové nástroje a také spolupracovat s institucemi, které utvářejí a organizují kulturní a společenské prostředí.

David Kopřiva
tajemník Prestige Philately Club Prague

UKÁŽKY EXPONÁTŮV ČLENŮV PRESTIGE PHILATELY CLUB PRAGUE

Exponát č. XXIX

6-pencová známka pre Falklandské ostrovy z roku 1964 s chybnou natlačeným obrazom lode H.M.S. GLASGOW namiesto H.M.S. KENT.

Exponát č. XXIII

Najstarší poštový lístok sveta, vydaný v Rakúsko-Uhorsku 1. októbra 1869, použitý v deň vydania na poštovom úrade v Bratislave (Pozsony).

Exponát č. XXVI

Doplatná známka ostrovného štátu Labuan s prevrátenou tlačou stredovej vignety v čiernej farbe.

Exponát č. XXII

Jeden z dvoch existujúcich kompletných 100-kusových hárkov prvých novinových známkov sveta "Modrý Merkur", vydaných v Rakúskom cisárstve v roku 1851.

C. EXPOZÍCIA „DEJINY POŠTY NA SLOVENSKU“

Expozíciu tvoria ukážky zo zbierok a exponátov významných slovenských a českých zberateľov, ktoré sú venované poštovým známkam a ich použitiu na území Slovenska počas pôsobenia rôznych poštových správ v historickom priereze. Prehľad uzatvára exponát Poštového múzea Slovenskej pošty a.s., reprezentujúci jej tridsaťročnú emisnú činnosť od vzniku Slovenskej republiky vrátane interaktívneho exponátu „TV STAMPS“.

XXXIII.

Juraj Pálka

Uhorsko - Predznámkové obdobie do 1850

XXXIV.

Peter Severín

Rakúska poštová správa na Slovensku 1850 – 1867

XXXV.

Péter Csicsay

Uhorská poštová správa na Slovensku 1867 – 1918

XXXVI.

Pavol Lazar

Československo 1918 – 1938

XXXVII.

Michal Zíka

Slovensko 1939 – 1945

XXXVIII.

Miloslav Hauptmann

Československo 1945 – 1992

XXXIX.

Slovenská pošta, a.s.

Slovensko od roku 1993

.....

▲ Exponát č. XXXV

Obálka pre zaslanie listu z Uhorska (pošta Zuberec) do USA nemeckou ponorkovou poštou cez poštový úrad Budapest 72 v roku 1917.

Ukážky z kolektívnej prezentácie „HISTÓRIA POŠTY NA SLOVENSKU“.

Exponát č. XXXVI >

Dodnes jediná svetovo uznávaná rarita známok predvojnového Československa – pretlač 50/50 h je vlastne chybotlačou, keď namiesto známky 20 h alebo 150 h bol omylom použitý hárok 50-halierovej známky “Oslobodená republika”. Je známych 18 kusov.

< Exponát č. XXXVII

Skúšobná tlač nevydaných výplatných známok podľa návrhu Martina Benku s nápisom ČESKO-SLOVENSKO.

> Exponát č. XXXIV

Prvý deň vydania (1. Jún 1850) prvej rakúskej emisie dokumentovaný na liste z Trnavy do Viedne so známkou 6 Kreuzer, predpisovo vylepenou v strede na hornom okraji zásielky.

PROGRAM VÝSTAVY

.....

1.6. štvrtok

16,00 - 17,00 hod.

Slávnostné otvorenie výstavy (na pozvánky)

2. 6. piatok

9,00 - 17,00 hod.

Výstava otvorená pre verejnosť

10,00 hod.

Inaugurácia známky emisie „200. výročie pravidelnej expresnej dostavníkovej pošty z Bratislavy do Viedne“, prvej komerčnej známky Slovenskej pošty, a.s., venovanej výstave BRATISLAVAFILA 2023, poštového lístku a PPP (vo výstavných priestoroch).

10,30 hod.

Prezentácia druhého zväzku 15. dielu Monografie Česko-Slovenských známok: Poštové pečiatky na území Slovenska 1752-1918, Monografie Slovenských známok 1939-45 a publikácie Slovensko 1938-1945/Poštová história.

11,00 hod.

Komentovaná prehliadka výstavy

17,00 hod.

Uzatvorenie výstavy

Počas celého dňa bude otvorená príležitostná priehradka Slovenskej pošty, ktorá bude používať výstavnú pečiatku a predávať filatelistický materiál.

Zväz slovenských filatelistov bude mať na výstave otvorený svoj stánok, kde bude poskytovať informácie o ZSF, o výstave a poradenskú službu. V stánku bude k dispozícii výstavný katalóg a prezentované monografie ako aj rôzny filatelistický materiál.

3.6. sobota

9,00 - 17,00 hod.

Výstava otvorená pre verejnosť

12,00 hod.

Oznámenie výsledkov hodnotenia exponátov formou označenia na výstavných paneloch

12,00 hod.

Komentovaná prehliadka výstavy

13,00 hod.

Stretnutie vystavovateľov s porotcami pri exponátoch

9,00 - 17,00 hod.

Aukcia Petr Flaška (hotel Carlton)

17,00 hod.

Uzatvorenie výstavy

Zväz slovenských filatelistov bude mať na výstave otvorený svoj stánok, kde bude poskytovať informácie o ZSF, o výstave a poradenskú službu. V stánku bude k dispozícii výstavný katalóg a prezentované monografie ako aj rôzny filatelistický materiál.

17,15 hod.

Slávnostné vyhodnotenie Filatelickej olympiády a palmares pre triedu mládeže v hoteli Avance na Medenej ulici 9.

19,00 - 23,00 hod.

Slávnostné vyhlásenie výsledkov (palmares) v hoteli Avance na Medenej ulici 9 (na pozvánky).

4.6. nedeľa

9,00 - 15,00 hod.

Výstava otvorená pre verejnosť

11,00 hod.

Komentovaná prehliadka výstavy

Zväz slovenských filatelistov bude mať na výstave otvorený svoj stánok, kde bude poskytovať informácie o ZSF, o výstave a poradenskú službu. V stánku bude k dispozícii výstavný katalóg a prezentované monografie ako aj rôzny filatelistický materiál.

15,00 hod.

Uzatvorenie výstavy

Ako samostatný sprievodný program mimo priestorov výstavy bude 2. - 4. júna prebiehať Filatelistická olympiáda mládeže, tradičné podujatie slovenskej mládežníckej filatelie, ktoré v tomto roku slávi už 50. výročie od konania prvého ročníka 1973.

NÁVŠTEVNÝ PORIADOK

- 1.** Výstava BRATISLAVAFILA 2023 je všeobecnou súťažnou národnou filatelistickou výstavou s medzinárodnou účasťou. Usporiadateľom výstavy je Zväz slovenských filatelistov v spolupráci so Slovenskou poštou, a.s. a Slovenským národným múzeom. Výstava sa koná pod záštitou Ministerstva dopravy SR a s uznaním Európskej federácie filatelistických spoločností (FEPA).
- 2.** Výstava je organizovaná pri príležitosti 30. výročia vzniku Slovenskej republiky.
- 3.** Miestom konania výstavy je budova Slovenského národného múzea na Vajanského nábřeží č. 2 v Bratislave, vchod z Múzejnej ulice, dátum konania od 1. vo 4. júna 2023. Pre verejnosť je výstava otvorená 2. a 3. júna od 9,00 do 17,00 hod., 4. júna od 9,00 do 15,00 hod.
- 4.** Sprievodnými akciami výstavy sú:
  - Celoštátne finále mládežníckej Filatelickej olympiády
  - Aukcia Petr Flaška Praha
  - Prezentácia nových titulov filatelickej literatúry
  - Inaugurácie známok, poštového lístka a príležitostnej poštovej pečiatky.
- 5.** Vstup na výstavu je pre všetkých návštevníkov bezplatný.
- 6.** Kontakt s organizačným výborom výstavy zabezpečuje stánok ZSF, umiestnený na výstave.
- 7.** Do priestorov výstavy nie je dovolené vstúpiť s domácimi zvieratami.
- 8.** Vo výstavných priestoroch nie je dovolené dotýkať sa výstavného zariadenia, exponátov ani zasklenených plôch výstavných rámov, fajčiť alebo narábať s otvoreným ohňom, jesť a požívať nápoje všetkého druhu.
- 9.** Návštevníkom nie je povolené akékoľvek ponúkanie, predaj alebo výmena filatelistických alebo iných zberateľských materiálov v priestoroch výstavy s výnimkou k tomu určených stánkov.
- 10.** Rozširovanie propagačných alebo reklamných materiálov, fotografovanie a filmovanie v priestoroch výstavy podlieha predchádzajúcemu súhlasu usporiadateľa.
- 11.** Návštevníci výstavy sú povinní dbať na organizačné pokyny usporiadateľov.
- 12.** Výstavné priestory sú zabezpečené bezpečnostným zariadením.
- 13.** V prípade spôsobenia akejkoľvek škody je návštevník výstavy povinný nahradiť ju v plnej výške v súlade s platnými právnymi predpismi SR.

FILATELISTICKÉ VÝSTAVY V SLOVENSKOM NÁRODNOM MÚZEU (1937 – 2023)

Miroslav Bachratý

Výstavy poštových známok (dnes filatelické výstavy) patria k neodmysliteľným aktivitám filatelistických organizácií na celom svete. Bývalé Československo nebolo v tomto smere žiadnou výnimkou a tak stovky výstav rôznych úrovní – od regionálnych až po svetové – písali bohatú históriu tohto najrozšírenejšieho zberateľského odboru, ktorý začiatkom 20. storočia zapustil korene aj v Bratislave. Počiatky bratislavských výstav siahajú do roku 1934, keď miestny filatelistický spolok – Klub československých filatelistov – usporiadal pri príležitosti 10. výročia svojho založenia Jubilejnú propagačnú výstavu. Sprístupnili ju v sídelnej budove Zemedelského múzea (1924 – 1940) na Vajanského nábreží od 23. až do 31. mája 1934. Múzejnú budovu stavali v rokoch 1924 – 1928 a slávnostne otvorili 4. mája 1930, jej projektantom bol Michal Milan Harminc. V múzejnej budove sa konalo ešte niekoľko ďalších filatelistických výstav, v roku 1937 v spolupráci so Zemedelským múzeom, filiálkou

pražského Československého zemeďelského múzea (predchodcom Slovenského národného múzea) a neskoršie výstavy v rokoch 1942, 1952, 1960 a 1967 sa realizovali už v spolupráci s ďalším predchodcom SNM, Slovenským múzeom (1940 – 1961). Posledná filatelistická výstava v budove SNM na Vajanského nábreží bola usporiadaná v roku 2002. Záujem verejnosti o poštové známky bol vždy enormný nielen z dôvodu ich hodnoty ako ceniny, ale aj pre ich pôsobivú vizuálnu stránku, sú dokonalým spoločným dielom výtvarných umelcov, umeleckých rytcov, tlačiarov a iných odborníkov. Výstavy známok bývali síce krátkodobé, ale obyčajne sa tešili veľkej pozornosti a pýšili sa bohatou návštevnosťou, tie bratislavské patrili k tým najvýznamnejším filatelistickým podujatiam na Slovensku. V tomto roku si pripomíname 86 rokov od prvej celoštátnej filatelistickej výstavy v priestoroch tejto vrcholnej národnej inštitúcie.

CELOŠTÁTNA VÝSTAVA POŠTOVÝCH ZNÁMOK BRATISLAVA 1937 (24. OKTÓBER – 2. NOVEMBER 1937)

Bratislavskí filatelisti sa po troch rokoch podujali usporiadať prvú celoštátnu súťažnú výstavu. Realizátormi tohto projektu bol výstavný výbor pod predsedníctvom Leopolda Vališa a organizačným vedením Ladislava Novotného. Za Slovenské múzeum sa angažoval botanik a elektrotechnik Klement Ptačovský. Celé podujatie sa konalo pod záštitou ministra pôšt a telegrafov A. Tučného a so širokou podporou predstaviteľov politických, spoločenských a kultúrnych inštitúcií, filatelistických spolkov z celej ČSR a v neposlednom rade s materiálnou podporou mnohých hospodárskych subjektov. Filatelisti pripravili skutočne veľkolepú výstavu, ktorou sa súčasne prezentovali aj kvalifikovali pre nadchádzajúcu medzinárodnú výstavu PRAGA 1938. Na tejto akcii sa zúčastnilo 344 exponátov z celej ČSR a niekoľko zahraničných vo všetkých výstavných triedach. Pri tejto príležitosti boli po prvýkrát vydané príležitostné známky v hárčekovej úprave s vyobrazením Popradského plesa vo Vysokých Tatrách s hodnotou 50 h a na známke s hodnotou 1 Kč s Mohylou M. R. Šefánika na Bradle, ktorá je dielom architekta Dušana Jurkoviča (predsedu Spoločnosti Slovenského vlastivedného múzea v rokoch 1923 – 1936). Autorom výtvarných návrhov bol akademický maliar Karel Vík a autorom rytín Karel Seizinger. Módna novinka sa rýchlo ujala a stala sa neodmysliteľnou súčasťou ďalších výstav. Pre návštevníkov výstavy pošta pripravila päť príležitostných pečiatok (s rozlišovacími písmenami a-e), strojovú propagačnú pečiatku s vyobrazením múzejnej budovy a osobitné pečiatky používala aj pojazdná autopešta, ktorá bola pristená pred budovou múzea. Československá poštová správa inštalovala priamo na výstave tlačiarenský stroj, na ktorom demonštrovala postup tlače tzv. novinového hárčeka. Priamo na výstave vytlačené exempláre sú dodnes vysoko cennou ozdobou špecializovaných zbierok československých známok.

CELOŠTÁTNA VÝSTAVA POŠTOVÝCH ZNÁMOK BRATISLAVA 1942 (23. – 31. MÁJ 1942)

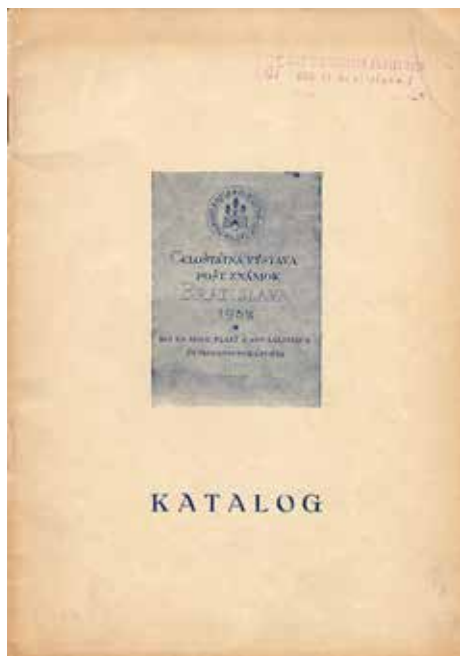

Po úspešnej výstave v roku 1937 otvorila svoje brány po piatich rokoch ďalšia bratislavská *Celoštátna výstava poštových známok*. Táto akcia sa však konala uprostred zúriaceho svetového vojnového konfliktu. Celoštátna znamenalo slovenská, múzeum už nebolo Zemedelské, ale Slovenské múzeum a popri Klube slovenských filatelistov v Bratislave ako spoluorganizátor pôsobila KDF Briefmarkensammler-Gemeinschaft, sídliaca v Bratislave. Patronát nad výstavou prijal minister dopravy a verejných prác Július Stano. Rozprestierala sa na druhom poschodí múzejnej budovy a v obidvoch sálach Zimnej záhrady. Na výstave boli prístupné známky, filatelistická literatúra i pomôcky. 233 exponátov výlučne slovenských zberateľov naplnilo hlavný zámer organizátorov ukázať a spropagovať verejnosti atraktivnosť známok a podporiť tak slovenskú filateliu. Aj poštová správa pomohla filatelistickému podujatiu dovedy nevidaným spôsobom - vydala sériu štyroch poštových známok s filatelisticko-zberateľskou tematikou.

CELOŠTÁTNA VÝSTAVA POŠTOVÝCH ZNÁMOK BRATISLAVA 1952 (18. OKTÓBER – 2. NOVEMBER 1952)

Už ústredné heslo tejto výstavy „Boj za mier, vlast' a socializmus“ napovedá o dobe, v ktorej sa tretia bratislavská celoštátna výstava konala. Okrem Spolku filatelistov a Povereníctva spojov sa na jej usporiadaní podieľala aj armáda a masovopolitické organizácie, záštitu nad ňou prevzal minister spojov Alois Neumann. Ideologický cieľ podujatia podčiarkujú nielen príspevky vo výstavnom katalógu, ale aj úplné nóvum vo vystavovateľskej praxi. Na výstave sa totiž mohli zúčastniť výlučne filatelistické krúžky či odbory závodných klubov ROH a osvetových besied, nie zberatelia – jednotlivci. Bolo ich celkom 61 z celej republiky, pričom poväčšine prezentovali rôzne nesúrodé súbory zo zbierok svojich členov. Z rámca ideologickej línie výstavy známok sa nevymyká inak vcelku vydarený výstavný háčček, ktorý bol dostupný len so vstupenkou alebo cez prísne regulovanú distribúciu. K výstave vydali aj poštovú obálku zobrazujúcu priečelie Slovenského múzea. Fragment muzeálnej budovy je zachytený aj na ďalšej výstavnej známke z tohto podujatia, ktorá je dielom významného predstaviteľa československej známkovej grafiky Jiřího Švengsbíra. Výstava známok v roku 1952 mala u verejnosti úspech, pozrieť si ju do múzea prišlo až 25.000 návštevníkov.

CELOŠTÁTNA VÝSTAVA POŠTOVÝCH ZNÁMOK BRATISLAVA 1960 (24. SEPTEMBER – 9. OKTÓBER 1960)

Filatelisti pripravili ďalšiu výstavu až po ôsmich rokoch od tej predchádzajúcej. Konala sa pod heslom „Za mier a medzinárodnú spoluprácu“. Uvoľnenejšia politická situácia 60. rokov 20. storočia v Československu sa prejavila aj v účasti vystavovateľov, k domácim zberateľom sa pridali aj filatelisti zo zahraničia, a to nielen zo socialistických štátov. Výstavnému výboru za Ústredie československých filatelistov predsedal (rovnako ako v roku 1952) Ladislav Novotný, Hospodársku ústredňu spojov v Bratislave zastupoval Július Kordoš a Slovenské múzeum jeho riaditeľ Milan Rybecký. Záštitu nad výstavou prevzal námestník ministra dopravy a spojov Juraj Maňák. Podujatie malo za cieľ predstaviť svetovej filatelickej federácii FIP českú a slovenskú filateliu pred vôbec prvou pripravovanou *Svetovou výstavou poštových známok PRAGA 1962*. Na výstave sa prezentovalo až 720 exponátov vo všetkých výstavných triedach, pričom exponáty mládeže, pre ich početnosť (neuveriteľných 178), museli byť inštalované v Ústrednom dome pionierov a mládeže Klementa Gottwalda (dnes prezidentskom paláci). K podujatiu boli vydané dve emisie poštových známok – výstavná a letecká, obidve z dielne majstra Jozefa Baláža.

CELOŠTÁTNÁ AEROFILATELISTICKÁ VÝSTAVA AERO - BRATISLAVA 1967 (17. – 25. JÚN 1967)

Celoštátna výstava, ktorá sa konala v roku 1967, mala komornejší charakter, nakoľko bola zameraná iba na jedinú pomerne úzku oblasť – aerofilateliu, teda na filatelistické artefakty spojené so vzdušnou prepravou pošty. Z poverenia Ústredného výboru Zväzu československých filatelistov a pod patronátom Ústredného Výboru Slovenského národného frontu ju usporiadal Aerofilatelistický klub Zväzu čs. filatelistov 08-66 v Bratislave, ktorému sa podarilo zhromaždiť pozoruhodných 62 exponátov z oblasti tradičnej, poštovo-historickej i tematickej filatelie. Výstavnému výboru predsedal Severín Zrubec, neskorší prvý a dlhoročný predseda samostatného Zväzu slovenských filatelistov, založeného v roku 1969. O realizáciu výstavy sa zaslúžili aj známi bratislavskí aerofilatelisti Gejza Strom, Viliam Kučera a Jozef Jahňátek. Návštevníci si z výstavy mohli odniesť netradičný suvení, príležitostný aerogram s natlačenou upravenou leteckou známkou vydanou pôvodne k výstave v roku 1960 a červenou prítlačou AERO-BRATSLAVA 67.

MEDZINÁRODNÁ VÝSTAVA POŠTOVÝCH ZNÁMOK SLOVENSKO 2002 (4. – 10. JÚL 2002)

Uplynulo dlhých 32 rokov, kým sa priestory Slovenského národného múzea opäť zaplnili zúbkovanými pokladmi. Medzinárodnú výstavu na vysokej filatelickej úrovni zorganizoval Zväz slovenských filatelistov v spolupráci so Slovenskou poštou, š.p. a Slovenským národným múzeom pod patronátom ministra dopravy, pôšt a telekomunikácií Jozefa Macejku. Organizačnému výboru pod taktovkou Františka Martinku sa podarilo zabezpečiť účasť vystavovateľov z 13 štátov, ktorí predviedli vyše 120 veľmi hodnotných exponátov s množstvom vzácných až raritných materiálov, prezentovaných aj vo výpravnom výstavnom katalógu. Charakteru a významu výstavy ako aj bohatému sprievodnému programu zodpovedá aj rozsiahla filatelistická sprievodná dokumentácia v podobe príležitostných pečiatok, početných celín a ďalších propagačných materiálov. Výstava SLOVENSKO 2002 predstavuje skutočný vrchol vystavovateľskej aktivity bratislavských filatelistov, ktorý je výzvou a zároveň aj inšpiráciou pre budúce generácie milovníkov známok.

50 ROKOV FILATELISTICKEJ OLYMPIÁDY

Vladimír Sládek, Jozef Oško

Hoci prvý záznam o organizovanej filatelii na území Slovenska pochádza z r. 1895, cesta organizovanej mládežníckej filatelie priamočiara nebola. Zreteľné obrysy sa pre mladých filatelistov začali črtať až po ustanovení samostatného Zväzu slovenských filatelistov (ďalej ZSF) v r. 1969. Popri nevyhnutných administratívnych a logistických aktivitách boli stanovené aj ciele nového zväzu, zamerané na odborné a vzdelávacie činnosti, organizovanie výstav, spoluprácu s inými spoločenskými organizáciami a samozrejme aj na spoluprácu so Zväzom českých filatelistov. Pre odbornú prácu boli podľa zberateľských odborov ustanovené odborné komisie: námetová, špecializovaných odborov, aerofilatelie, mládeže a metodicko-výchovná.

Cieľom Komisie mládeže (ďalej „KM“) nebolo mládež vzdelávať iba v oblasti filatelistickej odbornosti, ale poskytnúť mladému človeku v rámci záujmových činností ďalšiu možnosť využitia voľného času. Krúžky mladých filatelistov (ďalej „KMF“) pod odborným vedením KM poskytovali príležitosť, okrem odborného vzdelávania oboznamovať sa s históriou a historickými udalosťami, zemepisom, kultúrou, športom a inými témami (fauna, flóra, významné osobnosti...), a to všetko dobrovoľne, nad rámec školopovinného vzdelávania. Už v roku 1970 sa konal 1. Kongres mladých filatelistov v Žiline, na ktorom sa preberalo smerovanie mládežníckej filatelie.

V roku 1971 sa v Liptovskom Mikuláši uskutočnila 1. Celoslovenská výstava poštových známok mladých filatelistov, na ktorej sa svojimi exponátmi

zúčastnilo 129 mladých filatelistov. Výstava bola zároveň spojená s 2. Kongresom mladých filatelistov. V rámci tohto kongresu boli usporiadané súťaživé vedomostné hry mládežníkov. Táto akcia priniesla myšlienku a podnet zorganizovať, po vzore iných súťaží, každý rok filatelisticjú súťaž mladých filatelistov pod názvom „Filatelisticjú olympiáda“ (ďalej „FO“). Príprava a začiatky súťaženia v rámci FO boli koordinované s českou KM v rámci spolupráce ZSF s SČF (Svaz českých filatelistů).

Základnou úlohou mladého súťažiacieho filatelistu v súťaži FO je oboznámiť sa s témou navrhnutou pre daný rok prostredníctvom určeného počtu vybraných známok. Téma sa najprv preberá v KMF pod vedením vedúceho KMF a prebehne prípravné, tzv. „krúžkové kolo“. Na vyššej úrovni súťaže, t.j. v krajskom kole alebo vo finále, je úlohou súťažiacieho preukázať vedomosti zo zadanej témy, ako aj preukázať schopnosť vytvoriť na danú tému „mini-exponát“ na dohodnutý počet výstavných listov. FO sa koná pravidelne každý rok väčšinou v mesiacoch máj alebo jún. Najprv prebehnú krúžkové kolá, potom krajské a nakoniec národné kolo – finále. Počas existencie spoločného štátu Čechov a Slovákov sa konalo po každých piatich rokoch spoločné celoštátne finále FO, kde si zmerali sily mladí filatelisti z celého Československa.

Tému FO pripravuje a vyhlasuje rok vopred KM ZSF na začiatku školského roka. Príprava spočíva v spracovaní propozícií a popisu známok zaradených do súťaže FO, aby bolo zrejmé, aké budú požiadavky a termíny jednotlivých kôl súťaže na krajskej a celoštátnej úrovni, a aké budú vekové kategórie súťažiacich. Pôvodne bolo členenie na tri vekové kategórie, a to: kategória A – 9 až 13 rokov; B – 14 až 15 rokov; C – 16 až 18 rokov. V súčasnosti sú, na základe skúseností z minulosti, vekové kategórie zmenené. Členenie vekových kategórií je teraz v rozmedzí od 8 do 21 rokov, a to: na kategórie Z – začiatočníci, 8 až 10 rokov; A – 11 až 13 rokov; B – 14 až 15 rokov; C – 16 až 18 rokov; D – 19 až 21 rokov. Pre zaradenie do vekovej kategórie je rozhodujúci vek, ktorý súťažiaci dosiahol 1. januára roku súťaže FO. Každoročne vyhlásená téma je pre všetky vekové kategórie rovnaká. Rozdielom je iba náročnosť

testov zameraných na odbornú filatelistickú oblasť a danú vyhlásenú tému.

Počet známok zaradených do FO býval v minulosti 25. Treba poznamenať, že všetky známky zaradené do FO museli ovládať tí, ktorí sa prebojovali do finále FO. V krúžkovom kole to bolo iba 7 – 8 známok, v krajskom okolo 15. Tému a propozície súťaže sa dozvedia v KMF na začiatku školského roka. V minulosti bývala téma uverejňovaná aj v septembrovom čísle časopisu „Mladý filatelista“. Snahou KM je, aby boli fyzicky zabezpečené všetky známky zaradené do súťaže.

Priebeh súťaže FO na úrovni krajského kola alebo finále je až doposiaľ rozdelený, ako bolo spomenuté vyššie, na dve časti. Prvá časť je teoretická a súťažiaci musí preukázať vedomosti z aktuálnej témy FO ako aj vedomosti zo všeobecnej filatelie. Druhá časť je praktická, súťažiaci preukáže schopnosť vytvoriť na danú tému exponát. Okrem známok predpísaných pre FO môže použiť aj svoje filatelistické materiály súvisiace s témou FO.

Prvý ročník filatelickej olympiády sa konal v roku 1972 v Sabinove, tri roky po ustanovujúcom zjazde ZSF. Kľúčovým rokom sa stal rok 1973, kedy sa konala v Bratislave výstava mladých filatelistov, ktorá dostala názov JUNIORFILA73. V nasledujúcich rokoch sa výstavy mladých filatelistov konali vždy pod názvom JUNIORFILA s príponou roka konania, súčasťou výstavy bol kongres mladých filatelistov a FO, a to vždy v inom meste a tak, aby sa podľa vtedajšieho členenia vytriedali všetky tri kraje.

Príprava FO je zameraná na tému, ktorá je vyhlásená rok dopredu Komisiou mládeže ZSF.

Témy FO za 47 ročníkov boli rôznorodé, zamerané na rôzne oblasti spoločenského, kultúrneho a športového života. V minulosti, do r. 1989, sa samozrejme do FO zaradovali aj témy politického charakteru, bolo to žiaduce, aj keď pre mladšie vekové kate-

górie neboli príliš pritažlivé. Ak sa však urobí inventarizácia tém FO počas 50 rokov, je možné konštatovať, že politické témy, a to aj počas obdobia 1972 - 1989 boli v menšine. Spomenieme niektoré témy FO v rokoch 1972 – 1991: Čs. robotnícke hnutie do Víťazného februára, Významné mestá ČSSR, Príroda ČSSR, 30. výročie oslobodenia ČSSR sovietskou armádou, Kultúrne bohatstvo našej vlasti, Umenie bojujúce, Starostlivosť o životné prostredie a ochrana prírody (takáto téma už v r. 1980!), Cesta ľudstva ku hviezdám a iné.

Po "nežnej revolúcií", došlo k zmenám v organizácii štruktúry a aj v KM sa to prejavilo znížením počtu funkcionárov. Mnohí vedúci KMF sa z rôznych dôvodov vzdali vedenia KMF (strata zamestnania, hľadanie druhej práce po zamestnaní, kvôli veku...), no nielen to. Aj záujem mládeže o filateliu začal postupne klesať a filateliu vytlačali iné, nové mimoškolské aktivity. Rodičia, ktorí vychovávajú a usmerňujú svoje deti, vidia možnosti ich uplatnenia aj inde, napr. v jazykových školách, v ZUŠ alebo v telovýchove. Počet KMF v každom kraji rapídne klesol. V roku 1986 počet KMF na Slovensku bol 160. V roku 1992 ich počet klesol na 70 a v rokoch 1993-2010 bol priemerný počet KMF 30. Po zániku Krajských výborov ZSF sa počet KMF pohybuje na úrovni 10-12. To sa prejavilo aj v prípravách každoročných olympiád. Od pôvodných pravidiel

FO bolo potrebné odstúpiť. Počet známok už nie je presne stanovený, ale je ponechaná voľnosť výberu známok s tým, že musia súvisieť s danou témou FO a prevahu musia mať známky Slovenska. Čas na zhotovenie miní exponátov bol stanovený pre staršie kategórie maximálne na 2,5 hodiny. Počet listov je stanovený v súčasnosti v kategórií Z - 1 list, A,B - po dva listy a v kategórií C,D - po tri listy. V posled-

Prácu mládežníkov s albumovými listami sledujú členovia KM: Jozef Čížek (stojaci), Ervín Drobný a Jozef Oško. (Košice, 1984)

ných 10 rokoch sú už deti počítačovo zdatné, a tak exponáty rýchlejšie zhotovia. Tým najšikovnejším je daná možnosť zhotoviť o jeden, dva listy navyše a môžu okrem známok využiť aj celiny, celistvosti, odtlačky výplatného stroja, alebo iný filatelistický materiál.

V rokoch samostatného Slovenska od roku 1993 sa charakter tém FO príliš nezmenil, samozrejme, politika bola z filatelie všeobecne vylúčená, a to sa prejavilo aj na výbere tém pre FO, ktoré sa týkali najmä Slovenska: Kultúra nášho národa, História miest Slovenka, Filatelia a škola, Mládež a technika, Šport a olympijské hnutie, Deň poštovej známky, 100. výročie prvej známky Československa a iné. Po zrušení Krajských výborov ZSF sa konajú iba dve kolá FO. Úbytok mladých filatelistov sa prejavil aj inak. Z krúžkového kola postupujú súťažiaci priamo do národného, súťaž FO na úrovni kraja bola vypustená.

Veda a technika zaznamenala od doby, keď sa konali prvé FO v 70-tych a 80-tych rokoch, veľký pokrok. V tej dobe neboli počítače, laptopy, tablety, iPhóny, smartfóny, mobilné telefóny, tlačiarne... a iné pomôcky. Nebol k dispozícii vyhľadávač informácií Google, každý sa musel spoliehať na svoju hlavu. Príprava a spracovanie exponátu bolo veľmi práčne; mladý filatelista musel byť aj zručný, aj trpezlivý; rámčeky na liste sa rýsovali tušom, popis sa robil rukou, ale aj lievikovým perom cez šablónu.

Z tohto hľadiska je dnes situácia lepšia a aj komfort prípravy listu do exponátu je väčší.

Treba sa zmieniť aj o tom, že účasť pre mladého filatelistu na FO bola v minulosti a aj dnes je bezplatná. Náklady na dopravu, ubytovanie, stravovanie a iné súvisiace položky boli vždy v plnej miere pre účastníka hradené. Najväčšími sponzormi FO v súčasnosti sú hlavne Slovenská pošta a.s. a Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky.

Hoci sme si v r. 2022 pripomenuli 50. výročie od začiatku usporadúvania FO, finále 50. ročníka FO s aktuálnou témou - 30. Výročie založenia Slovenskej republiky - sa koná počas národnej filatelistickej výstavy BratislavaFila2023 v dňoch 1. až 4. júna. Príčinou, prečo sa 50. ročník FO uskutočňuje o rok neskôr, je koronavírus, ktorý paralyzoval nielen FO, ale akékoľvek súťaženie a verejné aktivity. Veríme ale, že z tohto hľadiska bude budúcnosť súťaženiu priaznivá a FO zostane naďalej v programe aktivít KMF. Súťaž FO bude zároveň prispievať k rozšíreniu rozhľadu, nenáročnému vzdelávaniu nad rámec školského vyučovania a nadväzovaniu nových priateľstiev. Aktivity mládeže v KMF sú zároveň určitou prevenciou činnosti, ktoré by mohli byť spoločensky nenáležité. Zároveň je vhodné konštatovať, že FO bude aj v budúcnosti prispievať k dosahovaniu vysokej odbornosti v oblasti filatelie a úrovne všeobecného poznania a súčasne bude aj cestou k zvyšovaniu skutočného národného povedomia v demokratických podmienkach Slovenska.

Podobne, ako v olympijskom športe, nie je dôležité zvíťaziť, ale sa FO zúčastniť a mať dobrý pocit, že úsilie vynaložené na účasť v súťaži FO nebolo márne. Veď už to, že sa mladý filatelista zúčastnil finále FO, je samo osebe víťazstvom.

Účastníci celoštátneho finále FO v Školiacom stredisku Slovenskej pošty, a.s. v Belušískej Slatine v roku 2014. Medzi finalistami stoja vedúci KMF A. Paštéka, E. Jelačič (†), J. Mička, (†), J. Oško, D. Schmidtová a V. Chorvatovičová.

PRVÝ ČESKOSLOVENSKÝ HÁRČEK

Pavol Lazar

Známková tvorba v Československu mala v období bezprostredne pred druhou svetovou vojnou už pomerne slušné renomé, a to najmä vďaka zvučným menám európskej výtvarnej scény ako boli A. Mucha, M. Švabinský, E. Karel, J. Benda, V. H. Brunner, J. Obrovský, B. Heinz, K. Vík, či K. Seizinger, ale aj iní. Postupne sa tiež pri tlači známok prechádzalo z jednoduchej knižtlačke na čoraz viac prepracovanejšie tlačiarenské techniky. Prvý československý hárček uzrel svetlo sveta až po dlhých devätnástich rokoch, a to v roku 1937. „Hárček“ Kde domov můj? bol síce vydaný už v roku 1934, ten ale nebol v pravom zmysle slova hárčekom, keďže bol tlačený na kartónovom papieri bez lepu, a samotným vydavateľom – Československou poštou – bol označený ako grafický list. Oproti tomu hárček vydaný pri príležitosti konania celoštátnej výstavy poštových známok v Bratislave splňal aj tie najprísnejšie kritériá.

Autorom myšlienky výstavného hárčka bol vtedajší predseda výstavného výboru Leopold Vališ. Pre obraz známok boli vybrané existujúce farebné grafiky Karla Víka z roku 1934 ako pohľady na dva slovenské skvosty, a to : Popradské pleso vo Vysokých Tatrách, kde dnes stojí obnovená Majláthova chata a Štefánikovu Mohylu na Bradle.

Prvá zmienka o hárčeku, aj keď trochu zmätočná, bola publikovaná v časopise Tribuna filatelistů 1937/69. Vydanie hárčka bolo oznámené v ustanovení č. 65/1937 Vestníka MPT č. 54 zo dňa 22.10.1937. Tam uvedené údaje (v upravenom preklade kurzívou) sú doplnené vlastnými poznámkami. *Poštová správa vydá dňa 24.10.1937 dve hodnoty príležitostných poštových známok, a to 50h Tatra (obraz rozmeru 29,6 x 24,0 mm) v modrej farbe a 1Kč Bradlo (obraz rozmeru 29,5 x 23,8 mm) v achátovej farbe (dnes používané označenie červená). Obe známky sú dielom autora Karla Víka a rytiny zhotovil Karel Seizinger. Známký sú tlačené rytinovou tlačou z hĺbky (dnes používané označenie ocelotlač z plochej dosky) na bielom papieri (slabo žilkovaný) so (žltkastým) lepom, a to na hárčeku rozmeru 15x11 cm (dlhodobým skúmaním bolo zistené, že rozmery hárčka sú v skutočnosti v rozmedzí 150 - 151 x 110 - 111 mm). Zúbkovanie známok je rámcové rozmeru 12 ½. Okrem hodnôt je na hárčeku umiestnený malý štátny znak, erb mesta Bratislavy a nápis UNIE PRAHA, to všetko*

v achátovej (červenej) farbe a nápis CELOŠTÁTNA VÝSTAVA POŠTOVÝCH ZNÁMOK a (v stredovom kupóne v dvoch riadkoch) BRATISLAVA 1937 v modrej farbe. Hárčeky sa predávajú výlučne na osobitnej poštovej priehradke na výstave v Bratislave, čiže od 24.10. do 2.11.37 za cenu 5 Kč vrátane vstupenky a platia do 31.12.1937. Hárček bol vydaný v náklade 847.213 kusov.

Oba motívy pôvodných grafík zhotovených drevyrotom sám autor prepracoval, z čoho vznikli viaceré skice, lavírované kresby, akvarely (Obr. 1) a tuše (Obr. 2).

Prípravu rytín, pre ktoré zhotovil najprv vlastné kresby, realizoval Karel Seizinger (Obr. 3) s tým, že každá známka bola rytá samostatne. Nakoľko hárček mal byť tlačený dvoma farbami a tlačiarenský stroj

Obr. 1 / Zmenšené akvarelové náčrty známok výtvarníka K. Víka bez akýchkoľvek nápisov

Obr. 2 / Zmenšené kresby tušom výtvarníka K. Vika s pôvodne navrhovaným šikmým typom písma s malými písmenami a názvami v ľavom hornom rohu (na 50h známke ešte aj s rozšíreným textom „Popradské pleso v Tatrách“).

Obr. 3 / Zmenšené kresby rytca K. Seizingera. Na kresbách je zrejme, že v tom čase sa ešte experimentovalo s umiestnením, dĺžkou a typom písma všetkých textov ako aj s umiestnením nominálnej hodnoty známky.

neumožňoval tlačiť dve farby naraz, každá známka bola prenesená na samostatnú tlačovú dosku, na ktorej následne vyryl už tlačiarenský rytec nápisy, štátny znak a erb Bratislavy, ktoré sa v danej farbe potom tlačili spolu so známkou. Tlač hárčeka bola zrealizovaná na stroji Johnston, ktorý vzhľadom na krátkosť času musel pracovať nepretržite.

Krátkemu času potrebnému na tlač predchádzali rôzne prípravné a manipulačné skúšobné tlače, ako aj úpravy definitívnej podoby hárčeka, ktoré sa ale dochovali len úplne výnimočne.

Rozhodnutiu o farbe známok a nápiso-
 aj ich usporiadaní a type písma na hárčeku predchádzali viaceré návrhy, ktoré boli či už samostatne, alebo spoločne zostavené do podoby hárčeka. Z toho obdobia sa zachovali unikátne filatelické materiály ako koláže, v ktorých sa ku kníhtlačou predtlačnému modrému, zelenému, či červenému

textu so štátnym znakom vlepovali ocelotlačové obrazy známky 50h rôznych farieb (zelená, modrá, červená). Jeden takýto exemplár, i keď veľmi zjednodušene, opisuje Beneš vo Filatelii 8/2013 (Obr. 4) a ďalšie dva Šablatura v Merkur-Revue 4/2007. Zachovala sa tiež aj iná unikátna koláž, kde ku kníhtlačovým nápisom a znakom bez obrazov známok bol dolepený ocelotlačový nápis tlačiarne UNIE PRAHA (Obr. 4). Tento exemplár podrobne opisujú vo svojom článku Beneš a Vrba vo Filatelii 7/2018. V oboch prípadoch autori uvádzajú, že ide o skúšobné tlače, ale skôr by bolo vhodnejšie označenie manipulačné, prípadne prípravné tlače.

Známe sú tiež štandardné skúšobné tlače jednotlivých známok v konečných farbách (modrá, červená) na kúskoch papiera bez lepu rôznej kvality, alebo na známkovom papieri v tvare hárčeka s lepom, ale s iným rozmerom ako konečné vyhotovenie hárčeka. Častejšie sa vyskytujú skúšobné tlače

Obr. 4 / Zmenšené prípravné tlačie a koláže ako skúšky umiestnenia, typu a farby textov a obrazov známok. Vľavo v dolnom rohu ceruzou aj s uvedením dátumu ich vzniku 21.7.37

rytín na kúskoch papiera bez lepu v čiernej, zelenej, modrej a červenej farbe. Niektoré sú s podpisom rytca, prípadne v pasparte. Bola objavená aj unikátna čierna zrkadlovo obrátená tlač rytiny známky 50h veľkého formátu (158 x 124 mm). Ako kuriozita sa zachovala časť textilnej podložky tlačiarenskeho stroja, na ktorom je odtlačená známka 50h a nápis CELOŠTÁTNÁ VÝSTAVA POŠTOVÝCH ZNÁMOK BRATISLAVA 1937 v modrej farbe. V prípravnej fáze sa zjavne používal najmä motív Popradského plesa, na ktorom sa robili skúšky farieb a ich kombinácií, typu písma, alebo umiestnenia známok a textu v nich. Z tejto fázy sa nezachovali takmer žiadne takéto doklady s motívom Štefánikovej mohyly. Samotný text na známkach prešiel taktiež svojim vývojom, kde z pôvodného „Popradské pleso v Tatrách“ (Obr. 2) cez „V TATRÁCH“ (Obr. 3) vznikol v ľavom hornom rohu konečný text 50h známky „V TATRÁCH“ (Obr. 5), čo ale i tak nekorešponduje s údajom vo Vestníku, ktorý hovorí o označení Tatry. Pri známke 1Kč sa menil len typ písma a umiestnenie textu

z „Bradlo“ v ľavom hornom rohu (Obr. 2), cez „BRADLO“ v pravom hornom rohu (Obr. 3) až po konečné „BRADLO“ v ľavom hornom rohu (Obr. 5). Rôzne doklady z prípravnej fázy sú ojedinele datované ceruzou. Obdobne to bolo aj s nápisom Československo, ktorý sa presúval zdola nahor a späť a menil sa zo šikmého písma s malými písmenami až na vzpriamené písmo s veľkými písmenami (Obr. 2-4).

Vzhľadom na časovú tieseň sa súčasne s tlačou známok vykonávali prípravné práce ako narezanie papiera, nanášanie lepu, či dokonca perforácia. Keďže každá farba sa tlačila samostatne, ich kvalitná sútláč bola náročná na presnosť. O priebehu samotnej tlače sa nezachovali žiadne podrobnosti, okrem „zaručenej“ informácie záhadného autora uverejnenej v Tribune filatelistů v roku 1938, kde sa uvádza, že tlač prebiehala trojfázovo, kde sa tlačila najprv jedna, potom druhá farba a nakoniec sa hářček vkladal do perforačného stroja. Tieto fázy sa podľa potreby zamieňali (Obr.5). Takýto postup aj keď trochu obšírnejšie opisuje aj Šablatura v Merkur – Revue 4/2007 ako aj Monografie Československých známek 3. díl.

Obr. 5. / Zmenšený hářček s tlačou iba jednej farby bez, alebo s perforáciou, čo dokladá rôzne zamieňanie troch základných fáz výroby hářčka.

Pri príprave alebo počas realizácie tlače vznikli niektoré málo významné odchýlky, ako napríklad vo vzdialenosti známok a perforácie od spodného okraja, kde sa dajú rozlíšiť tri základné varianty (32, 35 a 39 mm), pričom žiadna z nich nevykazuje výraznejšie odklony v početnosti. Možno teda skonštatovať, že ich výskyt je v podstate rovnaký, alebo aspoň porovnateľný. Farebné odchýlky sú pri červenej farbe v podstate zanedbateľné, markantnejšie sú pri modrej farbe. Monografia uvádza, že existuje aj odtieň ultramarínový. Počas svojej dlhoročnej praxe, kedy mi rukami prešli stovky hárčiekov, som ale na skutočne ultramarínový odtieň nenatrafil, skôr išlo o rôzne svetlejšie odtiene modrej. Znáмка 1Kč BRADLO (+ znak, erb a nápis) v červenej farbe bola preukázateľne tlačená z troch dosiek, na základe čoho aj všetky známe katalógy uvádzajú tri základné typy, líšiace sa od seba v dobre identifikovateľných detailoch erbu Bratislavy, ako aj polohou, resp. absenciou bodky v strede vonkajšej strany pravého rámcčka známky. Polemika sa stále vedie o počte dosiek známky 50h v TATRÁCH (+ nápisy) v modrej farbe, kde literatúra (Tribuna filatelistů, Filatelistická revue) uvádza 7 až 12 dosiek. Podľa posledných štúdií uverejnených vo viacerých pokračovaniach v časopise The Czechoslovak Specialist, resp. Filatelie autorov Morovícva v rokoch 1988 až 1990, Mičku v roku 2000 a Garancovského v rokoch 2001 a 2002, malo byť použitých 8-10 tlačových dosiek, pričom uvádzajú aj rozlišovacie znaky jednotlivých dosiek. Tieto sú ale zväčša viditeľné iba pri veľkom zväčšení, prípadne pri veľmi presnom meraní. I keď je prínos uvedených autorov k danej téme určite nespochybniteľný, napriek úprimnej snahe som na viacerých exemplároch nenašiel ani jeden z uvádzaných znakov, zato som ale našiel iné, ktoré sa opakujú. Hovoriť teda aspoň v niektorých prípadoch o doskových chybách a na ich základe o jednoznačnej identifikácii tlačovej dosky je trochu odvážne. Napriek uvedenému by som sa ale asi vedel stotožniť s tým, že dosiek s modrou farbou bolo 12. Viac ako trojnásobný počet dosiek pre modrú farbu možno vysvetliť jej chemickým zložením, ktoré dosku rozrušovalo v oveľa väčšom rozsahu ako pri červenej. Ak by sme vychádzali zo „zdokumentovaného“ údaja o počte dosiek (3+10) mohli by teoreticky existovať až 30 kombinácií typov hárčeka, to by ale museli byť „v hre“ v jednom čase všetky dosky pre modrú aj červenú farbu, čo sa ale určite nestalo. Skôr je možné uvažovať, pri predpoklade rovnomerného opotrebovania dosiek a určitého časového prekryvania sa postupne vymieňaných dosiek, o počte snád 14 - 16 typov. Ako príklad uvediem, že doska č.1 červenej farby nikdy nemohla byť v kombinácii s doskami modrej farby 6 - 10 a pravdepodobne ani s doskou 5. Analogicky to platí aj o ďalších doskách.

Občas sa vyskytujú rôzne náhodné farebné, ale aj biele bodky, čiarky alebo škvvrny, či oveľa zriedkavejšie slepotlače, a to nepravidelne na rôznych miestach hárčeka. Okrem toho existuje viacero náleзов väčších či menších posunov a pootočení farieb, ktoré mohli vzniknúť nesprávnym vložením hárčeka do tlačiarenskeho stroja. Úplne výnimočne sa vyskytujú vynechania jednej alebo druhej farby, čoho výsledkom je hárček s iba jednou známkou a nápisom, prípadne znakom (Obr. 5).

Rámcová perforácia vyžadovala značnú mieru pozornosti pracovníkov tlačiarne, nakoľko obrazy známok nie sú vo zvislom smere v strede, ale sú posunuté smerom dolu, takže obrátiť papier v perforačnom stroji by znamenalo, že perforácia by pretínala obraz známok. Napriek tomu sú výnimočne známe práve hárčeky s prevráteným perforačným rámcom a úplne raritne aj s úplne chýbajúcou perforáciou, a to ako na hárčekoch len s jednou z farieb, ale aj s oboma (Obr. 6). Kompletný hárček bez perforácie patrí vzhľadom na počet zachovaných kusov (4-5) k najvzácnejším československým známkam. Pri takýchto položkách sa tradične uvádza, že ide o tzv. ministerské dary, avšak s výnimkou dvoch exemplárov s podpisom vtedajšieho ministra pôšt a telegrafov ČSR Alojza Tučného a rytcu Karla Seizingera, takáto úvaha nie je ničím doložená.

Obr. 6 / Zmenšený hárček bez perforácie, resp. s prevráteným perforačným rámcom

Známky sú nezriedka prezentované aj jednotlivito, s kupónom, alebo s medzihárčím, avšak vždy ide o známky vytrhnuté z hárčeka. Samostatné známky neboli nikdy vydané. Takéto známky boli použité aj na poštových zásielkach, ktoré majú takmer bez výnimky filatelistický rukopis. Skutočné poštové použitie celého hárčeka nie je známe. Vyskytujú sa len filatelistické zásielky, často na výstavných obálkach zhotovených špeciálne pre tento účel. Väčšina zásielok je iba s príležitostnými pečiatkami výstavy, menej Auto pošty, obvykle poštou neprepravených. Len úplne ojedinele sa nachádzajú, opäť ale štylizované zásielky, s dennou poštovou pečiatkou a pečiatkou z miesta doručenia, ktorá dokladá reálnu poštovú prepravu. Poštové pečiatky zhotovené pre výstavu boli dvojaké, a to čierne strojové propagačné s obrazovým motívom v jednej časti miesta konania (budova Zemědělského, dnes Slovenského národného múzea) s názvom a termínom konania výstavy a v druhej časti poštového koča s výzvou na návštevu výstavy. Medzi týmito dvoma pravidelne sa striedajúcimi motívmi sa nachádza denná poštová pečiatka príslušného vybraného poštového úradu. Tieto pečiatky sa používali ako pred, tak aj počas výstavy, a to aj na zásielkach, ktoré s výstavou nijako nesúviseli. Osobitne pre výstavu bola zhotovená čierna príležitostná pečiatka väčšieho priemeru (38 mm) s obrazom Bratislavy v podobe 10 korunovej známky z roku 1936 s označením BRATISLAVA CELOŠTÁTNA VÝSTAVA POŠTOVÝCH ZNÁMOK, dátumom a rozlišovacím znakom a – e. Okrem toho bola zhotovená ešte oranžovočervená pečiatka s obrazom poštového autobusu, označením BRATISLAVA AUTOPOŠTA, dátumom a rozlišovacím znakom (malé písmeno).

I keď hárček bol bežne dostupný za nízku cenu a takto sa predáva v podstate dodnes, bol aj tento predmetom záujmu falšovateľov, ktorých snahou bolo vyrobiť raritné kúsky v podobe dvojitej, či rozmazanej tlačie. Tieto falzy sú ale veľmi ľahko rozpoznateľné. Existuje aj suvenírový výrobok hárčeka v zmenšenej podobe (90 x 70 mm) prvého návrhu. Aj v tomto prípade je ale ihneď zrejmé, že sa nejedná o výstavný hárček, ale o propagačný materiál, ktorý bol podobne ako strojová pečiatka používaný na poštových zásielkach už niekoľko mesiacov pred konaním výstavy a vydaním hárčeka.

Počas krátkej doby platnosti (od 24.10. do 31. 12. 1937, čiže len 68 dní) sa hárčeky nespotrebovali, a tak zostalo pomerne veľké množstvo, ktorého sa snažil buď sám vydavateľ, alebo obchodníci, ktorí mali nakúpené značné zásoby, zmysluplne zbaviť. Tak sa začala púť hárčeka po celom svete a je skutočne len veľmi málo známk, ktoré by

sa mohli pochváliť takýmto „svetobežníctvom“. V októbri 1938 bola pričlenená časť Čiech (Sudety) k Nemecku, kde boli aj už neplatné známky použité na propagandistické účely. Na výstavný hárček BRATISLAVA 1937 bola umiestnená nemecká ručná pretač, avšak iba v malých množstvách a len na troch miestach, čo dnes z takýchto hárčekom robí vyhľadávaný a vzácny filatelistický materiál. V skutočne nepatrnom množstve (4-5 kusov) bol hárček pretačený pečiatkou Niklasdorf (Mikulovice – zaniknutá obec v meste Klášterec nad Ohří v okrese Chomutov), v podobe čiernej pretače hodnoty 2Kč a 4,50Kč. Takéto hárčeky existujú iba čisté bez príležitostnej pečiatky. Odlíšna situácia je v prípade hárčekom z Karlových Varov s pretačou Karlsbad 1.X.1938 + hákový kríž v tehlovočervenej (na 50h známke) a fialovej (na 1Kč známke) farbe, kde takmer na každý hárček bola umiestnená aj čierna príležitostná pečiatka KARLSBAD 1 s dátumom 4.X.38 s rozlišovacím znakom 4d. Len niekoľko málo exemplárov existuje aj bez príležitostnej pečiatky. Tento počet odhadujem podľa výskytu na trhu do 20 kusov. Najpočetnejšiu skupinu (350 kusov) tvorí hárček z Liberca s čiernou pretačou (na oboch známkach) wir sind frei + hákový kríž. Napriek tomu, že katalóg Michel uvádza aj existenciu hárčeka bez príležitostnej pečiatky, takýto som ešte nikdy nevidel. Príležitostné pečiatky boli v tomto prípade použité dve. Väčšia čierna Reichenberg 1, Deutsche Reichspost 8 OKT. 1938 Heil Hitler a hákový kríž a menšia čierna Reichenberg 10.10.1938 Heil Hitler Tag der Befreiung a hákový kríž. Napriek veľmi malému množstvu „Sudetonemeckých“ hárčekom existujú ešte aj medzi nimi unikáty, a to s pretačou Karlsbad v prevrätenej polohe jedenkrát na 50h známke (Obr. 7) a dvakrát na 1Kč známke a s pretačou Wir sind frei v prevrätenej polohe na oboch známkach (Obr. 7).

Obr. 7 / Zmenšené unikátne hárčeky s prevrätenu nemeckou propagandistickou pretačou.

Občas sa objavia hárčky aj s inými „Sudetoneckými“ pretlačami, tie sú ale dodatočne vyrobené a ide len o suveníry. Vzhľadom na pomerne ľahkú napodobiteľnosť ručných pečiatok existuje pomerne veľké množstvo falzifikátov, takže atest od znalca je pri týchto pretlačoch nevyhnutnosťou. Existujú aj hárčky, prípadne z nich vytrhnuté známky (aj bez prítlače) nalepené na liste, nezriedka doplnené nemeckými známkami, avšak vždy ide len o štylizované filatelistické kompilácie väčšinou bez reálnej prepravy takýchto zásielok poštou.

V júli 1939 bolo ocelotlačou z hĺbky na československom veľvyslanectve v USA pretlačených 10.500 (variant s rokom 1939) a 2.000 (variant s rokom 1940) kusov hárčkov propagačnou prítlačou v šiestich farbách pre účely svetovej výstavy v New Yorku (Obr.8) a následne 4.500 kusov pre účely národnej výstavy v Toronte, ktorá sa ale neuskutočnila. Na všetky hárčky bola v dolnej časti umiestnená prítlač s textom (s rôznym typom písma) výstavy v čiernej, zelenej, modrej a červenej farbe a veľkým štátnym znakom v čiernej, zelenej, modrej, červenej, striebornej a zlatej farbe v hornej časti hárčka. V prípade výstavy New York 1940 existuje aj variant so zelenou prítlačou obrazu výstavného pavilónu v strede hárčka. Vzhľadom na veľký počet použitých farebných kombinácií hornej a dolnej prítlače, rôzneho písma a „stredovej prítlače“, vzniklo pomerne veľa rôznych kombinácií. Celkovo až 120 základných možností, do čoho nie sú započítané existujúce možnosti chýbajúceho, či prevráteného textu, alebo znaku (prípadne prevrátené oba). Vyskytujú sa tiež rôzne nedotlače, slepotlače, posuny tlače a hárčky s podpisom E. Beneša, alebo J. Masaryka. Pomerne vzácné sa vyskytujú hárčky s čiernymi príležitostnými pečiatkami s anglickým, alebo českým textom (celkovo je známych šesť rôznych pečiatok). Bývajú nalepené aj na obálke a doplnené československými, alebo americkými známkami, dokonca i s prídavnou pečiatkou pre rekomando. Vždy ide len o štylizované filatelistické zásielky, často ani neprepravované poštou.

Obr. 8 / Zmenšené hárčky z výstavy v New Yorku 1940 s prítlačou znaku a modrou prítlačou textu a v Bruseli 1945 s prítlačou textu vo flámsktine bez belgickej známky a príležitostnej pečiatky.

Hárčky slúžili na účely zbierky peňazí a nemali výplatnú funkciu, čiže ide vo svojej podstate o suvenírové tlače.

Svoje putovanie hárčiek po skončení druhej svetovej vojny v roku 1945 zavŕšil v Bruseli na výstave známok konanej pri príležitosti oslavy dňa vzniku Československa a na pamiatku vypálenia obce Lidice. Na 25.000 kusoch číslovaných hárčkov bola umiestnená príležitostná prítlač vo flámsktine a vo valónštine, spolu s belgickou známkou a čiernou príležitostnou pečiatkou. Veľmi vzácné sa vyskytujú hárčky s prítlačou textu, ale bez belgickej známky a príležitostnej pečiatky (Obr.8), prípadne s prevrátenou pretlačou.

Hárček BRATISLAVA 1937 je nepochybne symbolom úspešných národných výstav tradične organizovaných v Slovenskom národnom múzeu. Ako je zrejmé, aj takáto naoko „bežná“ filatelistická položka môže byť pri špecializovanom zbieraní zdrojom veľmi vzácných až unikátnych artefaktov, ktoré ju potom posunú do úplne inej ligy.

MODRÝ MAURÍCIUS NA VÝSTAVE BRATISLAVAFILA 2023

Miroslav Bachratý

Keď hocikde na svete zaznie „MAURITIUS“, poslušáč ani nemusí byť filatelista, aby si k tomuto pomenovaniu maličkého ostrova strateného v Indickom oceáne, automaticky predsunul prívlastok „MODRÝ“. Vzácná známka s týmto prívlastkom, vydaná v roku 1847 s nesprávnym označením POST OFFICE (poštový úrad), je prvotriednou filatelistickou raritou, známou na celom svete. Známu až tak, že ak sa filatelista v kruhu laickej verejnosti prizná ku svojmu koničku, často vzápätí čelí otázke „A Modrého Maurícia máš?“. Kladne na túto otázku môže však odpovedať iba niečo vyše desať majiteľov (vrátane múzeí a britskej kráľovskej zbierky), pretože týchto prvých známok z roku 1847 sa z celkového nákladu 1000 kusov zachovalo skutočne iba minimálne množstvo (spolu s jednopencovou červenou len asi 27 kusov). Takže so zbierkou prvých maurícijských známok by sme boli rýchlo hotoví a to aj vtedy, ak by sme boli ochotní investovať nejaký ten miliónik do nákupu jedinej známky. Drvivá väčšina dochovaných exemplárov je totiž v „dobrých rukách“ a keď sa aj raz za desaťročie vyskytnú v ponuke niektorej prestížnej aukčnej spoločnosti, je to veľký sviatok svetovej filatelie. Takým sviatkom bolo aj objavenie pôvodnej medenej tlačovej doštičky, do ktorej rytec Barnard vyryl po jednej 1-pencovej a 2-pencovej známke a z ktorej sa vytlačil celý náklad (po 500 ks z každej hodnoty) prvých známok Maurícia. V roku 1912 boli touto doštičkou vyhotovené novotlače (údajne v náklade po 100 kusov) v podobe vždy dvoch známok (2p. a 1p.) v rovnakej farbe na hrubšom papieri. Aj tieto novotlače patria k veľmi vzácnym zberateľským artefaktom, ktoré aspoň čiastočne uspokojujú túžbu ďalších filatelistov po inak nedostupných originálnych známkach MAURITIUS POST OFFICE.

Novotlače prvých známok Post OFFICE z roku 1847 z pôvodnej tlačovej dosky (vľavo) a známka 2 p. POST PAID z roku 1848.

Pokiaľ však záujemca o originálneho Modrého Maurícia zľaví zo svojich nárokov, môže prvú emisiu „preskočiť“ a venovať sa druhému vydaniu z roku 1848, ktoré je s tým prvým takmer identické, až na aktualizovaný a správny nápis POST PAID (poštovne zaplatené). Hoci ani tieto známky nepatria k tým lacnejším, predsa sa ich zachoval omnoho väčší počet a tak sú na zberateľskom trhu dostupné a umožňujú vytvoriť aj špecializovanú zbierku. Keďže boli vyhotovené pomerne primitívnou technikou – individuálnym ručným vyrytím dvanásťich známok, ktoré tvorili tlačovú dosku, ich štúdium poskytuje množstvo zaujímavých zberateľských variácií, kombinovaných s odchyškami obrazu známok v dôsledku opotrebovania tlačovej dosky (známky sa z nej tlačili až do roku 1857, potom boli štočky prerýte a tlačilo sa z nich ďalej až do roku 1859) a farebných variantov jednotlivých nákladov. Ani z týchto známok však nie je vytvorenie špecializovanej zbierky jednoduchou záležitosťou, napr. na svete existuje iba 15 rekonštrukcií tlačovej dosky hodnoty 1 p a len 10 u hodnoty 2 p. A už vonkoncom jednoduché to nie je pre zberateľov v našich končinách, keďže materiál je sústredený a obchodovaný na západ od našich hraníc. Zostavenie kvalitného výstavného exponátu tak vyžaduje okrem hlbokých znalostí, trpezlivosti a finančných obetí aj trochu zberateľského šťastia. O to prekvapujúcejšie je zistenie, že už na prvej bratislavskej celoštátnej výstave v roku 1937 bol vystavený exponát vzácných maurícijských známok významného pražského zberateľa a znalca prof. Ing. Rudolfa Gilberta, vo výstavnom katalógu uvedený pod č. 243:

Ing. RUDOLF GILBERT, PRAHA.

(Spoloč. medzinárodných filatelist. Praha.)

• 243. Mauritius.

Známky I. vydania s chybným nápisom „Post Office“ sú veľkou vzácnosťou. Vydanie z r. 1848 s opraveným nápisom „Post Paid“ bolo vydané v niekoľko nákladoch a je takisto veľmi hľadané. Užasť rytcia známok pečne naznačujú, ako sa čosom opotrebovala doska, a kickej boli známky tlačané. Pôvodná jamná rytna javí stále väčšie opotrebovanie, čo je tu ukázané v niekoľko príkladoch. Posuduhodná je tlaň chybovať Fence miest správneho Pence.

Po 86 rokoch od konania citovanej výstavy sa „Modrý Maurícius“ do Bratislavy vracia. Návštevníci výstavy BRATISLAVAFILA 2023 majú tak možnosť zhladnúť mimoriadne zaujímavý exponát člena

Zvazu slovenských filatelistov Jaromíra Petříka "Mauritius 1847 – 1900 vydání královny Viktorie a Britannia.", který bude vystavený v triede tradičnej (teritoriálnej) filatelie pod číslom 106.

V nasledujúcom príspevku autor a majiteľ exponátu predstaví tri najvýznamnejšie a svojim spôsobom unikátne „klenoty“ z jeho zbierky – novotlačé prvého vydania z roku 1847, rekonštrukciu tlačovej dosky modrej dvojpencovej známky z roku 1848 (súčasťou exponátu je však aj rekonštrukcia čerenej jednopencovky) a mimoriadne vzácné použitie kombinácie 1-pencovej a 2-pencovej známky na liste prapravenom na území ostrova.

TŘI VZÁCNOSTI Z EXPONÁTU ZNÁMEK OSTROVA MAURICIUS

Jaromír Petřík

NOVOTISKY PRVNÍCH ZNÁMEK OSTROVA MAURITIUS POST OFFICE

První známky ostrova Mauritius a snad nejslavnější známky světa s nápisem POST OFFICE v nominálu 1 penny a 2 pence byly oficiálně vydané 21. září 1847 v uváděném počtu 500 ks od každé hodnoty a vytištěné na papíru tloušťky 0,08-0,085mm. Obě známky byly vyryté na jednu měděnou destičku po jedné známce rytcem Josephem Osmondem Barnardem (1816 – 1865) v hlavním městě ostrova Mauritius Port Louis.

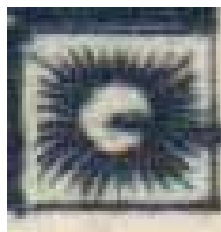
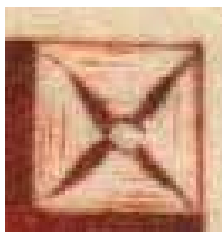
V roce 1912 byla Colonelem Colnagim znovuobjevena tato tisková měděná destička o rozměrech 81,05 x 60,6mm (tloušťka 1,1mm), ze kterých se na podzim 1912 vytiskly reprinty ve třech barvách: červená, modrá a černá. Počet reprintů byl poměrně malý, nejvzácnější jsou v černé barvě – 20 kusů, červených a modrých se uvádí po 100 kusech. David Feldman v katalogu „Mauritius Post Office: The Printing Plate“ z 1. 12. 2016 uvádí další dotisky reprintů v oranžové a tmavě modré barvě kolem roku 1930.

Aby se zabránilo tisku padělků, byly rytcem před tiskem reprintů provedené drobné značky v rohových ornamentech obou známek: U 1 penny v ornamentu v pravém horním rohu, u 2 pence v ornamentu v pravém dolním rohu.

Vpravo: zvětšené reprints MAURITIUS POST OFFICE včetně ukázků rozlišení od známek vydaných v roce 1847:

POST OFFICE - 1 penny   POST OFFICE – 2 pence

Umístění razítka REPRINT na zadní straně známek z roku 1912

Zvětšené razítko REPRINT

REKONSTRUKCE TISKOVÉ DESKY MAURITIUS POST PAID 1848 2 PENCE

Součástí exponátu „Mauritius 1847-1900 vydání královny Viktorie a Britannia“ je i kompletní rekonstrukce tiskové desky vydání modrý MAURITIUS POST PAID 1848 (po 3 známky ve 4 řadách), včetně slavného chybotisku „PENOE“ místo „PENCE“ (známkové pole č. 7). V roce 1963 byl nepoužitý chybotisk s nápisem „PENOE“ z pozůstalosti M. Burruse na aukci ROBSON LOWE vydražený za vyšší cenu (4.600 GBP) než modrý MAURITIUS POST OFFICE (3.330 GBP). Uvedených rekonstrukcí TD existuje na světě cca deset; podobná rekonstrukce byla k vidění na výstavě „Poklady světové filatelie“ v Národním muzeu v Praze v roce 2020.

Emisi poštovních známek MAURITIUS POST PAID vytvořil rytec Joseph Osmond Barnard (1816 – 1865) v roce 1848, rok poté, co vyryl svoji nejslavnější emisi MAURITIUS POST OFFICE (1847). Každou známku vyryl samostatně do měděné desky, na její druhé straně byla vyryta hotelová reklama (v té době se na ostrově Mauritius nenacházel žádný jiný

Chybný nápis PENOE místo PENCE

měděný materiál). Známky se výrazně liší, vzniklo tak 12 typů známek. Jak jsem již uvedl, nejzajímavější je známkové pole číslo 7, kde rytec Barnard proryl písmeno „C“ natolik, že vzniklo písmeno „O“ a tím pádem chybotisk PENOE. Známky se tiskly v rozmezí roků 1848 – 1857 do úplného opotřebení tiskové desky. (Pozn. poté byla tisková deska přeryta rytcem Sherwinem). Počet vtištěných známek není známý, odhaduje se celkem kolem 80.000.

Podle opotřebenosti tiskové desky rozlišujeme 5 typů kvality tisku známek:

1. Nejranější (earliest) – z nové tiskové desky (nejvzácnější, dochováno do 50 exemplářů)
2. Raný (early) – z málo opotřebené desky (dochováno do 80 exemplářů)
3. Střední (intermediate) – středně opotřebená deska (dochováno do 300 exemplářů)
4. Opotřebený (worn) – opotřebená deska (dochováno do 500 exemplářů)
5. Poslední (latest) – úplně opotřebená deska (dochováno do 800 exemplářů)

V exponátu „Mauritius 1847-1900 vydání královny Viktorie a Britannia“ a v rekonstrukci tiskové desky je zastoupeno všech 5 druhů kvality tisku známek:

1. Nejranější (earliest) – exponát – list číslo 4
2. Raný (early) – rekonstrukce- známkové pole 8
3. Střední (intermediate) – rekonstrukce - známkové pole: 1, 4, 5, 6, 7, 11
4. Opotřebený (worn) – rekonstrukce- známkové pole: 3, 9, 10, 12
5. Poslední (latest) – rekonstrukce - známkové pole 2

UNIKÁTNÍ DOPIS S POŠTOVNÍMI ZNÁMKAMI 1PENNY ČERVENÁ A 2 PENCE MODRÁ MAURITIUS POST PAID

Badatelé studující poštovní zásilky z ostrova Mauritius zdokumentovali dopisy u nejznámějších vydání **MAURITIUS POST OFFICE** a **MAURITIUS POST PAID**.

V případě nejslavnější emise **MAURITIUS POST OFFICE** se dochovaly 3 dopisy pro vnitrostátní použití s jednou známkou 1 penny (všechny použité jako pozvánky na ples) a jeden ústřížek dopisu se známkou 2 pence adresovaný do Port Louis. Dopisy odeslané do zámoří se dochovaly celkem tři. První dopis s dvojitý známkou 1 penny byl odeslaný do Indie (Bombay), druhý dopis se známkou 2 pence odeslaný do Bordeaux a třetí dopis s oběma známkami 1+2 pence byl odeslaný rovněž do Francie (Bordeaux). Celkem tedy 6 dopisů a 1 ústřížek dopisu u tohoto neslavnějšího vydání poštovních známek Mauritius POST OFFICE.

Na výstavě Bratislavafile 2023 se ve vystaveném exponátu „**Mauritius 1847 - 1900 vydání královny Viktorie a Britannia**“ nachází celkem 6 dopisů vydání s poštovními známkami **MAURITIUS POST PAID**, mezi nimi i vyobrazený dopis se 2 známkami MAURITIUS POST PAID 1+2 pence, které se kompletní na celém světě dochovaly pouze tři. Přitom je celosvětově zdokumentováno cca 120 dochovaných dopisů a fragmentů dopisů této druhé emise mauricijských známek.

I když přihlídneme ke kvalitě tisku známek, kdy známka MAURITIUS POST PAID 1 penny je v kvalitě „intermediate“ (střední opotřebená tisková deska) a známka MAURITIUS POST PAID 2 pence je v kvalitě tisku „worn“ (opotřebená deska), jde o unikátní dopis a světovou raritu mimořádného významu.

Toto tvrzení ostatně dokládají i předchozí majitelé tohoto složeného dopisu, světová esa mezinárodní filatelie jako Peter M. Ibbotson a Vikram Chand, jehož slavná sbírka Mauritius se dražila v minulých letech v prestižní švýcarské aukční firmě David Feldman. To, že jde o unikátní dopis, dokládá i popis v aukčním katalogu aukční firmy David Feldman v Ženevě. Jednalo se o aukci nazvanou Mauritius – The „Tatiana“ Collection (Part II), která se konala 28. října 2020. Uvedený dopis byl v aukčním katalogu na straně 50 pod číslem položky (los) 30080 s následným popisem:

Unikátní kombinace známek 1 penny červená (známkové pole 7 – kvalita tisku „intermediate“) a 2 pence modrá (známkové pole 6 – kvalita tisku „worn“). Známkový štátek je dvoukruhový s razítkem s číslem „3“ (Souillac). Obálka je odeslaná ze Souillac do Port Louis. Na přední straně obálky kruhové razítko s korunkou 'MAURITIUS/ DE 3 1857/ GPO, na zadní straně je rámečkové razítko Souillac/ DE.3.1857. V kombinaci tisku známek 1 penny v kvalitě „intermediate“ a 2 pence v kvalitě tisku „worn“ se jedná o unikátní frankaturu, která se dochovala pouze ve třech exemplářích. Poplatek 3d odpovídá dopisu ve vnitřním styku ostrova podle nařízení č. 8 a 9 z roku 1850, přičemž sazba za dopis do 1/2 unce z venkovského poštovního úřadu do Port Louis činila 2 pence a 1d byl příplatek za doručení ve městě Port Louis bez ohledu na hmotnost zásilky.

*Původ: sbírky Peter M. Ibbotson, Vikram Chand
Atest: David Brandon (2007)*

Návštěvníci výstavy Bratislavafile 2023 mají nyní možnost si tuto raritu světové filatelie prohlédnout v originále ve výstavním exponátu autora.

Unikátny list v zloženom a rozvinutom stave.

STROSKOTANCI NA RODOSE ALEBO „VÝLET“ NA MAURÍCIUS K histórii holokaustu na Slovensku

Miroslav Bachratý

Oba ostrovy v titulku – dávnou históriou oplývajúci Rodos i čarokrásny tropický Maurícius, prezývaný perlou Indického oceánu – sú dnes synonymom vyhľadávanej turistickej destinácie a zdrojom nezabudnuteľných cestovateľských zážitkov. Len málokomu napadne, že v nie tak veľmi dávnej minulosti sa stali miestom záchranu pre obyvateľov židovského pôvodu unikajúcich z Európy pred hrôzami fašizmu. Ich osudy sú dnes už bohato zdokumentované historicky, literárne, publicisticky, ale aj filatelisticky v podobe poštových zásielok, ktoré v onej nežičlivej dobe sprostredkovali ich kontakt s domovom i so svetom. Mnohí pochádzali zo Slovenska a tak sa doklady ich poštového styku stali aj zaujímavou témou slovenskej poštovej histórie. Vydajme sa teda proti prúdu času a sledujme strastiplné cesty priamych účastníkov oných udalostí...

Najsťôr trochu histórie: 18. mája 1940 o 12,09 vyplával z bratislavského Zimného prístavu dolu Dunajom postarší v Bulharsku registrovaný riečny parník menom PENTCHO. Jeho 400 pasažierov (ďalších vyše 100 sa pripojí počas plavby) tvorili občania židovského pôvodu z rôznych kútov Slovenska, ale aj ďalších krajín (Protectorátu, Nemecka, Poľska, Maďarska), hľadajúci záchranu svojich životov pred nemeckým fašistickým režimom. S paraguajskými vízami v hromadnom pase (aby mohli formálne preukázať nejaký cieľ svojej cesty)

zverili svoj osud do rúk jednonohého pôvodom bieloruského kapitána Markejeviča, ktorých ich mal na vetchom parníku s pôvodným menom San Stefano, upravenom na prepravu veľkého počtu utečencov, dopraviť do dunajskej delty. Tu sa mali v prístave Sulina nalodiť na námornú loď, ktorá ich mala odviezť do Haify v Palestíne, v tom čase pod mandátnou správou Veľkej Británie. Lodný transport organizovala mládežnícka vystaňovalecká organizácia Betar na čele s jej slovenským veliteľom Alexandrom Citronom. Náročné ubytovacie a hygienické pomery na lodi, ťažkosti spojené falošnými lodnými papiermi a problémy so zásobovaním počas plavby spôsobili predĺženie cesty po Dunaji na 127 dní. Tranzitné víza neumožňovali pasažierom počas tejto doby vystúpiť na breh, čo len zhoršovalo „ponorkovú chorobu“ na palube plavidla. Námorná loď čakajúca v Suline sa ukázala ako zámerná milosrdná lož na odvrátenie demobilizačných nálad účastníkov draho zaplatenej plavby. A tak sa kapitán odhodlal na dovtedy nevidaný počin – začiatkom októbra sa vydal s vratkým riečnym parníkom na šíre more – najskôr Čierne, ďalej cez Bospor na Marmarské a napokon Egejské. V tom čase sa v tejto časti Európy už naplno rozvinul námorný vojnový konflikt medzi Britániou a Talianskom, čo priam katastrofálne sťažilo podmienky plavby v zamínovaných oblastiach a tiež zásobovanie potravinami, palivom a vodou. Šťastie stálo na strane Pentcha a jeho pasažierov až

do chvíle, keď pre nedostatok sladkej vody muse-
li pre pohon parného stroja použiť slanú morskú
vodu, ktorá však rýchlo upchala trubky a loď sa sta-
la plavby neschopnou. S provizórnou prestavbou
na plachetnicu sa lodná posádka v prebiehajúcej
búrke snažila dostať plavidlo k neďalekému opu-
štenému ostrovu Chamelenesi (tal.; grécky: Kamili
Nisi) a tam zakotviť. Zamyšľaný prístávací manéver
na záveternej strane ostrova sa však nepodaril
a príboj vrhol loď na pobrežné skaliská. Z pasažierov
usilujúcich o nelegálny útek do Palestíny sa v tom
momente stali stroskotanci. Stalo sa tak v noci 9. ok-
tóbra 1940. Na druhý deň ráno z vraku lode doslova
v poslednej chvíli vynosili použiteľný materiál, pla-
vidlo sa následne rozlomilo a potopilo.

Po niekoľkých dňoch pobytu na nehostinnom
ostrove sa vydali piati dobrovoľníci v záchranom
člne hľadať pomoc na 60 km vzdialenej Kréte. Podari-
lo sa im upútať pozornosť hliadkujúceho britského
lietadla a udalosti nabrali rýchly spád. Britský
torpédoborec HMS Nubian, vracajúci sa z útoku
na ostrov Leros, 13. októbra vyzdvihol posádku člna
a dopravil ju do egyptskej Alexandrie. Briti následne
informovali prostredníctvom Červeného kríža Talia-
nov (oblasť súostrovia Dodekanézy patrila pod
taliansku správu), tí vyslali záchranú loď Camogli,
ktorá stroskotancov z Pentcha prepravila na ostrov
Rodos (18.-19.októbra). V rovnomennom hlavnom
meste ostrova boli ubytovaní v stanovom tábore
na futbalovom štadióne.

Keďže podľa talianskych zákonov nesmeli Židia
z cudziny pobývať v krajine ako slobodní občania,
stroskotancom z Pentcha bol priznaný štatút civilných
internovaných osôb, čo im zabezpečovalo okrem
iného aj možnosť využívať poštový styk s domovi-
nou. Spočiatku zrejme len obmedzene, od začiat-
ku roka 1941 však už pravidelne. Na obrázku je
provizórny lístok z kartónu adresovaný do Bratislavy
a odosielateľkou Leou Antmannovou datovaný
4. marca 1941. Text začína oznámením, že už môžu
písať častejšie, nakoľko úrady povolili písať 1x
týždenne a to bezplatne.

Poštový styk medzi Talianskom a Slovenskom
fungoval bez prekážok, zásielky však boli podro-
bené talianskej cenzúre a po sprísnení zasielacích
podmienok po vypuknutí vojny proti ZSSR boli
kontrolované aj slovenskou cenzúrou. Oslobode-
nie od poštovného bolo na zásielkach deklarované
odtlačkou pečiatky „INTERNATI CIVILI DI GUERRA/
FRANCHIGIA POSTALE“ (internovaní civilni vo vojne
/ bezplatne). Odosielateľova adresa je na zásielke
vyznačená ako „Campo stadione“ (tábor na šta-
dióne).

25. decembra 1940 boli stroskotanci z Pentcha
presťahovaní do kasárni San Giovanni, kde im boli
vyhradené tri prízemné garáže. Adresu odosie-
lateľa „Campo San Giovanni“ nachádzame aj na ko-
rešpondencii, odosielanej na Slovensko. Pritom je
však zvláštne, že aj na zásielkach z roku 1941 často
nachádzame pôvodnú adresu „Campo stadione“.
Nevedno, či išlo o zotrvačnosť, nepozornosť alebo
či snád časť internovaných nezostala naďalej na šta-
dióne. Na ďalšom obrázku je slovenský odpovedný
lístok (červená chybotlač 1,20 Ks) odoslaný z Rodo-
su (taliansky Rodi/Gege) 6. mája 1941 do Banskej
Bystrice s vyznačením adresy „Campo concen-
tramente S. Giovanni“ a s viacerými talianskymi
cenzúrnymi pečiatkami.

Na ďalšom obrázku je obálka listu odoslaného 23. júla 1941 do Bratislavy, teda už po vypuknutí vojny so ZSSR, ktorá bola otvorená a kontrolovaná aj slovenskou cenzúrou (pečiatka CENZOR 52). Hoci je na obálke potlač POSTA AEREA (letecká pošta), táto zásielka nebola prepravená letecky, nakoľko nie je uhradený letecký príplatok známkami.

Oslobodenie od poštových poplatkov sa totiž vzťahovalo iba na obyčajné zásielky, pošta však prijímala od internovaných aj doporučené alebo letecké zásielky, tieto však museli byť vyplatené známami v hodnote príslušného príplatku za doplnkovú službu (v oboch prípadoch 2,75 lír). Leteckú zásielku odoslanú do Bratislavy 12. decembra 1941 vidíme na ďalšom obrázku. Letecký príplatok je uhradený jedenástimi 25-centovými známami, spolu teda 2,75 L. Na zadnej strane je v adrese odosielateľa vyznačený Campo San Giovanni.

Zásielky adresované židovským obyvateľom tábora na Rodose sa vyskytujú omnoho zriedkavejšie, na obrázku je letecky prepravený list z Bratislavy, podaný 30.12.1940, teda tesne po sťahovaní zo stanového tábora na štadióne do kasární San Giovanni.

Foto: 58. aukcia PAC, položka 1826

Vzhľadom na nedostatočné zásobovanie bolo internovaným povolené prijímať aj balíky a peňažné zásielky, doklady o tejto poštovej službe však nie sú známe.

Pobyt na Rodose mal pre Židov z Pentcha ďaleko od prechádzky ružovou záhradou. Chlad, hlad, choroby, hygienické pomery a nevhodné ubytovacie priestory vyvolávali v obyvateľoch tábora depresívne nálady, zúfalstvo a beznádej. V dôsledku spomenutých ťažkých podmienok a po obsadení Kréty Nemcami talianske úrady rozhodli koncom roka 1941 o ich presune do Talianska. 201 žien a detí opustilo Rodos na vojenskej lodi už 12. januára 1942, zvyšok utečencov bol prevezený v marci 1942 na lodiach Vesta a Rodos do talianskeho prístavu Bari a odtiaľ vlakom do najväčšieho talianskeho koncentračného tábora vo Ferramonti di Tarsia v kalábrijskej provincii Cosenza. Tábor bol situovaný v bažinatej oblasti, často zaplavovaný dažďom, avšak ubytovanie v barakoch, možnosť voľného pohybu po tábore a tiež zmysluplná práca predstavovali predsa len znesiteľnejšie podmienky.

Na ďalšom obrázku je zásielka odoslaná zo Žiliny 15.11.1941 už do Ferramonti / Tarsia. Je zaujímavá tým, že je adresovaná na „signor Michelle Adler“ (krstné meno je však skôr ženské), zrejme sa tak stalo na základe predchádzajúceho oznámenia adresáta odosielateľovi o chystanom stahovaní do tábora vo Ferramonti. V čase príchodu zásielky do Talianska (pečiatka poštového úradu Tarsia 28.11.1941) bol adresát vo Ferramonti ešte neznámy, čomu by nasvedčoval fialový odtlačok pečiatky kabinetu policajného úradu Cosenza, keďže policajné úrady spolupracovali pri vyhľadávaní pobytu adresátov poštových zásielok. Každopádne ide o zaujímavý doklad dokumentujúci zmenu miesta pobytu stroskotancov z Pentcha.

Ako „stroskotanec“ (nemecky Schiffrüchiger) sa tituloval odosielateľ lístka na obr. dole Robert Reichenthal a miesto pobytu uvádza ako „Camerata 20“ (taliansky: Izba č. 20). Svoje zásielky príbuzným do Merašic vyplácal poštovými známkami (sú známe aj od iných odosielateľov z roku 1942), čo by nasvedčovalo tomu, že korešpondencia v prechodnej dobe podliehala poštovnému 75 centov. Niektoré zásielky boli prepravované cez Nemecko, o čom svedčia odtlačky cenzúrnych pečiatok používaných cenzúrnou ústredňou v Mnichove, ktorá bola príslušná pre poštový styk s Talianskom..

Taliani, hoci aj ako spojenec fašistického Nemecka, neuplatňovali voči Židom drastické opatrenia ako v nemeckých koncentračných táboroch, takže stroskotanci z Pentcha tu boli v relatívnom bezpečí. Holič Richard Brauner na lístku datovanom 1.4.1943 okrem iného písal: „Ako som vám už písal, zdržujem sa teraz v južnej Itálii a mám sa vďaka Bohu dobre. Pracujem vo svojom odbore a mám veľmi mnoho práce. Pracujem s jedným kolegom a dvoma chlapcami.“ Zásielka nesie znaky talianskej i slovenskej cenzúry (červená pečiatka C195), ako aj potvrdenie oslobodenia od poštového FRANCHIGIA POSTALE / D.M. 98860“.

Po vylodení spojeneckých vojsk v južnom Taliansku bol tábor 14. septembra 1943 oslobodený tankovou jednotkou britskej 8. armády. Následne prišiel do tábora oddiel britskej Židovskej brigády s cieľom podporiť svojich súvercov, medzi nimi aj Reuven Franco, revizionista bulharského pôvodu, ktorý dal onej starej lodi prezývku PENTCHO. Časť účastníkov jeho poslednej plavby sa pod Citronovým vedením odobrala v máji 1944 do vysnávanej

Palestíny – svoj cieľ dosiahli po vyše štyroch rokoch od vyplávania z Bratislavy. Menšia časť vstúpila do čs. zahraničného vojska a zúčastnila sa oslobodzovacích bojov v Európe. Vyše 1700 Židov žijúcich na Rodose ukončilo svoju životnú púť v Osvienčime...

Pentcho nebola jediná loď smerujúca po Dunaji so židovskými utečencami, ktorí sa snažili dostať ilegálne do Palestíny. Veľká Británia ako správca mandátneho územia Palestíny bránila príchod Židov do krajiny, jednak aby nepopudila voči sebe arabské obyvateľstvo a jednak z obavy pred infiltráciou nemeckými špiónmi. Rôzne židovské organizácie napriek tomu plánovali ilegálne lodné transporty po Dunaji, dokonca so súhlasom nemeckých úradov. Už v decembri 1939 sa movitejší Židia z Rakúska, Nemecka a ďalších stredoeurópskych krajín po uhradení nemaléj finančnej čiastky presúvali do Bratislavy, kde vo dvoch sústreďovacích táboroch (jeden z nich bol na Patrónke) čakali na naloženie a cestu do Rumunska, odkiaľ mali pokračovať do Palestíny. Kvôli zamrznutému Dunaju sa termín plavby odkladal najprv na jar, napokon však až do septembra 1940. Medzičasom sa podarilo sprostredkujúcim organizáciám dohodnúť s Dunajskou paroplavebnou spoločnosťou (DDSG) transport vyše 3500 Židov zo strednej Európy na štyroch parníkoch. Dva z nich vyplávali z Viedne s 1800 osobami a dva z Bratislavy s 1700 osobami, čiastočne z bratislavských táborov, 600 pasažierov bolo z Gdanska a ďalší z iných krajín. Na nasledujúcom obr. vidíme nemecky písaný lístok odoslaný 22. mája 1940 z Bratislavy do USA od obyvateľa tábora

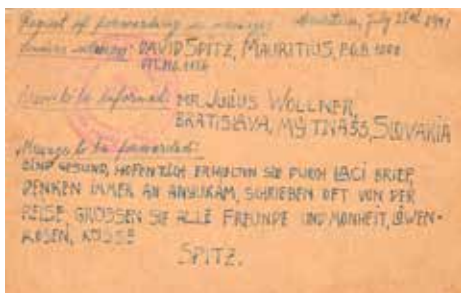
na Patrónke (adresa odosielaťa: D. Kalmus, z.Zt. Bratislava, Patrónka (z.Zt. = zur Zeit, tohto času). V texte sa píše: „Sme už vyše 5 mesiacov na ceste do Palestíny, tohto času v emigrantskom tábore neďaleko Bratislavy. Dúfali sme, že tam budeme už v januári....“

Po týždennej plavbe sa utečenci začiatkom októbra nalodili v prístave Tulcea v dunajskej delte na tri grécke námorné parníky S.S. Atlantic, S.S. Pacific a S.S. Milos. ktoré vyplávali smerom k palestínskej Haife. Britská polícia však nepovolila utečencom vstup na pevninu údajne kvôli preplneným utečeneckým táborm a rozhodla o ich ubytovaní na francúzskej lodi Patria, na ktorej už boli všetci pasažieri z Milosu a Pacificu. Keď však začal transfer cestujúcich z lode Atlantic, došlo na Patrii k výbuchu, spôsobenému talianskou minou. Loď sa prevrátila a následne potopila, pričom prišlo o život 250 ľudí. Pod tlakom medzinárodnej kritiky Briti povolili preživším z Patrie vstup do Palestíny, avšak pasažieri z Atlanticu boli premiestnení do tábora Atlit, odkiaľ mali byť deportovaní na ostrov Maurícius. Nepomohol ani pasívny odpor, 9. decembra 1940 boli násilím prevezení na holandské lode New Zealand a Jan de Witt, ktoré ich po bezproblémovej plavbe cez Suez, Červené more a Indický oceán 27. 12.1940 dopravili do prístavu Port Louis na Mauríciu. Zaisťovací tábor (Detainment camp) v blízkom Beau Bassin pozostával z mužskej časti v upravenom starom väzení a zo ženského tábora v chatkách z vlnitého plechu. Vcelku voľný táborový režim, pracovné príležitosti a možnosti vzdelávacieho, kultúrneho, športového i náboženského využitia sa boli vyvážené nedostatčnou stravou, tropickými chorobami a nekonečnou odľahlosťou ostrova. Poštový styk bol preto jediným pojitkom so svetom, nebol zo strany britských úradov nijako obmedzený, avšak vzhľadom na vojnové časy bol prísne cenzurovaný. Poštová adresa zaisťovacieho tábora znela: Port Louis, POB 1000. Medzi vyše 1500 internovanými (okolo 120 z nich na ostrove zomrelo) boli aj bývalí československí občania a tak, aj keď veľmi zriedka, sa môžeme stretnúť aj

s poštovými dokladmi odosielanými na Slovensko alebo do Protektorátu.

Priamy poštový styk z ostrova Maurícius, ktorý patrilo do britskej koloniálnej ríše, nebol po vstupe Británie do vojny s Nemeckom (september 1939) možný. Na Slovensko sa dalo písať len prostredníctvom Červeného kríža, ako to vidíme na dolnom obrázku. David Spitzer, zaistenec č. 1156, písal 25. júla 1941 správu známym či príbuzným v Bratislave prostredníctvom Červeného kríža v juhoafrickom Johannesburgu. Listok bol z centrály MČK v Ženeve odoslaný Ústrednej spravodajskej kancelárii SČK v Bratislave (červená pečiatka na zadnej strane), ktorá sprostredkovala doručenie adresátovi. Podľa rukopisného záznamu bol listok doručený 30.1.1942, čiže bol na ceste celých 6 mesiacov! Trojuholníková cenzorská pečiatka potvrdzuje kontrolu zásielky maurícijským cenzorom.

Na ďalšom obrázku je letecká zásielka od obyvateľky ženského tábora Hedy Kafka, adresovaná na príbuzného, príslušníka čs. armády v Británii (POB 226, London E.C.1). V tomto prípade bolo poštové spojenie priame, zásielka bola však tiež podrobená cenzúre. List je vyplatný známkami v hodnote 85 c, vrátane príplatku za leteckú prepravu.

Po skončení vojny sa väčšina internovaných vstahovala do Palestíny, menšia časť sa vracia do svojich domovských krajín.

Možno sa domnievať, že aj obálka listu vpravo, adresovaná československému konzulovi v Jeruzaleme, obsahovala pravdepodobne správu týkajúcu sa vysťahovania čs. občanov do Palestíny. Ide zrejme o úradnú zásielku v úradnej obálke a s odtlačkom úradnej pečiatky zaistovacieho tábora s legendou „DETAINMENT CAMP / BEAU BASSIN“

Existenciu židovského internačného tábora na Mauríciu pripomína areál pamätníka The Beau Bassin Jewish Detainees Memorial & Information Centre, na Rodose možno budú niečo vedieť v miestnom múzeu.

Slovenská pošta, a.s. si pripomenula plavbu lode Pentcho vydaním príležitostného poštového lístka (máj 2023) k výročiu príchodu „stroskotancov“ do Palestíny.

PRÍSPEVOK K ŠTÚDIU ZNÁMOK „PRÉMIOVÝ ŘÁD J2“

Martin Vančo, Slovenská pošta, a.s.

Známky s označením „Prémiový řád J 2“ nie sú štandardnými poštovými známkami, pretože tie na základe Svetového poštového dohovoru musia mať povinné atribúty, medzi ktoré patrí najmä domicil, tj. názov krajiny vydavateľa¹. Tým bolo v 50. rokoch 20. storočia Československo, a preto poštové známky vydané v tomto období majú práve toto typické označenie. Známky „J 2“ navyše nesúviseli s úhradou poplatkov za poštové služby, takže ide o služobné známky používané v internej prevádzke Spojov a to počas veľmi krátkeho časového horizontu rokov 1954 – 1955. Napriek tomu sa v poslednej dobe stali žiadaným filatelistickým artiklom na zberateľských burzách a aukciách kvôli ich raritnému výskytu najmä na dobových tlačivách s názvom „Ohlášky závad“. Tie mali byť v zmysle dobových spojových predpisov skartované, ale vďaka, alebo skôr napriek, ľudskému faktoru sa ich podarilo uchovať do súčasnosti. Keďže pomerne nedávno sa podarilo v nespracovanom fonde Slovenskej pošty, a.s., Poštového múzea „znovuobjaviť“ celé tlačové listy týchto známok pochádzajúcich z delenia majetku

Správy pôšt a telekomunikácií po rozpade Českej a Slovenskej Federatívnej republiky po roku 1992, tento príspevok bude venovaný komplexnému pohľadu na túto problematiku, ktorá bola doteraz spracovaná parciálne viacerými filatelistami.

Zavedenie „prémiových poriadkov“ v rezorte pošty v prvom rade súviselo s transformáciou Ministerstva pôšt na Ministerstvo spojov od 1. mája 1952, ktorá bola realizovaná na základe vládneho nariadenia „O správe spojov“ prijatého 8. apríla 1952.² Táto zmena bola zameraná na „...uplatnění nových, pokrokových socialistických method řízení v duchu usnesení Ústředního výboru KSČ ze 6. září 1951 o reorganizaci řízení našeho hospodářství“. ... Uvedené organizační principy se plně osvědčily při velké výstavbě socialistického hospodářství SSSR a jsou tedy všestranně osvědčeny v praxi“.³ Začali sa zväzdať nové výkonové normy⁴ a viesť „boj“ za lepšiu kvalitu poštových služieb,⁵ pretože ministerstvo si bolo vedomé nedostatku skúseností s meraním práce na diametrálne odlišných praco-

Známky 60h Prémiový řád „J 2“. Majetok Slovenskej pošty, a.s., Poštového múzea.

vískach s rozdielnymi podmienkami normovania práce neporovnateľnej s oblasťou priemyslu.⁶ Tieto nedostatky sa preto ministerstvo snažilo suplovať zavedením nových smerníc vydaných v novembri 1952 týkajúcich sa zisťovania a registrovania závad v poštovej prevádzke,⁷ pričom postup ich registrácie bol považovaný za indikáciu samotnej kvality poskytovaných poštových služieb.⁸ Prémiový poriadok „J 2“ bolo zavedený „Prevádzkovým predpisom ministra spojov o prémie za zníženie závad v spojovej prevádzke“ zo dňa 30. decembra 1952 pod číslom F/31-8147-7-50690/52.⁹ Za účelom odstránenia pretrvávajúcich nedostatkov v kvalite pracovných úkonov vedenie spojov pristúpilo aj k zavedeniu sankcií vydaním „Smerníc pre znížovanie prémie za nekvalitnú prácu“ s účinnosťou od 1. februára 1953.¹⁰ Všetky vyššie uvedené byrokratické opatrenia však nemali pozitívny dopad na skvalitnenie poštových služieb, ale na základe štatistickej analýzy publikovanej v októbri 1953 je zrejme, že naopak prichádzalo k nárastu chybné spracovaných zásielok najmä v oblasti listových a balíkových služieb.¹¹ Z tohto dôvodu muselo ministerstvo pomerne prácne vysvetľovať, čo sa považuje za závalu¹² a do akej výšky škody ju možno klasifikovať najmä v prípade preplatku poštovného.¹³ Vedenie spojov sa tento negatívne sa vyvíjajúci trend snažilo zvrátiť vo februári 1954 predĺžením platnosti Prémiového poriadku „J 2“ do konca roka. A to zvýšením prémie za zistenie závad o 20% ako aj penalizáciou za zapríčinenie závad výšenou o koeficient 1,2, čo je vlastne tiež 20%.¹⁴

S registráciou závad a ich administratívnym spracovaním nakoniec súviselo vydanie samotných známok „Prémiového rádu J 2“, ktoré bolo publikované vo Vestníku spojov 17. júna 1954: „*Počínajúc dňom 25. júna 1954 budú OPÚ a ÚPP vylepovať na uznaní ohlášky závad namiesto výplatných známok nové známky J2. Tieto známky budú zmenené používať výhradne pre vyúčtovanie zrások z prémie za nekvalitnú prácu, nie však pre zúčtovanie výplatného a doplatného. Ohlášky závad, ktoré nie sú opatrené známkami J 2 sú neplatné, prémie sa nevypláti. V rekapitulácii záznamu došlých ohlášok závad uvedie OPÚ a ÚPP úhrn vykonaných zrások a úhrn zrások, ktorých úhrada bola zamestnancom odpustená podľa znenia odseku 4 výnosu Ministerstva spojov o znižovaní prémie za nekvalitnú prácu alebo výnimočných prípadoch podľa rozhodnutia KRS... Známkami J 2 budú vydané zatiaľ v hodnotách 20 h, 50 h, 60 h, 1, Kčs a 2 Kčs.*“¹⁵ Koncom roka 1954 potom Ministerstvo spojov vydalo aktualizovaný zoznam závad v prílohe „Smernice pre zisťovanie a registrovanie závad v poštovej prevádzke“, pričom v tomto vestníku bol v 21. odsekoch presne popísaný aj postup ad-

ministrovania „Ohlášok závad“ s účinnosťou od 26. decembra 1954, čím došlo k zrušeniu opatrenia č. 160 publikovaného vo vestníku č. 10 z roku 1952.¹⁶ Vzhľadom na to, že platnosť výnosu Ministerstva spojov k zisťovaniu závad v spojovej prevádzke z februára 1953 skončila 31. decembra 1954 a nebola prolongovaná, 12. januára 1955 bol vo Vestníku spojov publikovaný výnos o zrušení Prémie „J 2“ s upozornením na platnosť dĺžky odsekov 7 a 13 vzťahujúcich sa k povinnosti nalepovania známk „J 2“ na príslušné tlačivá.¹⁷ Ustanovenia tohoto výnosu potom platili až do novembra 1955, keď Ministerstvo spojov pristúpilo k nahradeniu známk „J 2“ známkami „Závada“ z dôvodu údajných námietok spojových zamestnancov proti vzhľadu známk „J 2“.¹⁸ Známk „Závada“ potom boli používané rovnakým spôsobom až do júna 1961, keď prišlo k zmene „Smernice pre sledovanie kvality a prehľadu závad v poštovej, telegrafnej a telefónnej prevádzke“,¹⁹ z dôvodu neefektívnosti tohto spôsobu merania kvality služieb.

Problematikou známk s označením „Prémiový rád J 2“ sa filatelia zaoberá už takmer polstoročie. Prvý fundovaný článok o funkcii týchto známk publikoval Vladimír Feldman v roku 1974 a to na základe zachovaných „Ohlášok závad“ – interných tlačív pošty, na ktorých boli tieto známky nalepené.²⁰ „Ohlášky závad“ pritom súviseli s vyššie popísaným systémom penalizácie zamestnancov pošty za nekvalitne vykonané poštové služby, najčastejšie za nesprávne vyfrankované listové a balíkové zásielky. Vzhľadom na to, že známky neslúžili na potvrdenie úhrady poštovného, filatelisti dlho diskutovali o tom, či majú byť predmetom filatelie ako špecializovaného odboru zberateľstva poštových známk. Dialo sa tak najmä v Komisii československej známky Zväzu česko-slovenských filatelistov, v Zpravodaji ktorej boli v rokoch 1987 – 1988 publikované články najmä Zdeňkom Znamínom a Miroslavom Bachratým.²¹ Na túto kľúčovú otázku odovpovedal jednoznačne až v roku 2010 Josef Weissenstein, ktorý ako prvý navrhol aj spôsob ich trhového ohodnotenia podľa jednotlivých známych nominálnych hodnôt 20, 50, 60, 100 a 200 h.²² Do diskusie o problematike týchto známk sa o rok neskôr zapojil aj Aleš Mazanec, ktorý sa na základe aukcií spoločnosti Burda sústredil najmä na odchýlky niektorých nominálnych hodnôt známk s hodnotou 20 h a 100 h, ktoré sa vyskytli vo dvoch rozdielnych farebných mutáciách (modrej a červenej, resp. fialovej a červenej).²³ Tieto poznatky filatelistov potom viedli vydavateľa katalógu československých poštových známk POFIS Františka Beneša k ich katalogizácii a jednotkovému oceneniu.²⁴ Najnovšie sa k druhom jednotlivých typov známk „J 2“ vyjadril M. Bachratý

a to po objave celých tlačových listov v Poštovom múzeu v Banskej Bystrici v roku 2017, ktorý ich roztriedil na 15 druhov s tromi subverziami v rámci každej nominálnej hodnoty podľa rozdielnych tvarov „nápichových“ krížikov.²⁵

Odbornú verejnosť iste bude zaujímať, ako prišlo k znovuoobjaveniu týchto známok. Stalo sa tak pri čiastkovej revízií zbierkového fondu „Tuzemské poštové známky“ Poštového múzea v roku 2017 kurátorom tejto zbierky Richardom R. Senčekom, ktorý objavil nespracovaný konvolút známok „Prémiový rád J 2“ delimitovaných po rozdelení Českej a Slovenskej federatívnej republiky v roku 1993 z Poštovního muzea v Prahe do Dokumentačného centra Spojov Slovenskej pošty, š. p. v Bratislave.²⁶ 29. júna 1993 bolo presunutých z Poštovního muzea v Prahe do vtedajšieho Dokumentačného centra Spojov 5,6 mil. ks poštových známok prevažne multiplikátov emisií vydaných medzi rokmi 1918 – 1992, pričom systém zaraďovania ca 1660 ks poštových známok zdôvodnených akosi „štátnou archívnu potrebou“ bol v Poštovom múzeu praktikovaný až do roku 2008.²⁷ Po vzniku Poštového múzea v roku 2000 boli známky pochádzajúce z delenia Česko-slovenska zaradené do zbierkového fondu na základe jednorazového rozhodnutia vtedajšieho generálneho riaditeľa Slovenskej pošty, š. p. Jaroslava Dobrotku, bez odporúčania Komisie na tvorbu zbierok, čo bolo v konflikte s platnou muzeálnou legislatívou. Monštrózný fondus 5,6 mil. ks známok preto nie je napriek svojej multiplicité dodnes komplexne spracovaný, takže môže prísť k takémuto „znovuoobjaveniu“ filatelistických rarít, tak ako tomu bolo v roku 2017. Nešlo však o skutočné „znovuoobjavenie“, pretože inkriminované „Premiové

známky (provozně služební) je možné identifikovať v dobovom zozname delimitovaných predmetov zo dňa 29. 6. 1993 na s. 74-75 a 78-79, ktoré sa zachovali v kópii u kurátorky zbierky rytých pomôcok Moniky Poliakovej, pretože ich originály Richard R. Senček skartoval z dôvodu údajnej nepotrebnosti. V tomto zozname je možné verifikovať tak presné počty týchto známok delimitovaných z pražského múzea, ako aj vzory farebnosti podľa jendotlivých nominálnych hodnôt a najmä roky vydania, ktoré boli F. Benešom a M. Bachratým publikované s otáznikom.

Filatelistickú verejnosť by mohlo zaujímať aj to, ako prišlo k zaradeniu týchto „znovuoobjavených“ známok do zbierkového fondu. Richard R. Senček predložil 5. 6. 2018 na rokovanie Komisie na tvorbu zbierok Poštového múzea 15 ks tlačových listov známok „Prémiový rád“ spolu s návrhovými listami na ich zaradenie do zbierkového fondu s nadobúdacou hodnotou 20 tis. Eur/ks. Vzhľadom na vysokú navrhovanú sumu predsedsa Komisie na tvorbu zbierok, ktorým bol v tomto období autor tohto článku, kurátorovi odporučil, aby k známkam predložil znalecký posudok renomovaného znalca v oblasti filatelie Františka Beneša, ktorý ich ceny katalogizoval v roku 2015.²⁸ Keďže F. Beneš sa v priebehu roka 2018 k hodnote celých tlačových listov týchto známok nevyjadril s odôvodnením pracovnej zaneprázdnenosti pri príprave filatelistickej výstavy PRAGA 2018,²⁹ R. R. Senčekom bolo opäť odporučené, aby sa obrátil na iného znalca pôsobiaceho v oblasti filatelie na Slovensku, buď na Miroslava Bachratého, ktorý dlhé roky pôsobil v Komisii znalcov Zväzu slovenských filatelistov a o tomto type známok publikoval odborné články, alebo na Michala Ziku prevádzkujúceho bratislavský obchod

EVYDĚNÍ	REK.	NÁMET	KRYTOUŠ	ZNAŘEK	CENY
1121	1918	1000	1000	1000	1000
1122	1918	500	500	500	500
1123	1918	250	250	250	250
1124	1918	125	125	125	125
1125	1918	62,5	62,5	62,5	62,5
1126	1918	31,25	31,25	31,25	31,25
1127	1918	15,625	15,625	15,625	15,625
1128	1918	7,8125	7,8125	7,8125	7,8125
1129	1918	3,90625	3,90625	3,90625	3,90625
1130	1918	1,953125	1,953125	1,953125	1,953125
1131	1918	976,5625	976,5625	976,5625	976,5625
1132	1918	488,28125	488,28125	488,28125	488,28125
1133	1918	244,140625	244,140625	244,140625	244,140625
1134	1918	122,0703125	122,0703125	122,0703125	122,0703125
1135	1918	61,03515625	61,03515625	61,03515625	61,03515625
1136	1918	30,517578125	30,517578125	30,517578125	30,517578125
1137	1918	15,2587890625	15,2587890625	15,2587890625	15,2587890625
1138	1918	7,62939453125	7,62939453125	7,62939453125	7,62939453125
1139	1918	3,814697265625	3,814697265625	3,814697265625	3,814697265625

Detail s. 74-75 protokolu z delenia známok 29.6.1993. Majetok Slovenskej pošty, a.s., Poštového múzea.

s filateliou ALBUM. Práve na základe posúdenia hodnoty známok druhým menovaným znalcom bol do zbierkového fondu zaradený jeden kus z každej verzie „Prémiového rádu“ vo forme 10-bloku s nadobúdacou hodnotou 1000 Eur/ks.³⁰ Následne známky detailne preštudoval v Poštovom múzeu M. Bachratý, čoho výsledkom je už uvedený článok zameraný na špecifikáciu jednotlivých variantov podľa troch tvarov pasovacích krížikov perforácie. Preto vyslovil hypotézu, že zrejme dôvodu časovej tiesne bola výroba týchto známok realizovaná u dvoch rozdielnych výrobcov, čo malo byť dôvodom rozdielnej farebnosti jednotlivých typov známok a odlišných formátov orezov tlačových listov.³¹

Podľa odbornej polygrafickej expertízy známok „J 2“³² boli známky tlačené technikou kníhtlače zo zinkových štočkov s desiatimi známkami. Formát známok „J 2“ s rozmermi 27,5 × 33 mm bol pritom determinovaný práve 10-blokovým perforátorom s celkovými rozmermi 136,5 × 66 mm. Formát 10-bloku bol pritom vybraný pravdepodobne z dôvodu očakávanej malej nákladovosti známok, keďže ministerstvo spojov predpokladalo klesajúci trend chybné spracovaných zásielok z dôvodu proklamovaného boja za skvalitnenie spojových služieb. Farebné odchýlky medzi jednotlivými variantami známok boli podľa názoru polygrafov spôsobené technologickými postupmi tlače, pri ktorých boli menené farby a ich hustota. Práve s týmto faktorom súvisí aj výroba nových tlačových dosiek charakteristických inými pasovacími značkami pre perforačný nástroj, ktoré prirodzene boli aplikované v tlačových doskách. Rozdiely vo farebnosti jednotlivých druhov známok sú preto spôsobené nevyrovnanou tlačou, pretože pri niektorých farbách najmä tmavých odtieňov, ktoré sú charakteristické pre emisiu tlačенú z dosiek s diagonálnymi pasovacími krížikmi, dochádzalo k rozlianiu farby po ploche, čoho výsledkom bola zlá čitateľnosť v negatívne realizovaných textov. Tento nedostatok sa preto výrobca snažil odstrániť ešte v roku 1954 vydaním 2. emisie známok, pre ktorú boli vyrobené nové tlačové dosky s väčšími pravouhlými pasovacími krížikmi, pričom pri tlači boli použité svetlejšie farby a v niektorých prípadoch (známky 20, 100 a 200 h) aj úplne odlišné farby. Obe emisie sú identifikovateľné na Zozname na s. 74-75 ako známky dodané do Poštovního múzea v počte po 100 ks známok (tj. 10 tlačových listov) z Ústredného skladu cenin podľa protokolu 1-X-54 zo dňa 18. 12. 1954. Za poslednú emisiu je možné nakoniec považovať známky vytlačené v roku 1955 s menšími pravouhlými pasovacími krížikmi s použitím farieb s porovnateľným odtieňom ako 2. emisia, pričom do Poštovního

múzea boli dodané v počte po 100 ks na základe protokolu č. 1-XII-55 zo dňa 31.12.1955, čo dokazuje Zoznam na s. 78-79. Podľa tohto Zoznamu je zároveň zrejme, že do Dokumentačného centra spojov v Bratislave bolo dodaných 30-40 ks známok z každého variantu, z ktorých signifikantná časť bola v roku 2018 zaradená do zbierkového fondu Poštového múzea v Banskej Bystrici. Na faktor viacerých nákladov známok upozornil už M. Bachratý v roku 2022, ktorý verziu s diagonálnymi krížikmi považuje za I. náklad, verziu s veľkými pravouhlými krížikmi za II. náklad a verziu s menšími pravouhlými krížikmi za III. náklad, pričom tento posledný považuje za dotlač z dôvodu opotrebovania predchádzajúcich tlačových dosiek.³³ Za dotlač je možné podľa môjho názoru považovať len 200 h známku, pretože má identický pasovací krížik perforácie tak v 2. ako aj v 3. verzii.

Porovnanie pasovacích krížikov 200 h známky Prémiový rád „J 2“. Majetok Slovenskej pošty, a.s., Poštového múzea.

V prípade rozdielnych pasovacích perforovacích značiek treba poukázať na skutočnosť, že v bežnej polygrafickej produkcii daného obdobia boli takéto značky realizované len občajnou bodkou, ako napr. pri známke č. 757 „70 let národního divadla v Praze“ z roku 1953.³⁴

Tlačový list poštovej známky č. 757 „70. let národního divadla v Praze“ z roku 1953. Majetok Slovenskej pošty, a.s., Poštového múzea.

Túto emisiu vytlačenú technikou ocelotlač z plochých platní, ktorá bola po roku 1946 používaná výlučne na háčkové vydania, navrhol K. Svolinský a rytecky ju spracoval J. Schmidt, pričom pri perforácii bol použitý identický desaťblokový perforačný nástroj s postrannými výbehmi ihiel. Vzdialenosť tejto bodky od stredu perforačných ihiel je pritom 6 mm, teda ide o identickú vzdialenosť ako v prípade stredov krížikov na známkach „J 2“. Preto je pravdepodobné, že známky „J 2“ vyrobila identická tlačiareň, t.j. Státní tiskárna cenin. Tento predpoklad je možné potvrdiť aj emisiou známok „Závada“, ktoré od novembra 1955 nahradili známky „J 2“, pričom pasovacie značky pre perforátor mali tiež tvar jednoduché bodky, ako vyplýva z rekonštrukcie tlačových listov publikovaných M. Bachratým.³⁵ Tieto známky boli vytlačené vo formáte 20 bloku tiež s výbehovými ihlami po stranách perforačného nástroja nachádzajúceho sa v Tiskárně Hradištko, s.r.o., ktorá odkúpila celé polygrafické vybavenie Poštovní tiskárny cenin Praha, a.s., po ukončení jej polygrafickej činnosti v roku 2020. Perforačný nástroj s rohovými výbehmi ihiel, ktorý bol použitý pri výrobe známok „J 2“ sa bohužiaľ v tejto tlačiarni objaviť nepodarilo, možno z toho dôvodu, že bol vyradený z prevádzky Poštovní tiskárnou cenin, a.s., ktorá ho nahradila novým 10-blokovým perforátorom typu „Ostrava“ s formátom známok 27,2 × 34,2 mm bez postranných výbehov perforácie. Analyzovaný typ 10-blokového perforátoru s rohovými výbehmi ihiel bol používaný od 50. rokov 20. storočia z dôvodu uľahčenia trhania známok, pretože známky boli tlačené na ca 80 g papieri s min. 30 g nánosom celulózového lepidla dextrínu českej proveniencie. Práve hrubá vrstva aplikovaného dextrínu spôsobovala ťažšie trhanie známok a lámanie papiera v osách ihiel pri perforácii, ako je vidieť na všetkých emisiách poštových známok vydaných v tomto období.

Perforačný systém dvadsaťbloku s rohovými výbehmi ihiel. Majetok Tiskárny Hradištko, s.r.o.

Doteraz sa nikto z filatelistov nezaoberal autorstvom známok „J 2“ zrejme preto, že k ich vydaniu Ministerstvo spojov neposkytlo podrobnejšie informácie, tak ako k bežným poštovým známkam publikovaným vo Vestníku spojov. Do úvahy prichádzajú hneď dvaja renomovaní grafici pôsobiaci okolo roku 1954, o ktorých už bola reč vyššie. Na jednej strane Jindřich Schmidt (1897 – 1984), ktorý je známy tým, že svoje známky signoval menom Jindra S., a ktorý v roku 1953 vytvoril návrh dvoch známok zo série „5. výročie víťazného februára“, č. 704 a 706³⁶.

Poštová známka č. 704 „5. výročie víťazného února“ z roku 1953. Majetok Slovenskej pošty, a.s., Poštového múzea.

Známky vytlačila tlačiareň Pravda Bratislava³⁷ napriek tomu, že známky sa v tejto dobe zvyčajne tlačili v Státní tiskárně cenin, v ktorej Schmidt pracoval ako vedúci grafického ateliéru, v ktorom pôsobili ďalší dvaja v známkovej tvorbe pôsobiaci rytcí Ladislav Jirka s Janom Mráčkom.³⁸ Minimalistický dizajn „Prémiového rádu“ s dominantnou typografiou názvu známok situovanou do dvoch riadkov (hore) a nominálnej hodnoty (dole), medzi ktoré bol zakomponovaný motív holubice s rozprestretými krídlami s označením prémie „J 2“, by svojou jednoduchosťou nasvedčoval tomu, že išlo o rutinné grafické zadanie bez väčších nárokov na umeleckú kvalitu. Ak sa ale pozrieme na päťkový font písma so špecificky modelovanými líniami napr. pri nožičke písmena „R“, dospejeme k záveru, že minimálne typografiou sa musel zaoberať skúsený grafik. Podobný typ písma vo svojej tvorbe používal najmä Karel Svolinský (1896 – 1986), ako napr. pri sérii známok „Rok české hudby“ č.e. 791 – 793 Antonín Dvořák, Leoš Janáček, Bedřich Smetana vydaných práve v roku 1954.³⁹

Grafickú kvalitu známok však treba považovať za spornú najmä z dôvodu dosť amatérsky prevedeného motívu poštového holuba, ktorého tvorca

Titulná stránka časopisu *Filatelie* z roku 1954 s líniou rozkresbou poštovej známky č. 793 „Rok české hudby: Bedřich Smetana: Repro: archív autora.

Novinová známka „Sokol v letu“ z roku 1918. Majetok Slovenskej pošty, a.s., Poštového múzea.

bol inšpirovaný pravdepodobne ornitno-animálnym motívom novinových známok „Sokol v letu“, emitovaných v rokoch 1918 – 1919 podľa návrhu Alfonza Muchu.⁴⁰ Ani medzi zamestnancami Spojov sa tieto známky netešili obľube, ako je zrejme z Vestníka spojov z 24. 11. 1955, kde sa píše o námietkach proti ich vzhľadu. Nemuseli to však byť estetické kritériá, ktoré dráždili pracovníkov Spojov, ale skôr výhrady k ich tak trocha zmätočnému označeniu „Prémiový řád“, keďže nešlo o priznanie, ale naopak o zníženie prémie. Práve toto bol podľa môjho názoru

ru neuralgický bod, ktorý viedol komunistickeho súdruha Postráneckého z Ministerstva spojov k vyvinutiu nového druhu známok so zmeneným dizajnom s názvom „Závada“. ⁴¹ Na rozdiel od známok „J 2“ mali nové známky menší formát s nominálnymi hodnotami 20, 40, 50, 60 a 100 h a boli vytlačené na listoch s 20 kusmi známok. Zaujímavosťou je, že 200 h známky „Závada“ neboli po expirácii známok „J 2“ v roku 1955 vôbec vydané a to z dôvodu nespotrebovaných skladových zásob známok „J 2“⁴² Na „Ohláškach závad“ sa preto zrejme do ich spotrebovania mohli vyskytovať oba druhy známok súbežne, ako predpokladá J. Weissenstein,⁴³ čo však vzhľadom na raritnosť samotných „Ohlášok závad“ zatiaľ nie je potvrdené. Vďaka mimoriadnej akvizícii ucelenej zbierky „Ohlášok závad“, ktorá sa Slovenskej pošte, a.s., Poštovému múzeu podarila koncom roka 2022 vďaka nezištnej pomoci riaditeľa Tiskárny Hradištko, s.r.o. Ing. Jaroslava Štefka, bolo možné pre filatelistickú výstavu BRATISLAVAFILA 2023 vytvoriť zaujímavý exponát so známkami „Prémiového řádu J 2“ používanými veľmi krátky časový horizont od 24. 6. 1954 do 24. 11. 1955, resp. do ich spotrebovania, ako je uvedené v prípade 200 h známky. Skutočnosť, že skladová zásoba známok „J 2“ bola pomerne veľká aj u iných nominálnych hodnôt dokazuje napríklad „Ohláška závad“ z Úradu poštovej prepravy v Peckách zo dňa 23. 2. 1956, patriacej do pôsobnosti Okresného poštového úradu Veľká Paka, týkajúca sa penalizácie zamestnanca poštového úradu v Trutnove, ktorý prefrankoval 700 g zásielku do Pecky o 1 Kčs.

Predná strana „Ohlášky závad“ Úradu poštovej prepravy Pecka z 23.2.1956 s nalepenou 100 ha známkou „J 2“. Majetok Slovenskej pošty, a.s., Poštového múzea.

1. Pozri Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 350/2017 Z. z. o prijatí Aktov Svetovej poštovej únie a č. 339/2019 Z. z., Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR č. 53/2020 Z. z. a § 6 zákona č. 324/2011 Z. z. o poštových službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
2. Vládne nariadenie o správe spojov bolo realizované so súhlasom prezidenta republiky podľa a § 1 ústavného zákona č. 47/1950 Sb., o úpravách v organizácii verejnej správy a podľa § 42 ods. 1 zákona č. 241/1948 Sb., o prvom päťročnom hospodárskom pláne rozvoja Československej republiky (zákon o päťročnom pláne).
3. Vestník spojů č. 1, 17.6.1952, č. 1.
4. Pozri článok „Nový poriadok do výkonových norem“: Vestník spojov č. 3, 8.7.1952, nepag.
5. Pozri napr. článok „V boji za lepší kvalitu“: Vestník spojov č. 4, 15.7.1952, nepag. a Vestník spojov č. 9, 26.8.1952, nepag.
6. Vestník spojov č. 1, 1952 Opatrenia ministerstva, s. 4.
7. Vestník spojov č. 10, 9.11.1952 Čl. 160, s. 55-56.
8. Pozri článok „První zkušenosti se zjišťováním a registrací závad“: Vestník spojov č. 25, 23.12.1952, s. 9.
9. Citované podľa Vestníka spojov č. 31-32, 11.8.1953 a Opatrenia ministerstva, Čl. 415, s. 154.
10. Vestník spojov č. 7, 17.2.1953, Opatrenia ministerstva, Čl. 97, s. 36.
11. Vestník spojov č. 50, 1953, 15.12.1953, s. 7.
12. Zoznam závad aj s penalizáciami pozri v prílohe Vestníka spojov č. 17, 1953.
13. Pozri článok „O ohláškach závad“ vo Vestníku spojov č. 51-52, 28.12.1953, s. 5.
14. Vestník spojov č. 6, 1954 Opatrenia ministerstva, Čl. 100, s. 41.
15. Vestník spojov č. 24, 17.6.1954 Opatrenia ministerstva, Čl. 362 s. 148.
16. Vestník spojov č. 50, 1954, 16.12.1954, Opatrenia ministerstva, s. 351-352.
17. Vestník spojov, č. 2, 13.1.1955, Čl. 47, s. 10.
18. Vestník spojov, č. 47, 24.11.1955, Čl. 766, s. 415.
19. Vestník spojov č. 24, 17.6.1961, Opatrenia ministerstva, Predpisy a smernice č. 214, s. 120.
20. Feldman, Vladimír: Neznámý druh známek naší pošty. In: Filatelie, č. 8, 1974, s. 241-242.
21. Rekapituláciu týchto názorov pozri v: Weissenstein, Jiří: Pozapomenuté poštovní projekty - známky "J2" a "Závada". In: Filatelie, č. 11, 2010, s. 21.
22. Weissenstein, Jiří: Pozapomenuté poštovní projekty - známky "J2" a "Závada". In: Filatelie, č. 11, 2010, s. 18.
23. Mazanec, Aleš: Nové hodnoty Prémiový řád? In: Filatelie, č. 4, 2011, s. 27
24. Beneš, František: Československo 1945 – 1992. Praha : POFIS, 2015, s. 298.
25. Bachratý, Miroslav: Tlačové listy známok „Premiový řád J2“ a „Závada“. In: Filatelie, č. 5, 2022, s. 4-5.
26. Delenie majetku sa riadilo ustanoveniami zákona č. 541/1992 Zb. Ústavný zákon o delení majetku Českej a Slovenskej Federatívne Republiky medzi Českú republiku a Slovenskú republiku a jeho prechode na Českú a Slovenskú republiku, pričom bolo realizované na základe Delimitačnej zmluvy uzavretej medzi Divíziou spojov Federálneho ministerstva hospodárstva a Ministerstvom dopravy, spojov a verejných prác SR zo dňa 23.11.1992: Senček, Richard, R.: Formovanie dokumentačného centra pošt v Bratislave a v Banskej Bystrici v 80. – 90. rokoch 20. storočia. In: Historický časopis, č. 66, 2018, č. 2, s. 319 s. 311-331.
27. Tento nezmyselný systém devalvácie hodnoty zbierkového fondu bol praktikovaný až do roku 2008, keď bol pozastavený prijatím organizačného postupu OP-100 Prídelovanie poštových známok, cenín a filatelistických produktov v gescii odboru POFIS.
28. Z tohto dôvodu bol Záznam o nadobudnutí zbierkových predmetov č. 17/2018 stiahnutý z rokovania komisie: Zápisnica z rokovania Komisie na tvorbu zbierok zo dňa 5.6.2018 čl. II, ods. 4.
29. Pozri zápisnicu z rokovania Komisie na tvorbu zbierok z zasadnutí komisie zo dňa 2.10.2018, čl. I. ods. 3.
30. Pozri Záznam o nadobudnutí zbierkových predmetov č. 35/2019 zo dňa 21.11.2019.
31. Bachratý, Miroslav: Tlačové listy známok „Premiový řád J2“ a „Závada“. In: Filatelie, č. 5, 2022, s. 4.
32. Ďakujem riaditeľovi tlačiarne Ing. Jaroslavovi Štefkovi a manažérovi výroby Pavlovi Vavriňovi za polygrafickú expertízu.
33. Bachratý, Miroslav: Tlačové listy známok „Premiový řád J2“ a „Závada“. In: Filatelie, č. 5, 2022, s. 6.
34. Beneš, František a kol.: Československo 1945 – 1992. Praha : POFIS 2006, s. 50.
35. Bachratý, Miroslav: Tlačové listy známok „Premiový řád J2“ a „Závada“. In: Filatelie, č. 5, 2022, s. 2-7.
36. Beneš, František a kol.: Československo 1945 – 1992. Praha : POFIS 2006, s. 45.
37. Vestník spojov č. 7, 17.2.1953 Opatrenia ministerstva, Čl. 88, s. 35.
38. <https://www.infofila.cz/zpravodaj-3-2007-tajemstvi-sifry-jindry-s-r-11-c-2825>
39. Vydání příležitostných známek „Rok české hudby 1954“. In: Filatelie, 1954, č. 10, s. 147-148
40. Beneš, František: Československo 1918 – 1939. Praha : POFIS, 2007, s. 166.
41. Vestník spojov, č. 47, 24.11.1955, Čl. 766, s. 415.
42. Vestník spojov, č. 47, 24.11.1955, Čl. 766, s. 415.
43. Weissenstein, Jiří: Pozapomenuté poštovní projekty - známky "J2" a "Závada". In: Filatelie, č. 11, 2010, s. 22 v pozn.

TEMATICKÉ VYUŽITIE R-NÁLEPIEK

Vojtech Jankovič

TEMATICKÁ FILATELIA A JEJ NESPOČETNÉ VÝZVY A NEKONČIACE MOŽNOSTI

Tematická, resp. námetová filatelia prináša zberateľom a vystavovateľom široké možnosti využitia prakticky všetkých zberateľských poštových materiálov. Na rozdiel od iných zberateľských oblastí, ktoré striktno vymedzujú hranice, aké poštové materiály do nich patria a ktoré do nich neslobodno zaradiť, **tematický zberateľ si môže zvoliť akýkoľvek poštový, resp. poštovo-historický materiál, ktorý dokáže tematicky využiť.** Na bežnej zberateľskej úrovni je to možnosť, na súťažnej úrovni dokonca povinnosť zaradiť do svojho exponátu rôznorodý filatelistický materiál, na čo sa pri hodnotení exponátu obzvlášť prihliada.

Poznajúc tieto možnosti a pravidlá, tematický zberateľ začína budovať svoju zbierku alebo exponát najskôr z poštových známok, neskôr začína uvažovať o ďalších filatelistických materiáloch ako sú príležitostné pečiatky, obálky prvého dňa vydania, analogické pohľadnice, poštové celiny, a pod.

Pokročilejší zberateľ sa postupom času začína zaujímať aj o menej bežné filatelistické materiály ako sú zaujímavé celistvosti (napr. doporučené, expresné zásielky, zásielky zaťažené doplatným, špeciálne prepravené zásielky, poštové sprievodky, zásielky oslobodené od poštovného atď.), odtlačky výplatných strojov, strojové propagačné pečiatky, celinové pohľadnice, perfiny, telegramy, doklady poľnej pošty a pod. A tí najzdatnejší, ktorí majú záujem o neustály rozvoj svojej zbierky a exponátu a tiež o vlastný odborný rast, neustrnú, ale hľadajú ďalej a detailne sledujú všetky ostatné materiály, lebo...

Lebo takmer každý filatelistický materiál v sebe má (niekedy skôr skrýva) tematickú informáciu. Výzvou a nezriedka skvelým objaviteľským dobrodružstvom je túto informáciu hľadať, správne identifikovať, súvisiace otázky rozlúsknuť a, ak získané poznatky dotýkajú spracovávanej témy, materiál aj správne tematicky použiť.

TEMATICKÁ FILATELIA A POŠTOVÉ NÁLEPKY

Jednou z doteraz tematicky menej prebádaných oblastí filatelie sú rôznorodé poštové manipulačné a informačné nálepky a pečiatky, používané pri spracovaní a doručovaní poštových zásielok. Patria sem nálepky (a tiež pečiatky) pre doporučené zásielky, cenné listy, expresné zásielky, prepravu balíkov, nedoručiteľné zásielky a ďalšie nálepky (a pečiatky) pre doplnkové služby poskytované poštou.

Ide o plnohodnotný filatelistický materiál, lebo ich použitie je podložené poštovými predpismi. Napriek tomu (a tak trochu aj z neznalosti), sa v tematických zbierkach a exponátoch využívajú len okrajovo. A ak, tak len v prípadoch, kde nedokážeme nájsť tematickú dokumentáciu inými bežnejšími materiálmi. Musí to tak byť?

ZBIERANIE A VYSTAVOVANIE POŠTOVÝCH NÁLEPIEK

Predtým ako sa začneme zaoberať tým, akú tematickú relevanciu prinášajú a akým spôsobom dokážeme tematickú informáciu z poštových nálepiek (a pečiatok) získať, si uvedomme, že tak ako každý iný filatelistický materiál, poštové nálepky majú najväčšiu hodnotu originálne umiestnené na autentickom poštovom doklade, ktorý je riadne poštovo použitý pre zodpovedajúcu poštovú operáciu, ktorú reprezentuje. Takže rozumný zberateľ nevystrihuje ani nezmyva nálepky

a ani nevystrihuje pečiatky z poštových celistvostí, lebo tým dramaticky znižuje zberateľskú (i aukčnú) hodnotu ako celistvostí, tak i nálepiek a pečiatok. Naopak, v zbierke a exponáte pribúdajú najmä kompletne celistvosti – obálky, pohľadnice, poštové sprievodky, obaly z balíkov (aspoň ich podstatná časť vrátane adresy, dokladov o úhrade poštovného a poštovej manipulácii) a iné poštové materiály a formuláre, na ktorých majú nálepky (a pečiatky) odôvodnené použitie.

Unikátna maximálne tematicky kompletná celistvosť odoslaná z Výskumného ústavu jadrových elektrární na účelovom poštovom úrade (pozri nižšie) Jaslovské Bohunice – Atómová elektrárňa s dennou pečiatkou a R-nálepku Jaslovské Bohunice – Atómová elektrárňa, frankovaná dvomi známkami ATÓMOVÁ ELEKTRÁREŇ (JASLOVSKÉ BOHUNICE).

Samozrejme, to neznamená, že samostatné R-nálepky sa vyhadzujú. Majú svoje miesto v zbierke, len ich hodnota je výrazne nižšia a preto najmä v špičkových tematických exponátoch by sa mali objavovať tematicky vhodné poštové nálepky (a pečiatky) najmä na zaujímavých poštových dokladoch.

Inou formou záujmu o R-nálepky je ich špecializácia, t. j. podobne ako u poštových známok, sledovanie rôznych odlišností a variantov, prípadne chýb vo všetkých atribútoch R-nálepky: textová informácia a jej správnosť, typy a veľkosti písma, farby a farebné odtiene, perforácia, priesek alebo

iné formy oddeľovania, papier a jeho farba a kvalita, priesvitka, lep, samolepiaca úprava, hárková alebo zvitková úprava a pod. Veľmi zaujímavým a hľadaným variantom sú tzv. provizórne R-nálepky, ktoré obsahujú manuálny zásah z dôvodu absencie niektorých údajov alebo potreby ich zmeny.

Z pohľadu špecializácie tematický zberateľ nemá za cieľ vyzbierať všetky varianty, ale mal by o nich vedieť. A snažiť sa získať a vystaviť čo možno najzaujímavejší a filatelisticky najzaujímavejší variant, napríklad provizórnu R-nálepku na autentickom poštovom doklade.

Ukážky typov a variantov R-nálepiek Košice – Zeľeziarne a detail výnimočného použitia provizórnej R-nálepky na celistvosti vyplatenej firemným výplatným strojom s chýbajúcou miestnou pečiatkou – chýbajúce informácie doplnené ručnou dennou pečiatkou.

R-NÁLEPKY AKO NAJBEŽNEJŠIE POŠTOVÉ NÁLEPKY

Najbežnejšie z poštových nálepiek sú **doporučné nálepky** pre označenie doporučených zásielok, medzi zberateľmi známe aj ako **R-nálepky**, rekomačadčné nálepky alebo doporučené nálepky. Práve na R-nálepky a ich niekedy veľmi zaujímavé tematické využitie tento príspevok v prvom rade upozorňuje.

Terminologická poznámka: V ďalšom budeme používať pojem R-nálepky, pod ktorým budeme rozumieť nielen nálepky pre doporučené zásielky, ale aj doporučné pečiatky alebo iné poštové označenia reprezentujúce rovnaký poštový úkon.

TEMATICKÉ VYUŽITIE R-NÁLEPIEK

Textové informácie

Nosnou tematickou informáciou v R-nálepkách sú texty a to najmä úradný názov poštového úradu, ktorý najčastejšie súvisí s miestnym názvom obce, kde sa nachádza. V prípade príležitostných alebo špeciálnych R-nálepiek aj ďalšie texty ako názov podujatia, označenie služby a pod.

Číselné informácie

V omnoho menšej miere sa dajú využiť niektoré číselné informácie a kódy a to napríklad v témach zameraných na matematiku a prácu s číslami.

Grafické prvky

Mierne skrytú, a často opomínanú, tematicky dobre využiteľnú informáciu prinášajú rôzne grafické prvky – erb mesta, logo, piktogram, grafická značka a pod. Nájdem ich najmä na príležitostných R-nálepkách, no pozorné oko zberateľa ich dokáže nájsť aj na bežných R-nálepkách (najmä zahraničných).

Ukážky R-nálepiek s tematicky využiteľnými grafickými prvkami.

KATEGORIZÁCIA R-NÁLEPIEK Z POHLADU ICH POUŽITIA

Pre lepší prehľad pri hľadaní tematického využitia R-nálepky kategorizujeme z pohľadu ich účelu, resp. poštového použitia.

1. Štandardné R-nálepky
2. Štandardné R-nálepky s tematickou informáciou

1. Štandardné R-nálepky

Najširšou a najbohatšou skupinou pre tematický výskum sú štandardné R-nálepky, ktoré v úradnom názve poštového úradu obsahujú implicitne (t. j. skryté alebo len náznakovo) tematickú informáciu, ktorá súvisí napríklad s pôvodom názvu obce (napr. významná osobnosť, pamätihodnosť, historická udalosť, priemyselná činnosť, nerast, prírodný útvar, rastlina, živočích) a teda v sebe skrýva tematický potenciál. Je už len na zberateľovi, aby sa pozrel, zamyslel, prehľadal dostupné zdroje a tento potenciál identifikoval a vhodne využil vo svojej téme.

Samozrejme, využitie štandardných R-nálepiek na tematickú dokumentáciu nie je vždy priamočiare. Často vyžaduje isté úsilie i znalosti, ktoré sú, ak ich zberateľ zaradí do svojho exponátu, zvyčajne pozitívne ohodnotené v hodnotiacich kritériách Inovácia (max. 5 bodov) a Znalosti, štúdium a vý-

3. Príležitostné R-nálepky
4. Špeciálne R-nálepky

skum – Filatelistické znalosti a Odborné (tematické) znalosti (max. 15 + 15 bodov). A to najmä, ak ide o **vlastné** objavy a ich zaradením a správnym popisom dokladuje vlastný tematický a filatelistický výskum.

R-nálepky a významné osobnosti

Mnoho miestnych názvov je odvodených od významných osobností. Ak to vieme hodnoverne preukázať, tematické využitie je buď priamym dokumentovaním významnej osoby a jej aktivít všeobecne, prípadne aj v súvislosti s obcou, ktorá bola po nich pomenovaná. Ďalšou z možností je dokumentovanie samého aktu premenovania, ktorého dôvody mohli súvisieť so zmenou štátoprávneho usporiadania, riešením národnostnej otázky alebo dokonca politickými dôvodmi. Na slovenskom území má „svoje“ mesto či obec viac ako šesťde-

Použitie provizórnej R-nálepky GOTTWALDOV 7. Názov mesta vznikol v roku 1949 premenovaním mesta Zlín na počesť prvého československého komunistického prezidenta Klementa Gottwalda – tento názov nieslo mesto až do roku 1989. Dôvod premenovania bol hlavne politicko-ideologický: zachovanie mena prvého prezidenta (t. j. komunistu) a súčasne prekrytie názvu mesta Zlín, ktorý bol spojený s aktivitou veľkopodnikateľa a zakladateľa obuvníckeho priemyslu v Československu Tomáša Batú (t. j. kapitalistu).

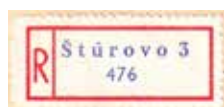
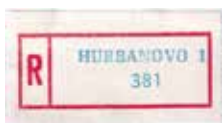
siat slovenských osobností. Ich premenovanie sa dialo v niekoľkých vlnách, no najmä v roku 1948 vyhláškou č. A-311/16-II/3-1948, vydanou poverenikom vnútra, ktorá zmenila názov viac ako siedmim stovkám miest, obcí a osád [5].

Pri skúmaní R-nálepiek môžeme natrafiť aj na také, ktoré naznačujú nie konkrétne osobu, ale napríklad rod, ktorý územie vlastnil a názov obce môže byť od tohto vzťahu odvodený (Turzovci?).

R-nálepka obce Turzovka naznačujúca prepojenie na zámožný rod Turzovcov.

Použitie dvojjazyčnej R-nálepky Vondrišel / Wägendrüssel v roku 1942 a R-nálepka tej istej obce po premenovaní na Nálepkovo v roku 1948 na pamiatku kpt. Jána Nálepku, ktorý zahynul v II. svetovej vojne pri oslobodzovaní Československa; pravdepodobne možno za nim hľadať aj riešenie národnostnej otázky v pôvodne Nemcami z veľkej časti osídlenej obci, ktorí sa tam po vysídlení už z rôznych dôvodov nevrátili.

Ukážky R-nálepiek používaných na poštových úradoch miest, názvy ktorých sú (ale aj nemusia byť) odvodené od mien významných osobností – HURBANOVO 1 (Jozef Miloslav Hurban), ŠTÚROVO 3 (Ľudovít Štúr), Bernolákovo (Anton Bernolák), KOLÁROVO (Ján Kollár?).

R-nálepky a remeslá, ťažba, priemysel, obchod

Zaujímavú skupinu miestnych názvov tvoria pomenovania odvodené od remeselníckej, výrobnéj a obchodnej činnosti a v našich končinách aj od ťažby a spracovania nerastných surovín. Aj tu platí, že ak sa tematickému zberateľovi podarí dokladovať objektívne súvislosti vzniku miestneho názvu, vie takéto R-nálepky vhodne využiť na priamu dokumentáciu týchto činností. A tiež rudy a nerastov, ktoré sa ťažia a spracovávajú (zlato, striebro, meď, cín, hliník, ...).

Ukážky R-nálepiek naznačujúcich priemyselnú činnosť a ťažbu a spracovanie nerastov.

A čo iné miestne názvy, aký je pôvod ich názvu? Dá sa napríklad R-nálepka Výčapy-Opatovce využiť pri námetoch súvisiacich s pohostinstvom a tradičným spôsobom života na dedine alebo skôr s pivom, alkoholom a inými nápojmi? Alebo je to len zhoda slov? Alebo má výčap bližšie ku kuchyni?

Ukážky R-nálepiek naznačujúcich napríklad pohostinskú činnosť.

R-nálepky a príroda, horstvá, rieky

Veľkú skupinu miestnych názvov tvoria pomenovania odvodené od prírodných atribútov živej alebo neživej prírody. Opäť je úlohou tematického zberateľa nájsť objektívne súvislosti a ak sa potvrdia, môže R-nálepky využiť buď priamym dokumento-

vaním horstvá, rieky, stromov, rastlín, zvierat alebo hľadať ďalšie súvislosti.

Ukážky R-nálepiek naznačujúcich odvodenie názvov obcí od živočíšnych a rastlinných zdrojov.

Samozrejme, s bádateľskou činnosťou (najmä tou, za ktorú chceme byť ocenení) to nie je vždy také jednoduché. Nie každý miestny názov tematicky dokladuje to, čo naznačuje. Medzi najznámejšie „klamlivé“ miestne názvy patrí názov obce Poniky (podľa [6] nemá žiadny súvis s ovčím ani s inými plemenami koní) alebo názov obcí Kriváň a Podkriváň (nemajú žiadny súvis s najznámejším končiarom Vysokých Tatier) a mohli by sme nájsť mnoho ďalších.

Balíková podacia V-nálepka pre cenné balíky (pozri nižšie) poštového úradu Poniky použitá na balíkovej sprievodke.

Na druhej strane niektoré miestne pomenovania v R-nálepkách sú samo-dôkazné, ako napríklad miestne názvy vo forme „... na rieke“ alebo „... nad riekou“, „... pod vrchom“, „... v horskom masíve“ a podobne.

Tieto názvy explicitne dokazujú existenciu uvedenej rieky, vrchu, horského masívu, pohoria, krajinej oblasti a pod. A čo je veľmi dôležité, často ide – spolu s ťažšie čitateľnou dennou pečiatkou – o jediný dostupný filatelistický doklad, ktorý ako tematicky použiteľný vôbec existuje.

Ukážky R-nálepiek odvodených od rieky a vrchu, pri ktorej, resp. pod ktorým sa obec nachádza (vľavo provizórna R-nálepka poštového úradu Družstevná pri Hornáde).

R-nálepky Veselí nad Lužnicí 1 a Veselí nad Moravou. Obe sa dajú využiť na dokumentovanie riek Lužnice a Moravy a ich toku. A čo tak tematické využitie prvej časti miestneho názvu: Veselí? Nenaznačuje náhodou miesto, kde sa ľudia veselili alebo kde sa konali zábavy, tzv. veselky?

R-nálepky a abecedy, typy a druhy písma

Zaujímavým tematickým použitím štandardných R-nálepiek môže byť ukážka rôznych abecied a typov a druhov písma, napríklad v exponátoch venovaných písmu a písomníctvu.

Ukážky cudzokrajných R-nálepiek s použitím národnej abecedy (Bulharsko – cyrilika, Grécko – grécka abeceda) a medzinárodnej latinky (NEO STADIO IRAKL. = Nový štadión Heraklion).

Dvojazyčné R-nálepky

Špeciálnym typom štandardných R-nálepiek sú dvojazyčné R-nálepky, ktoré sa dajú vhodne využiť napríklad v historických témach súvisiacich s mno-

honárodným zložením územia, alebo v horších prípadoch, s okupáciou alebo dokonca násilným vysídľovaním územia.

Použitie „protektorátnej“ dvojazyčnej R-nálepky Prag 1 / Praha 1 po oslobodení Československa v roku 1945 s prečiarknutým nemeckým miestnym názvom dokumentuje zmenu štátoprávneho usporiadania, negatívny vzťah k predchádzajúcemu zriadeniu, prípadne aj formu riešenia národnostnej otázky.

2. Štandardné R-nálepky s tematickou informáciou

Zaujímavou skupinou R-nálepiek sú štandardné R-nálepky, ktoré majú v sebe označenie nesúce priamo tematickú informáciu – v úradnom názve poštového úradu obsahujú explicitne vyjadrené dodatočné označenie tematickej povahy, napríklad lokalita, účelové zariadenie, kúpele, priehrada, letisko. Väčšinou ide o upresnenie umiestnenia pošty, ktorá poskytuje služby pre verejnosť ako každá iná.

Ukážky R-nálepiek a R-pečiatky s explicitne vyjadreným dodatočným označením tematickej povahy.

Veľmi špecifickými sú R-nálepky, v ktorých sa objavuje umiestnenie pošty v priestoroch obchodného centra, ktorého názov je na R-nálepke uvedený. V podstate ide o (skrytú?) reklamu súkromnej spoločnosti štátnou poštou!

Ukážky R-nálepiek s explicitne vyjadreným umiestnením poštového úradu v priestoroch hypermarketu.

3. Príležitostné R-nálepky

Využitie príležitostných R-nálepiek je priamočiare, najmä pri využití ich tematickej informácie súvisiacej s príležitosťou, ku ktorej boli vydané, napríklad filatelistická výstava, výročie mesta, významná osobnosť alebo historická udalosť (text, logo, obrázok).

Ukážky príležitostných R-nálepiek k rôznym filatelistickým i nefilatelistickým príležitostiam.

Príležitostná R-nálepka používaná autopoštou počas Celostátnéj výstavy poštových známok v Brne 1946.

Ako pri každom filatelistickom materiáli, aj pri R-nálepkách je dôležitá ostražitosť. Nie všetko, čo sa javí ako R-nálepka, ňou aj v skutočnosti je. Môže ísť o podvrh, najčastejšie na škodu zberateľov. Napríklad podľa [1] je zo 16 známých R-nálepiek k filatelistickej výstavám na Slovensku len 6 vydaných Poštovou správou. Ostatné R-nálepky boli vyrobené súkromnými subjektmi bez jej súhlasu na bianko R-nálepky získané neoprávnenou cestou. V Poštovom vestníku bolo používanie R-nálepiek týmto spôsobom zakázané.

Súkromne vyrobená R-nálepka používaná pri príležitosti Národnej námetovej výstavy poštových známok SENEČ 1980. R-nálepka vľavo vznikla prepečiatkovaním bianko číslovanaj R-nálepky s poradovým číslom 15 gumovou pečiatkou. Obrázok vpravo reprodukuje použitie gumovej pečiatky priamo na celistvosti, čím vznikla súkromne vyrobená R-pečiatka, avšak s chýbajúcim podacím číslom.

4. Špeciálne R-nálepky

Do tejto oblasti patria R-nálepky, ktoré v označení oprávneného používateľa alebo špecifickej poštovej služby (napr. autopošta) nesú miestny názov súvisiaci s umiestnením poštového úradu, ktorý ich používa alebo dokonca organizácie alebo firmy, pre ktorej potreby poštový úrad pracuje. T. j. implicitne alebo explicitne tematicky využiteľnú informáciu alebo tematické súvislosti.

Takéto R-nálepky sú väčšinou veľmi zriedkavé, preto poštové doklady s ich použitím sú v tematických exponátoch vysoko hodnotené.

Účelové (vlastné) a zájemnícké poštové služobne

Poštová správa už od obdobia Rakúsko-Uhorska umožňovala vytvorenie špeciálnych poštových úradov, ktoré za vymedzených podmienok mohli prevádzkovať nepoštové firmy alebo inštitúcie (česky tzv. zájemnícký poštovní úřad). V súčasnosti ich na Slovensku označujeme ako poštové služobne **účelové** (ak poskytujú poštové služby aj verejnosti) alebo **vlastné** (ak poskytujú poštové služby len pre potreby prevádzkujúcej firmy alebo organizácie).

R-nálepky účelových poštových úradov Jaslovské Bohunice – Atómová elektrárňa (vľavo štandardná s miernym posunom textu, vpravo provizórna s ručným doplnením poradového čísla) a Vojany – Elektrárňa (dva varianty – bez spojovníka s veľkým E a so spojovníkom s malým e) používané pri rozosielení doporučenej firemnej korešpondencie

R-nálepka účelového (vlastného) poštového úradu Avtozavod doplnená R-pečiatkou Avto-zavod / v Nijcraya (neskôr závod GAZ , Gorkij) používaná pri rozosielení doporučenej firemnej korešpondencie.

R-pečiatka účelového (vlastného) poštového úradu Alfa Romeo MILANO CENTRO používaná pri rozosielení doporučenej firemnej korešpondencie.

R-nálepka a V-nálepka pre cenné listy (pozri nižšie) pražského zájemníckeho poštového úradu Praha 84, ktorý slúžil potrebám obchodného domu Chicigo v Prahe (1927 – 1935). Patril veľkostatkárovi Jindřichovi Kolowrat-Krakovskému, ktorý tu prevádzkoval obchod s poľnohospodárskymi produktami.

R-nálepky pre „samopolepovačov“

R-nálepka účelového (vlastného) poštového úradu TORINO FIAT používaná pri rozosielení doporučenej firemnej korešpondencie.

Zaujímavou kategóriou sú špeciálne R-nálepky pripravené pre firmy, ktoré si –z dôvodu úspory manipulácie zo strany pošty – sami vylepovali R-nálepky na svoje zásielky alebo v prípade balíkov si sami vylepovali balíkové podacie nálepky na balíkové sprievodky (pozri nižšie). Takým firmám sa hovorí „samopolepovači“ a môžeme hovoriť o „nálepkách pre samopolepovačov“. Na niektorých z nich boli uvedené rukou alebo dokonca vytlačené symboly súvisiace s ich firemným použitím.

R-nálepky poštových služieb

Najznámejšou tematicky vhodne využiteľnou poštovou službou dokumentovanou R-nálepkami je ambulantná mobilná pošta, známa ako autopošta – zvyčajne aktivovaná k významnému kultúrnemu alebo športovému podujatiu, výstave, oslavám a pod.

R-nálepky autopošty, najmä tie zo staršieho obdobia, boli „univerzálne“ – len s textom Autopošta (alebo alternatívou v cudzom jazyku), preto ich využitie je vhodné na celistvostiach, ktoré nesú indicie konkrétnej tematicky zaujímavej príležitosti.

Univerzálna R-nálepka „Autopošta“ Československej pošty, ktorá bola aktivovaná v Prahe pri príležitosti Jubilejného Pražského vzorkového veľtrhu v roku 1949

Univerzálna R-nálepka „1er Bureau de poste automobile suisse“ Švajčiarskej pošty, ktorá bola aktivovaná v meste Sierre pri príležitosti cyklistických pretekov Okolo Švajčiarska v roku 1938 + prídavná pečiatka „SIERRE / Tour de Suisse cycliste“, ktorú povinne odtlačala na zásielky autopošty, čím identifikovala udalosť resp. príležitosť, na ktorej bola nasadená.

Ďalšie druhy poštových nálepiek a pečiatok

Ako je uvedené vyššie, existuje množstvo iných druhov poštových nálepiek a pečiatok, ktoré v sebe skrývajú tematický potenciál. Ich výpočet a uvedenie ukážok je nad rámec tohto príspevku. Pre účely naznačenia možností ďalšieho bádania spomeňme aspoň dva druhy: Nálepky pre cenné listy a Balíkové podacie nálepky.

Nálepky pre cenné listy

Nálepky pre cenné listy (V-nálepky) existujú len v základnej forme s označením poštového úradu a podacím číslom, čím predstavujú istú paralelu k bežným štandardným R-nálepkám a teda preplati podobné tematické využitie ako je uvedené vyššie. Na druhej strane poštové používanie V-nálepiek je výrazne zriedkavejšie, preto je ich výskyt vzácnejší a vhodné tematické zakomponovanie in exponáte je výrazne hodnotnejšie ako je tomu pri R-nálepkách.

V-nálepka pre cenné listy Ústí nad Labem 1 použitá na cennom liste do Bratislavy s hmotnosťou 25 g a udanou cenou 600 Kčs.

Balíkové podacie nálepky

Balíkové podacie nálepky existujú v našich končinách len v základnej forme s označením poštového úradu a podacím číslom, čím predstavujú istú paralelu k štandardným R-nálepkám a teda pre ne platí podobné tematické využitie ako je uvedené vyššie.

Na druhej strane, napríklad v Nemecku, mohli inštitúcie a firmy na základe povolenia príslušnej pošty ako „samopolepovači“ používať vlastné balíkové podacie nálepky, na ktorých bolo povolené okrem základných povinných údajov (podacie číslo, ...

Balíková podacia nálepka Pavlovce nad Uhom použitá na balíkovej sprievodke. Ako vidno na ukážke, je podstatne tematickejšia (dokumentácia východoslovenskej rieky Uh) ako rovnomená denná pečiatka, ktorá je málokedy dobre čitateľná.

Balíková sprievodka s firemnou balíkovou podacou nálepkou firmy August Stukenbrok, Deutschland Fahrräder. Výnimočnosť materiálu znásobuje použitie známok s firemným perfinom St.

názov pošty, číslo tarifného kvadrantu) uvádzať aj názov oprávneného používateľa. Poštové sprievodky s „firemnými“ balíkovými podaciami nálepkami sú ozdobou každej tematickej zbierky a exponátu.

Špeciálnym prípadom, ktorý sa vyskytuje ešte zriedkavejšie ako firemné balíkové nálepky, sú balíkové sprievodky s natlačením všetkých základných povinných údajov priamo na poštovej sprievodke, a to vrátane názvu firmy. Ich použitie v tematických exponátoch je logicky ešte hodnotnejšie.

Balíková sprievodka s natlačenými údajmi, ktoré obsahuje zvyčajnú podacia nálepka, s identifikáciou firmy E. & P. Stricker, Fahrradfabrik, Brackwede-Bielefeld. Výnimočnosť materiálu znásobuje vyplnenie poštového výplatným strojom tejto firmy.

Zhrnutie a záver

Príspevok prináša tematický pohľad na zbieranie a vystavovanie poštových nálepiek (a pečiatok) so zameraním na ich rôznorodé tematické využitie. Hlavným účelom je ukázať obrovské pole možností, ktorým sa môže tematický zberateľ uberať, kde môže hľadať svoje vlastné objavy a vytvoriť z nich zberateľské poklady. Väčšina prezentovaných ukážok sú československé, české a slovenské poštové nálepky (a pečiatky), len okrajovo sme sa zmienili o iných krajinách sveta, kam sa možno pri tomto bádateľskom dobrodružstve taktiež vydať.

Poďakovanie

Moje poďakovanie patrí Mirovi Bachratému za poskytnutie zaujímavých ukážok a odborné konzultácie a Ivanovi Tvrdému za poskytnutie študijnej literatúry.

Použitá a odporúčaná literatúra a iné zdroje

- [1] Gátá, O.: Príležitostné R-nálepky na filatelistických výstavách na Slovensku, Almanach Filatelisticko-poštového múzea – súkromného, 2022/1.
- [2] Bachratý, M.: SLOVENSKO 1938 – 1945 Poštová história (monografia), Bratislava, 2020.
- [3] Černý, J. – Tvrdý, I.: Rekomandačné nálepky a slovenské pošty 1940 – 1985, Filatelistické state 17, ZSF, Bratislava, 1986.
- [4] Kratochvíl, J.: Historický vývoj názvů pošt a poštoven v českých zemích, Monografie československých a českých známek a poštovní historie, 20. díl (2), Praha, 2012.
- [5] Kerekes, D.: Štúrovo, Kolařovo či Nálepky: Ako jedna vyhláška cinycký zmenila ráz južného Slovenska, Denník N, 11. augusta 2021.
- [6] www.poniky.sk – oficiálna internetová stránka obce Poniky.

RÔZNE SPÔSOBY VÝROBY SLOVENSKÝCH PRÍLEŽITOSTNÝCH POŠTOVÝCH LÍSTKOV

Miroslav Gerec

Poštový lístok (ľudovo „korešpondenčný lístok“) je poštová celina vo forme lístka hrubšieho papiera s natlačenou známkou, určená na odoslanie krátkej písomnej správy. Jeho parametre sú definované technickou normou STN 88 5420 (rozмеры lístka A6, 148 x 105 mm, použitie kartónového papiera minimálnej plošnej hmotnosti 200 g/m²). Príležitostný poštový lístok na rozdiel od bežného má v ľavej polovici vytláčený motív.

Ku koncu roka 2022 bolo oficiálne vydaných 320 poštových lístkov, z toho 25 pre bežnú prevádzku a 295 príležitostných (označovaných nepresne „s prítlačou“). Medzi príležitostné zaraďujeme aj „suvenírový“ lístok „Koniec platnosti korunových známok“ na CDV7A/CDV7B z konca roku 2009, ktorý nemá pridelené samostatné číslo. Okrem toho bolo vydaných v 2 emisiách spolu 18 obrazových poštových lístkov. Prekvapujúco ide o vysoký počet 338 poštových lístkov, pre porovnanie za rovnaké obdobie bolo vydaných 783 známok.

Poštové lístky sú významným filatelistickým materiálom pre teritoriálnych i námetových zberateľov. Za uplynulých 30 rokov bolo na príležitost-

ných lístkoch popri pravidelne sa opakujúcich námetoch (Anketa o najkrajšiu známku roka, Deň poštovej známky a filatelie, Bratislavské zberateľské dni, Sběratel v Prahe a pod.) vydaných množstvo ďalších originálnych motívov, ktoré sa nemohli dostať na poštové známky.

Poštové lístky pre bežnú poštovú prevádzku (bez motívu v ľavej časti) sú vydávané takmer každoročne, po spotrebovaní predošlého lístka, prípadne pri zmene poštových sadzieb. Námety natlačených známok sú pestré: štátne symboly, poštové artefakty, architektúra, hory, regionálna keramika atď. Pre príležitostné poštové lístky sa nevytvárajú originálne známky, ale kombinuje sa aktuálne používaný „bežný“ lístok s dopĺňujúcou kresbou (tzv. motívom), čo sa niekedy úplne nevydarí – napr. CDV115 „60. výročie Slovenského národného povstania“ so známkou CDV106 „Vinohradnícky motív“ z roku 2004.

Prehľad poštových lístkov pre bežnú prevádzku, ktoré vydala Slovenská pošta v rokoch 1993–2022 je v nasledujúcich tabuľkách.

Číslo	Názov	Dátum vydania	Nominálna hodnota	Predajná cena	Vyznačenie vydavateľa	Počet prílež. lístkov
CDV1 CDV2	Kriváň	? 1. 2. 1993	2	2,30 Kčs 2,30	nemá	1
CDV3	Štátny znak	1. 1. 1994	2 Sk	2,50 Sk	SP	2
CDV7A CDV7B	Devín	29. 3. 1995	2 Sk	2,50 Sk	SP	6 6
CDV20	Štátny znak	1. 4. 1997	3 Sk	3,50 Sk	SP	9
CDV23	Poštový motív	15. 8. 1997	3 Sk	3,50 Sk	SP	1
CDV32	Dominanty Bratislavy	15. 2. 1999	4 Sk	4,50 Sk	SP	29
CDV62	Poštový motív	14. 5. 2001	5,50 SK	6,30 Sk	SP	18
CDV78	Doprava na Dunaji	4. 7. 2002	10 Sk	10,80 Sk od 1.7.2004 11 Sk	SP	24
CDV88	Medzinárodný rok hôr	30. 9. 2002	5,50 Sk	6,50 Sk	MDPT, SP	3
CDV93	Zobor	17. 1. 2003	7 Sk	8 Sk	MDPT, SP	12
CDV106	Vinohradnícky motív	2. 1. 2004	8 Sk	9 Sk	SP	3
CDV107	Slovolympfiľa	16. 3. 2004	8 Sk	9 Sk	SP	9
CDV118	Holíčska fajansa	14. 1. 2005	9 Sk	10 Sk	SP	9
CDV131	Modranská keramika	20. 5. 2006	10 Sk	11 Sk	SP	0
CDV148	Pozdišovská keramika	17. 12. 2007	T2 50g	NH+1 Sk		
NH+0,03 €	SP	15				
CDV162	Architektúra románskeho a predrománskeho obdobia	27. 2. 2009	T2 50g	NH+0,03 €	SP	17
CDV179	Gotická pečať z Trnavy	30. 4. 2010	0,40 €	0,43 €	SP	11
CDV192	Historické poštové stanice	19. 5. 2011	T2 50g	NH+0,03 €	SP	36
CDV216	Šport	19. 4. 2013	T2 50g	NH+0,03 €	SP	7
CDV226	10. výročie vstupu SR do EÚ	14. 2. 2014	T2 50g	NH+0,03 €	SP	16
CDV243	Historický poštový motív	24. 7. 2015	T2 50g	NH+0,03 €	SP	26
CDV267	Dobry nápad Slovensko	2. 6. 2017	T2 50g	NH+0,03 €	SP	27
CDV292	Športový motív	31. 5. 2019	T2 50g	NH+0,03 €	SP	0
CDV314	Poštová história	3. 6. 2022	0,65 €	0,68 €	SP	6

Číslo	Tlačiareň	Ochranné prvky	Tlačová forma	Materiál v PM	Náklad
CDV1 CDV2	Kasico Bratislava	nemá	18 (kat.)	nie	13 142 000
CDV3	ŠTC Bratislava	nemá	18 (PM)	áno	10 836 000
CDV7A CDV7B	Kasico Bratislava Prompt Bratislava	mikropísmo	18 (PM) 18 (PM)	áno áno	4 000 000
CDV20	Kasico Bratislava	mikropísmo	18 (kat.)	nie	10 836 000
CDV23	Prompt Bratislava	mikropísmo	18 (kat.)	nie	2 000 000
CDV32	Prompt Bratislava	mikropísmo	I.typ: 18 (kat.) II.typ: 16 (kat.)	nie	2 970 000
CDV62	Prompt Bratislava	mikropísmo, priesvitka + vlákna v papieri	?	nie	5 693 000
CDV78	Prompt Bratislava	mikropísmo, priesvitka + vlákna v papieri	18 (kat.)	nie	660 000
CDV88	Prompt Bratislava	mikropísmo, hologram	?	nie	1 800 000
CDV93	Prompt Bratislava	mikropísmo, hologram	18 (kat.)	nie	2 733 920
CDV106	Prompt Bratislava	mikropísmo, hologram	18 (kat.)	nie	1 900 000
CDV107	Prompt Bratislava	mikropísmo, hologram	18 (kat.)	nie	800 000
CDV118	Prompt Bratislava	mikropísmo, hologram	18 (kat.)	nie	1 000 000
CDV131	Állami Nyomda Budapešť	mikropísmo, hologram	?	nie	1 000 000
CDV148	PTC Praha	mikropísmo, hologram (časť nákladu bez holo- gramu)	16 (PM)	áno	771 200
CDV162	PTC Praha	mikropísmo, hologram	16 (PM)	áno	1 600 000
CDV179	PTC Praha	mikropísmo, hologram	16 (PM)	áno	1 009 000
CDV192	PTC Praha	mikropísmo, hologram	16 (PM)	áno	1 031 000
CDV216	PTC Praha	mikropísmo, hologram	16 (kat.)	nie	111 000
CDV226	PTC Praha	mikropísmo, hologram	16 (PM)	áno	1 000 000
CDV243	PTC Praha	mikropísmo, hologram	9 (PM)	áno	1 000 000
CDV267	PTC Praha	mikropísmo, hologram	9 (PM)	áno	1 000 000

CDV292	Tiskárna Hradišt-ko	mikropísma, serigrafická tlač špeciálnou farbou	8?	nie	500 000
CDV314	Tiskárna Hradišt-ko	mikropísma, hologram	8 (PM)	áno	200 000

Tlačové formy bežných lístkov uvedené v tabuľke sú prevzaté z katalógu, u niektorých sú overené podľa nerozrezaných tlačových hárkov (prípadne aj so schvaľovacím podpisom – imprima-

tur) a tzv. farebných postupností, uložených v Poštovom múzeu Slovenskej pošty v Banskej Bystrici. Ide o nasledujúce položky (fotografie sú dostupné na webe www.filatelia-kosice.eu):

Číslo	Názov	Farebnosť	Rozmery hárku [mm]	Počet lístkov na hárku (riadky x stĺpce)
CDV3	Štátny znak 2 Sk	4 farby	495x695	18 (6x3)
CDV7A	Devín (Kasico)	2 farby	490x690	18 (6x3)
CDV7B	Devín (Prompt)	2 farby	465x650	18 (6x3)
CDV148	Pozdišovská keramika	4 farby CMYK	640x450	16 (4x4)
CDV162	Architektúra románskeho a predrománskeho obdobia	3 farby	640x450	16 (4x4)
CDV179	Gotická pečať z Trnavy	3 farby	640x450	16 (4x4)
CDV192	Historické poštové stanice	4 farby CMYK	640x440	16 (4x4)
CDV226	10. výročie vstupu SR do EÚ	4 farby CMYK	640x440	16 (4x4)
CDV243	Historický poštový motív	4 farby CMYK	460x340	9 (3x3)
CDV267	Dobrý nápad Slovensko	?	460x340	9 (3x3)
CDV314	Poštová história	4 farby CMYK	320x450	8 (4x2)

Vrcholné kompetencie pri vydávaní poštových známok a celín má rezortné ministerstvo (v súčasnosti Ministerstvo dopravy SR), ktoré schvaľuje emisné plány poštových známok a celín, pripravené Slovenskou poštou. Vydávanie príležitostných celín je v priamej kompetencii Slovenskej pošty, jej organizačnej jednotky POFIS.

Na lístkoch pre bežnú prevádzku je vydavateľ „Slovenská pošta“ vyznačený logom alebo logom a textom, v prípade CDV88, „Medzinárodný rok hôr“ a CDV93 „Zobor“ je uvedené „MDPT SR, Slovenská pošta“, lístky CDV1 a CDV2 „Kriváň“ označenie vydavateľa nemajú. Väčšia varieta označenia je na príležitostných lístkoch: „MDSVP SR“, „MDPT“, „Slovenská pošta – POFIS“, „Slovenská pošta – TÚP POFIS“, „Slovenská pošta – OZ TÚP POFIS“, „Slovenská pošta – OZ TÚP“, „Slovenská pošta“.

So zvyšujúcim sa počtom vydaných poštových lístkov bolo v roku 2000 zavedené ich označovanie skratkou „PL“ a poradovým číslom. Prvý lístok bol CDV48 „Hunfalex 2000“ s označením „PL 47“. Číslovanie Slovenskej pošty (POFIS) bolo voči filatelistickému katalógu posunuté, pretože v tom čase

POFIS nerozlišoval lístky CDV1 a CDV2. Niektoré novšie lístky, iniciované ministerstvom neboli do číslovania pošty zahrnuté, ani označené číslom, takže číslovanie nebolo dôsledné. K náprave došlo začiatkom roka 2003 [3, 4] a odvtedy sa používa číslovanie v tvare:

[poradové číslo] CDV [číslo bežného lístka]/ [posledné dvojčísle roka]

Ako sme už uviedli, pre príležitostné poštové lístky sa originálne známky nevytvárajú ale kombinuje sa aktuálne používaný „bežný“ lístok s tzv. motívom. Príprava tlače a tlač príležitostných lístkov môže mať viacero spôsobov:

- štandardná výroba lístka,
- prítlač na jednotlivé bežné lístky,
- prítlač na nerozstrihnuté hárky bežných lístkov,
- prítlač na špeciálne hárky bežných lístkov,
- výnimky (kombinácie dvoch spôsobov).

Priradiť ten-ktorý spôsob konkrétnemu lístku je niekedy jednoduché, inokedy zložité. Bohužiaľ v Poštovom múzeu iné ako vyššie uvedené archívne materiály k poštovým lístkom nemajú, pre príležitostné lístky už vôbec nie. Poslednou šancou na

Obr. 1

Obr. 2

získanie nových informácií by mohli byť archívy tlačiarňí, v ktorých sa lístky zhotovovali. Pri identifikácii využívame nálezy doskových chýb, výrobné chyby a makulatúrne tlače.

1. Štandardná výroba lístka.

Celý príležitostný lístok sa pripraví a vytlačí ako nový. Pripraví sa nová tlačová forma (ďalej TF) obsahujúca viacero polí s kompletnou kresbou lístka (známka, deliace linky a riadky, motív, číslo lístka). Ekonomické je rovnaké priame farby motívu a bežného lístka tlačíť zo spoločnej tlačovej formy, v takom prípade nemôžu existovať ich vzájomné posuny. Pri zastaranejších výrobných postupoch (montáž diapozitívov na astrálnovú fóliu) sa mohli použiť filmy bežného lístka a pri tom mohlo dôjsť ku skopírovaniu jeho doskových chýb na nový príležitostný lístok. Pri novších spôsoboch (plnofarebnom spracovaní v počítači) sa najprv pripraví jedno pole a skopíruje sa na potrebný počet polí. Tlačí sa na prázdne hárky papiera, po tlači nasleduje rozstrihnutie na jednotlivé lístky.

Pri samostatnej príprave príležitostného poštového lístka CDV89 „Summit NATO 2002 v Prahe“ tlačiareň omylom použila neschválený návrh známky – s názvom parníka vo vode Dunaja v pravom dolnom rohu. Schválený návrh má názov parníka pod kresbou stromu na ľavej strane známky (použitý je na bežnom lístku CDV78 „Doprava na Dunaji“ a ostatných príležitostných lístkoch odvođených od CDV78).

Samostatnú prípravu CDV90 „Slovenské tenisky na svetovom vrchole“ môžeme dokumentovať na výrobných chybách – posunoch farieb. Zatiaľ čo modrá farba CDV88 „Medzinárodný rok hôr“ nemá

„diery“ pre texty tlačenej čiernou farbou, naopak modrá farba CDV90 tieto „diery“ má (je to vidieť už pri malom posune).

Na predložení CDV141 „Bratislavské zberateľské dni 2007“ vidíme rovnaký posun farieb na známke i na motíve, čo ukazuje na tlač zo spoločnej tlačovej platne.

Cena: 13,- Sk
© Slovenská pošta
141 CDV 078/07

Cena: 13,- Sk
© Slovenská pošta
141 CDV 078/07

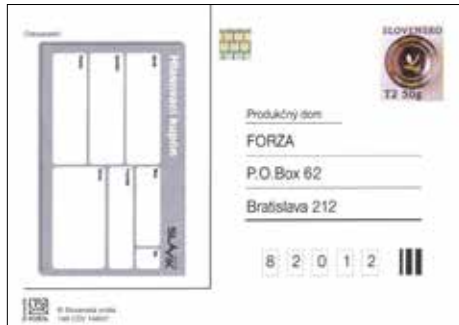

2. Prítlač na jednotlivé bežné lístky.

Prípraví sa TF obsahujúca len jedno pole s motívom a s číslom lístka (môžu existovať len rovnaké doskové chyby motívu). Tlačí sa na jednotlivé, hotové lístky, vydané pre bežnú prevádzku, rozstrihnutie nie je potrebné.

Od 15. júla 1999 bola zavedená prírážka k nominálnej hodnote príležitostných lístkov (v oznamoch sa uvádza „s prítlačou“) 2,50 Sk. Môžeme len dedukovať, že išlo o pokrytie nákladov tlače pri zhotovení príležitostných lístkov metódou prítlačie na jednotlivé hotové lístky (v tom čase na CDV32 „Dominanty Bratislavy“).

Tento spôsob sa používa aj pri zhotovovaní súkromných prítlačí, ako príklad uvádzame prítlač pre anketu „Slávik 2008“, zhotovenú obojstranne na CDV148.

Pri tomto postupe môžu vzniknúť posuny medzi obrazom pôvodného lístka a prítlačovým motívom, hlavne ako dôsledok posunutého rezu „nosného“ lístka, výrazné sú napr. na CDV33 „5 rokov Slovenskej republiky - 1. miesto v ankete o najkrajšiu známku“.

Cena: 4,50 Sk
Vydala: SP, š. p. - POFIS

Vydala: SP, š. p. - POFIS

Čerňáček SP, š. p. - POFIS

Cena: 4,50 Sk
Vydala: SP, š. p. - POFIS

Motív príležitostného lístka mohol byť natlačený aj na bežný lístok s výraznou výrobnou chybou napr. vynechanou čiernou farbou – CDV42 „MS v ľadovom hokeji, Petrohrad“ alebo bledou tlačou čiernej farby – CDV52 „Dohoda medzi SR a OECD“. Aj samotný motív prítláče môže mať výrobnú chybu, napr. zdvojenú tlač čiernej farby na CDV51 „Slovak Gold“. Pri CDV35 „Deň poštovej známky a filatelie, Albín Brunovský-Bohyňa Záhoria“ posuny farieb ukazujú na použitie 2-farbového ofsetového stroja (žltá+červená, modrá+čierna).

Tri príležitostné lístky sa vyskytujú na obidvoch typoch CDV32: CDV53 „Európsky dohovor o ľudských právach“, CDV54 „Slávnosť zvonov“ a CDV55 „Veľké jubileum“.

Tlač motívu na jednotlivé lístky predpokladáme pri použití kníhtlače (tlačí sa jedným štočkom) u CDV19 „Kalokagatia“, ktorý bol tlačенý na jednotlivé lístky CDV7B „Devín“. Na ukážke je slepá tlač čiernej farby.

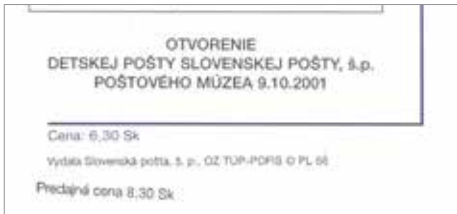
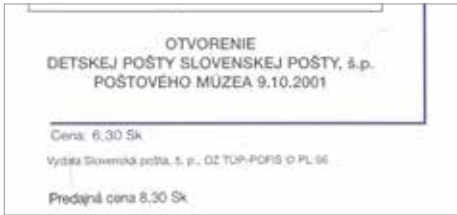
Bežný lístok CDV32 „Dominanty Bratislavy“ je známy v dvoch typoch. Vznikli tak, že tlačiari dostala objednávku dotlače ale rozmery hárkov disponibilného papiera nezodpovedali doterajšej tlačovej forme (pre 18 lístkov), preto bolo potrebné pripraviť nové ofsetové platne (pre 16 lístkov) [2].

Zaujímavý prípad nastal pri výrobe CDV69 „Otvorenie detskej pošty SP š. p.“, keď pri návrhu motívu a novej tiráže sa pozabudlo na zmenenú predajnú cenu a tá bola doplnená dodatočne kníhtlačou.

Použitie kníhtlače ešte doplníme ojedinelým prípadom bežného lístka. Na lístku CDV2 „Kriváň“ existujú rozsiahle nedotlače adresných liniek (troch tenkých čiernych alebo troch tenkých čiernych

3. Prítláč na nerozstrihnuté hárky bežných lístkov.

Príprava sa TF obsahujúca viacero polí s motívom a s číslom lístka, zodpovedajúca tlačovému hárku bežného lístka, na ktorý sa má pritlačiť. Prípadné doskové chyby motívu ukazujú na tlač z viacerých polí. Rovnaké priame farby motívu a bežného lístka sú tlačené z rôznych tlačových foriem, preto sa môžu vyskytovať ich vzájomné posuny. Tlačí sa na nerozstrihnuté hárky lístkov, vydaných pre bežnú prevádzku, po natlačení motívov nasleduje rozstrihnutie na jednotlivé lístky.

a jednej hrubej fialovej). Tieto chybné lístky boli opravené (retušované) dodatočným natlačením chýbajúcich troch alebo štyroch liniek čiernou kúňhtlačou na jednotlivé lístky [1].

Na príležitostnom poštovom lístku CDV22 „Detva 1997“ boli nájdené menšie zvislé posuny motívu a tiráže (vydavateľa) voči deliacim linkám a predajnej cene. To by však mohli byť aj doskové chyby (nepresnosti montáže diapozitív typické pre niektoré pole hárku). Avšak ukážka dvoch odtieňov čiernej farby – sýtej predajnej ceny a bledej popisu motívu a označenia vydavateľa ukazuje na tlač z dvoch ofsetových platní.

Tento lístok má dva varianty motívu – kresby papierových vtákov. Na väčšine lístkov sa biely trojuholník nachádza v ľavej polovici kresby, na vzájomnejšom lístku je v pravej polovici kresby. Pri príprave tlačovej formy s predpokladanými 18-imi poľami bol na minimálne jednom poli diapozitív namontovaný na astralónovú fóliu v obrátenej polohe.

4. Prítlač na špeciálne hárky bežných lístkov.

Pripraví sa TF obsahujúca viacero polí s motívom a číslom lístka, zodpovedajúca tlačovému hárku bežného lístka, na ktorý sa má prítlačiť. Tlačí sa na špeciálne hárky – „polotovary“ s už vytlačenými známkami, deliacimi linkami a riadkami ale bez čísla lístka. Po tlači nasleduje rozstrihnutie na jednotlivé lístky.

Na skúšobnej tlači CDV169 „Bratislavské zberateľské dni 2009“ vidno motív a tiráž budúceho príležitostného lístka. Logo Slovenskej pošty by však v tiráži CDV169 nemalo byť, pretože – ako ukazujú posuny motívu CDV175 „Deň slovenskej poštovej známky a filatelie 2009“ – logo je natlačené už na „polotovare“ CDV162.

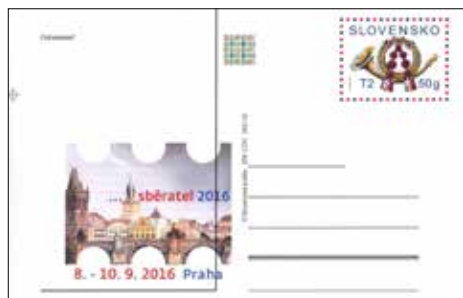
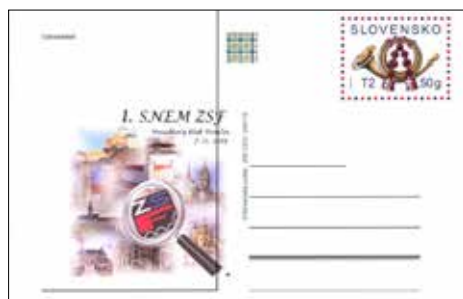

Naopak, na skúšobnej tlači CDV184 „130. výročie narodenia M. R. Štefánika“ je logo opodstatnené. Nálezy posunov ukazujú, že motív a logo sa posúvajú rovnako. Logo Slovenskej pošty bolo na „polotovare“ CDV179 vynechané.

Pri tlači CDV250 „1. snem ZSF“ a CDV256 „Sbĕratel Praha 2016“ prišlo k väčšiemu posunu motívu a tiráže smerom vpravo. Tlačiarenská značka na CDV256 ukazuje, že ide o exemplár z ľavého stĺpca háрку.

Z dostupnej evidencie POFIS-u predkladáme prehľad o počte špeciálnych lístkov bez čísla, určených pre neskoršie prítlache (u starších lístkov počty nemáme). Ani tieto materiály v Poštovom múzeu nemajú archivované (tabuľka na ďalšej strane).

5. Výnimky (kombinácie dvoch spôsobov)

Ku výnimkám dochádza pri kombinácii tlačových techník, konkrétne ofsetu a ocelotlače z plochej platne (CDV157 „Slovfiľa, 15 rokov spolupráce“, CDV166 „Národná filatelistická výstava Slovensko 2009“). V tomto prípade sa ocelotlač tlačí z originálnej rytiny t. j. po jednom lístku ale ofsetová časť motívu mohla byť predtým zhotovená iným postupom napr. hromadnou tlačou na „polotovar“.

Literatúra

- [1] Gerec, M.: Objav retuší poštového lístka „Kriváň“ CDV2, Zberateľ 2000, č. 3, str. 11
- [2] Bachratý, M.: Nová úprava poštového lístka „Bratislava“ (CDV 32), Zberateľ 2001, č. 3, str. 33
- [3] Stolár, V.: Jednotný systém označovania a číslovania poštových cien a filatelistických produktov, Spravodaj ZSF 2002, č. 4, str. 29
- [4] Smernica – Jednotný systém označovania a číslovania poštových celín a filatelistických produktov, Poštový vestník Slovenskej pošty 2002, čiastka 1, opatrenie 6
- [5] Gerec, M.: Bibliografia článkov o slovenských poštových známkach a celinách k 13. 1. 2011, www.filatelia-kosice.eu

Číslo	Názov	Dátum vydania	Nominálna hodnota	TF	Náklad bežných lístkov	Náklad lístkov bez tiráže určených pre prítlačie
CDV162	Architektúra románskeho a predrománskeho obdobia	27. 2. 2009	T2 50g	16	1 600 000	33 600 (2 100 hárkov), spotrebované
CDV179	Gotická pečať z Trnavy	30. 4. 2010	0,40 €	16	1 009 000	28 000 (1 750 hárkov), spotrebované
CDV192	Historické poštové stanice	19. 5. 2011	T2 50g	16	1 031 000	40 000 (2 500 hárkov), spotrebované
CDV216	Šport	19. 4. 2013	T2 50g	16	111 000	31 200 (1 950 hárkov), spotrebované
CDV226	10. výročie vstupu SR do EÚ	14. 2. 2014	T2 50g	16	1 000 000	56 000 (3 500 hárkov)
CDV243	Historický poštový motív	24. 7. 2015	T2 50g	16	1 000 000	56 000 (3 500 hárkov), spotrebované
CDV267	Dobry nápad Slovensko	2. 6. 2017	T2 50g	16	1 000 000	54 000 (3 375 hárkov), spotrebované
CDV292	Športový motív	31. 5. 2019	T2 50g	16	500 000	54 000 (3 375 hárkov)
CDV314	Poštová história	3. 6. 2022	0,65 €	8	200 000	50 000 (6 250 hárkov)

SLOVENSKÁ FILATELIA

Spravodajca zväzu slovenských filatelistov

.....

Slovenská filatelia je tlačeneé informačné médium, ktoré vydáva Zväz slovenských filatelistov pre svoju členskú základňu. Vychádza štvrtročne a okrem správ o živote zväzu, jeho základných organizácií – klubov filatelistov a novinkách vo svete filatelie prináša aj množstvo zaujímavých poznatkov vo forme odborných článkov z pera skúsených autorov – zberateľov, znalcov i vystavovateľov.

Časopis v rozsahu 44 strán je vytlačeneé plnofarebne na kvalitnom papieri a **členovia ZSF ho dostávajú zdarma** vrátane zasielania na svoju poštovú adresu, čím získavajú ročný benefit svojho členstva vo zväze vo výške viac než 10 €. Informácie o možnosti prihlásenia za člena ZSF vám poskytne sekretariát ZSF, Radlinského 9, Bratislava (budova FCHPT STU) zsfsekretariat@gmail.com

choose your
favorite
channel

INTRODUCTION

Welcome to the new virtual television of Slovak Post – **TV Stamp**. Our television offers you a number of thematic channels, compiled according to types of postage stamps issued during the last 3 years.

After scanning the attached QR code you will find detailed information about the Slovak country through the channels and attached YouTube videos. In addition to educational programs dedicated to history, art, nature, ecology, science and technology TV Stamp focuses on national and international affairs, religious topics, sport events, regional news and information concerning travelling across Slovakia for foreign tourists. Last but not least **TV Stamp** does not forget even to kids or teenagers in the original channel Stampie, and for those, who are interested in curiosities, they will be pleased in the channel TV Lens. Enjoy our TV Channels!

LIST OF TV CHANNELS

TRAVELL (Travelling across Slovakia)	02	TV R (Religious Themes)	10
HISTORY 1 (History of Slovak Nation)	03	STAMPIE (Children's programs)	11
HISTORY 2 (History of Slovak Personalities)	04	SPORT (Sporting Events and Personalities)	12
NATURE (Beauties of Slovak Nature)	05	ART (History of Slovak Art)	13
TECHNIC (Science and Technology)	06	FOLK (Folk Cultural Heritage)	14
SVK 1 (Events and Comments)	07	TV GREEN (Ecology)	15
SVK 2 (Political news)	08	REGION (Regional broadcasting)	16
TV LENS (Curiosities and Remarkable Things)	09		

ZOZNAM SÚŤAŽNÝCH EXPONÁTOV

VÝSTAVA I. STUPŇA

Číslo exp.	Meno vystavovateľa	Štát	Názov exponátu	Počet plôch
1. TRIEDA TRADIČNEJ FILATELIE (TR)				
1	Amler Tomáš	CZ	1927 IV. Výpotřební vydání (Osvobozená Republika) 50/150h	1
2	Černý Radek	CZ	Severní Jemen 1950 – 1962	5
3	Chudoba Josef	CZ	Hradčany 1918 – 1920	8
4	Jarabica Oldřich	SK	Novinové známky Slovenska vydané v roku 1939	5
5	Jurkovič Martin	SK	Hárček deťom	1
6	Jurkovič Martin	SK	Zakarpatská Ukrajina 1945	5
7	Máj Jozef	SK	Tlačové odchýlky na desaťkopejkovej ruskej známke katalógového čísla päť	1
8	Petřík Jaromír	SK	Afghánistán 1871 – 1900	8
9	Piszton Otto	SK	Perfíny Maďarska	5
10	Pixa Václav	CZ	Česká republika 1993 – 1995 - známky a jejich poštovní použití	5
11	Rakovský Rudolf	SK	Slovensko 1939 Výplatné známky Štátny znak a Portréty s pretlačou „Slovenský štát / 1939“	5
12	Rakovský Rudolf	SK	Slovensko 1939 Výplatné známky s portrétom A. Hlinku	5
13	Szücs Károly	H	Maďarské perfíny	5
14	Veselý Miloslav	CZ	Studie emise čs. známek “Společný let”	1
15	Vozár Peter	SK	Slovenské automatové známky	1
2. TRIEDA POŠTOVEJ HISTÓRIE (PH)				
16	Csicsay Péter	SK	The Postal History of Kingdom of Hungary 1900-1918	8
17	Červinka Miloš	CZ	Poštovní historie na Děčínsku	8
18	Červinka Miloš	CZ	Poštovníctví v německém pohraničí Čech v převratovém období dějin na příkladu Děčínska	5
19	Divok František	SK	Poštovníctvo na Spiši v rokoch 1918 – 1939	5
20	Hedley Bill	GB	Postal Service Development In Pozsony And Its Environs During The Habsburg To The 1900 Currency Change	8
21	Kosztolányi Alexander	SK	Poštová história okresu Levice	5
22	Kunc Lubor	CZ	K.u.K. Kriegsmarine 1914 – 1918	5
23	Lővei György	H	Interim Use Of The Czechoslovakian Air Mail Stamps During Monetary Reform Period	1
24	Malovík Vladimír	CZ	Poštovní použití služebních známek na Slovensku	5

25	Osuský Peter	SK	Prvé moderné športové známky sveta - poštové použitie First Modern Sports Stamps of the World – Postal Usage	1
26	Schindler Rudolf	CZ	Sněm Karpatké Ukrajiny 1939	1
27	Vangel Jozef	SK	Poštové použitie výplatných poštových známok z emisie Hradčany	5
28	Vangel Jozef	SK	Československo 1918 – 1919	5
3. TRIEDA POŠTOVÝCH CELÍN (PS)				
33	Máj Jozef	SK	Uhorský poštový lístok	5
4. TRIEDA AEROFILATELIE (AE)				
30	Fekete Ladislav	SK	Die k. und k. Luftstreitkräfte im I. Weltkrieg	5
31	Helm Bedřich	CZ	Letecká pošta sovětské okupační zóny a NDR 1945 – 1955	5
32	Lővei György	H	Slovakian Air Mail Service In The Independent Slovak State	1
33	Moravčík Peter	SK	Začiatky lietania na území Rakúsko-Uhorska	5
6. TRIEDA TEMATICKEJ FILATELIE (TH)				
34	Baluška Miroslav	SK	Albrecht Dürer – Jeho život, dielo a doba	5
35	Bánás Artúr	H	Alpine Skiing – One of The Most Popular Winter Sports	6
36	Banás Igor	SK	Král športu – Jazdecký a dostihový šport	5
37	Banás Igor	SK	Československý turf	1
38	Jimink Danny	NL	Step by Step to Dancing	5
39	Linder Marian	SK	Fencing	5
40	Osuský Peter	SK	Prvé moderné športové známky sveta	1
41	Rusnák Ján	SK	Cirkev v dejinách Slovenska	5
42	Schiller David	SK	Lipsko – nejen město veletrhů	5
43	Sopko František	SK	Olympia a jej odkaz novému veku	5
44	Šajgalík Milan	SK	Dve miesta pod Zoborom v Nitre	1
45	Šajgalík Milan	SK	Konštantín – filozof a štvrtý liturgický jazyk	1
46	Šajgalík Milan	SK	Vďaka vám, Sv. Cyril a Metod	5
47	Valentín Jaroslav	SK	Veľká história nášho mesta Posonium...Bratislava	5
48	Vaněček Jiří	CZ	Kronika letních olympijských her 1896 – 1964 s historickými úspěchy čs.sportovců	5
7. TRIEDA MAXIMAFILIE (MX)				
49	Lopes Rebelo Americo	P	O mundo das aves vista através da maxiafilia	5
9. TRIEDA FIŠKÁLNEJ FILATELIE (RE)				
50	Musil Michal	CZ	Rakouské novinové kolky	1
11. TRIEDA OTVORENEJ FILATELIE (OC)				
51	Floch Ľubomír	SK	Príležitostné tlače známkovej tvorby 1993 – 2012 jeden z pohľadov na slovenskú známkovú tvorbu	5
52	Kraus Jiří	CZ	Dr. Václav Vojtěch – první Čech v Antarktidě	1
53	Kraus Jiří	CZ	První švédská antarktická expedice 190 – 1904	8

12. TRIEDA MLÁDEŽE (YU)

54	Hátrík Ján	CZ	Šelmy	2
55	Bulla Filip	SK	Skauting - môj život	2
56	Čeman Emil	CZ	Beautiful Sounds Of a Songbirds	1
57	Kolník Matúš	SK	Zvieratá a ich ríša	2
58	Šulko Samuel	SK	Na koľajniciach	2
59	Blažek Ján	CZ	Od Bachmače do Vladivostoku – bojová cesta československých légii v Rusku	3
60	Kocúr Tomáš	SK	Milan Rastislav Štefánik - významná osobnosť Slovenska	2
61	Kováčiková Nikol	SK	Kone	3
62	Šulko Michal	SK	Vesmír	2
63	Vajs Daniel	SK	Vznik Československa a jeho prvý prezident	1
64	Zikmund Jaroslav	CZ	Československo: Letecké známky – definitívni vydání 1930	4
65	Hátrík Adam	CZ	Josef Bican, legenda českého fotbalu	1
66	Hátriková Martina	CZ	Poznáваме Japonsko	3
67	Zábojník Vojtěch	CZ	Automobil	5

VÝSTAVA II. STUPŇA

Číslo exp.	Meno vystavovateľa	Štát	Názov exponátu	Počet plôch
1. TRIEDA TRADIČNEJ FILATELIE (TR)				
101	Džubák Jozef	SK	Hradčany 1918/1920, Druhá medzi prvými - 10 hal. červená	1
102	Hložka Peter	SK	Spoločné vydania	5
103	Jarabica Oldřich	SK	Prvé známky s portrétom Andreja Hlinku	5
104	Kareš Jiří	CZ	První československé novinové známky	5
105	Mádl Tomáš	CZ	Saint Vincent - Pearl Of The Caribbean	5
106	Petrík Jaromír	SK	Mauritius 1847 – 1900 - Vydání královny Viktorie a Britannia	5
107	Rusnačko Pavol	SK	Gotický relikvár zo Spišskej Novej Vsi	1
108	Smolík Milan	SK	Bratislavské vydanie - 1945	5
109	Stuna Jaroslav	CZ	Great Britain Classic Period - Rarities, Blocks, Reconstructions	5
110	Šulej Rudolf	SK	1993, Vznik Slovenskej republiky a poštové známky	5
111	Šulej Rudolf	SK	Mestá Slovenskej republiky (korunová mena)	5
112	Vaňuga Peter	SK	Duloz Issues Of Ottoman Empire 1865 – 1877	5
113	Zuskáč Pavol	SK	Andrej Hlinka na poštových známkach. Slovensko 1939	1
2. TRIEDA POŠTOVEJ HISTÓRIE (PH)				
114	Bojnanský Pavol	SK	Poštová prevádzka počas menovej reformy v roku 1953	5
115	Borůvka Jaroslav	CZ	Šlechtici mezi prvními poštovními razítky z Čech a Moravy	5

116	Coufal Rudolf	CZ	Česká poštovní razítka od nejstarších dob po první známky	5
117	Marčan Miloslav	CZ	Okresní razítka poštovních úřadů na Slovensku a Podkarpatské Rusi po r. 1918	1
118	Marek Michal	CZ	Zachráněné poklady	5
119	Pláteník František	SK	Motýlik sa po Slovensku znovu rozletel	1
120	Rozemberg Peter	SK	Od československej koruny k euru	1
3. TRIEDA POŠTOVÝCH CELÍN (PS)				
121	Dobrovolský Ján	SK	Medzinárodné odpovedky - použitie na našom území	1
122	Jurkovič Martin	SK	Celiny Podkarpatskej Rusi 1944 – 1945	1
4. TRIEDA AEROFILATELIE (AE)				
123	Junga Adrian	PL	Polands Early Airmail	5
6. TRIEDA TEMATICKEJ FILATELIE (TH)				
124	Dobrovolský Ján	SK	Z vozíčka na stupne víťazov /šport zdravotne postihnutých/	5
125	Ergh Peter	SK	Rušne v železničnej doprave	1
126	Fabuš Ján	SK	Jules Verne - život a jeho podivuhodné cesty	5
127	Guzma Július	SK	Slovenskí výtvarní umelci 19. - 20. stor. na československých známkach	5
128	Haba Martin	SK	Motívy prírody na známkach Slovenskej republiky (1993 – 2023)	1
129	Hamarová Blanka	SK	Ruža – kráľovná medzi kvetmi	1
130	Milan Karol	SK	Svet húb	5
131	Nyékí Ján	SK	Tell Me, Please, Why Was Sudan The Last One?	1
132	Ozdín Daniel	SK	Svet kremeňa a jeho príbuzných	1
133	Rusnák Ján	SK	Šírenie kresťanstva na Veľkej Morave prostredníctvom jej panovníkov	1
134	Šajgalík Milan	SK	Memorandum národa slovenského alebo dlhá cesta svojbytnosti	1
135	Šulcová Zdenka	CZ	Autobus Přeprava osob a zásilek	5
136	Valentín Jaroslav	SK	Mária Terézia a Slovensko	1
137	Vallo Ján	SK	Archanjel Gabriel – patrón pošty a filatelie	1
138	Zahorec Ondrej	SRB	Generál Milan Rastislav Štefánik	1
10. TRIEDA POHLADNÍC (PC)				
139	Baliga Zdeněk	SK	Secesné litografie Vysokých Tatier	1
140	Holý Bernard	SK	Dobové pohľadnice – Trenčianske Teplice	1
141	Jimink Danny	NL	Czechoslovakian Gymnasts Set Together	1
142	Kosztolányi Alexander	SK	Levický hrad na pohľadniciach	1
143	Máj Jozef	SK	Pracovné príležitosti	1
144	Pogány Branko	SK	Zašlá sláva Beluškých Slatin a Beluše	1

145	Reviľak Milan	SK	Železničný uzol Žilina	1
146	Švikruha Ján	SK	Chytilove tatranské pohľadnice	5
147	Turčan Vladimír	SK	Vrútky, stanica Vrútky. Vystupovať, prestupovať!	1
11. TRIEDA OTVORENEJ FILATELIE (OC)				
148	Hložka Peter	SK	Slovenská známka a príležitostná tlač	5
149	Oslanec Peter	SK	Štúrovci a ich význam pri formovaní slovenskej štátnosti	1
150	Oslanec Peter	SK	Kriváň ako symbol Slovenska	1
151	Šmíd Antonín	CZ	Poštovní doklady v období 1843 – 1959 zaměřené na téma "Zdravotnictví"	5
12. TRIEDA MLÁDEŽE (YU)				
152	Grófik Róbert	SK	Alfons Mucha a jeho tvorba	1
153	Straka Filip	SK	Moje obľúbené zvieratá	1
154	Fischerová Adela	SK	Medveď – huňatý mrmloš	2

LITERATÚRA

13. TRIEDA LITERATÚRY (LI)

L1	Cacka Julius	CZ	Kosmos bulletin ročník 2022
L2	Dorr Ute, Dorr Elmar	D	Hungarian Post Offices in Foreign Letter Service from 1900 to the Outbreak of World War I
L3	Földes Ondrej	SK	Monografia známok Slovenska 1939 - 1945
L4	Gáťa Otto	SK	Hľadanie minulosti
L5	Gáťa Otto	SK	JUDr. Viktor Weinert (1890 -1942)
L6	Holý Bernard	SK	Premeny v čase - Trenčianske Teplice na pohľadniciach
L7	Junga Adrian	PL	1. díl: Składnice pocztowe na polskim obszarze Śląska Cieszyńskiego 2. díl: Poštovny na českém území Těšínského Slezska /Składnice pocztowe na czeskim obszarze Śląska Cieszyńskiego
L8	Klub filatelistov 52-22 Levice	SK	Časopis Levický filatelista (čísla 1 - 6)
L9	Kočner Jiří	CZ	Bedřich Housa – Doyen československých rytců
L10	Koprda Ján	SK	Slovenské osobnosti vo filatelii
L11	Lukeš Emanuel	CZ	Czech Republic – A History On Stamps
L12	Malovík Vladimír, Hauzr Michal	CZ	Katalog označení tiskových desek novinových známek emise Sokol v letu
L13	Marek Michal	CZ	Příběh krabice od doutníků
L14	Mestská časť Bratislava - Dúbravka	SK	Pošta v Dúbravke
L15	Neumann Jiří	CZ	725. výročí založení města Plzeň (2020) na poštovních známkach ČR
L16	Novák Ladislav	SK	Border kólia vo filatelii
L17	Novák Radek	CZ	Poštovní známky – koníček, nebo investice?

L18	Ňaršík Miroslav	SK	40 rokov KF 52-51 Nitra 1981 – 2021
L19	Petřík Jaromír	SK	Mauritius Post Paid – dopisy vydání 1848
L20	Pogány Branko	SK	Beluša a okolie na historických fotografiách a pohľadniciach (digitálny exponát)
L21	Bocan Ján	SK	Ide, ide poštový panáčik
L22	Strišš Jozef	SK	Košicko – Bohumínska železnica na známkach a pohľadniciach
L23	Tvrдый Ivan	SK	Historický vývoj názvov poštových služobní na Slovensku
L24	Tvrдый Ivan	SK	Hlohovecká pošta a vývoj pošty v okolí Hlohovca
L25	Vallo Ján	SK	Bulletin Sv. Gabriel
L26	Vallo Ján	SK	30 rokov Spoločenstva Sv. Gabriela – Pamätnica
L27	Zuskáč Pavol	SK	Andrej Hlinka
L28	Zväz slovenských filatelistov	SK	Slovenská filatelia, Spravodajca zväzu slovenských filatelistov

ABECEDNÝ ZOZNAM VYSTAVOVATEĽOV

Amler Tomáš	1
Anonym	XIV
Auinger Martin	I
Baliga Zdeněk	139
Baluška Miroslav	34
Bánás Artúr	35
Banás Igor	36, 37
Baurecht Günter	XVIII
Biermayr Johann	XIII
Blažek Ján	59
Bocan Ján	L21
Bojnanský Pavol	114
Borůvka Jaroslav	115
Bulla Filip	55
Cacka Julius	L1
Coufal Rudolf	116
Csicsay Péter	16, XXXV
Čeman Emil	56
Černý Radek	2
Červinka Miloš	17, 18
Divok František	19
Dobrovolský Ján	121, 124
Dorr Elmar	L2
Dorr Ute	L2
Džubák Jozef	101
Ergħ Peter	125
Fabuš Ján	126
Feichtinger Wolfgang	IV
Fekete Ladislav	30

Filípek Zdeněk	XXII
Fischerová Adela	154
Floch Lubomír	51
Földes Ondrej	L3
Fukarek Michael	XV
Gáta Otto	L4, L5
Grófik Róbert	152
Guzma Július	127
Haba Martin	128
Hamarová Blanka	129
Hamilton Walter	III
Hanák Jaroslav	XXVI
Hátrik Adam	65
Hátrik Ján	54
Hátriková Martina	66
Hauptmann Miloš	XXXVIII
Hauzr Michal	L12
Havlicek Alexander	II
Havlíček Stanislav	XXIII
Hedley Bill	20
Helm Bedřich	31
Hložka Peter	102, 148
Hochleutner Franz	XVII
Holý Bernard	140, L6
Chudoba Josef	3
Jarabica Oldřich	4, 103
Jimmink Danny	38, 141
Junga Adrian	123, L7
Jurkovič Martin	5, 6, 122

Kareš Jiří	104
Klub filatelistov 52-22 Levice	L8
Knoll Friedrich	VI
Kobelbauer Helmut	XI
Kocúr Tomáš	60
Kočner Jiří	L9
Kolník Matúš	57
König Wolfgang	VIII
Koprda Ján	L10
Kosztolányi Alexander	21, 142
Kováčiková Nikol	61
Kraus Jiří	52, 53, XXX
Kroiss Peter	XII
Kunc Lubor	22, XXXI
Lazar Pavol	XXI, XXXVI
Lind Armin	IX
Linder Marian	39
Lopes Rebelo Americo	49
Lővei György	23,32
Lukeš Emanuel	L11
Mádl Tomáš	105, XXI
Máj Jozef	7, 29, 143
Malovík Vladimír	24, L12
Marčan Miloslav	117
Marek Michal	118, L13
Mayr Michael	V
Mestská časť Bratislava - Dúbravka	L14
Milan Karol	130
Moravčík Peter	33
Mušil Michal	50
Neumann Jiří	L15
Novák Ladislav	L16
Novák Radek	L17
Nyéki Ján	131
Ňaršík Miroslav	L18
Oslanec Peter	149, 150
Osuský Peter	25, 40
Ozdín Daniel	132
Pálka Juraj	XXXIII
Peter Severin	XXXIV
Petřík Jaromír	8, 106, L19
Piszton Otto	9
Pixa Václav	10
Pláteník František	119
Pogány Branko	144, L20
Poštové múzeum Banská Bystrica	XXVIII
Poštovní muzeum Praha	XXIV

Rakovský Rudolf	11, 12
Revišák Milan	145
Robisch Herbert	XVI
Rozemberg Peter	120
Rusnačko Pavol	107
Rusnák Ján	41, 133
Schiller David	42
Schindler Paul	X
Schindler Rudolf	26
Schwarz Gerhard	XIX
Slovenská pošta, a.s. - POFIS	XXXIX
Smolík Milan	108
Sobotka Petr	XXV
Sopko František	43
Soucek Peter	VII
Stauder Michael	XX
Straka Filip	153
Strišš Jozef	L22
Stuna Jaroslav	109
Szücs Károly	13
Šajgalik Milan	44, 45, 46, 134
Šilhán Martin	XXVII
Šmíd Antonín	151
Šulcová Zdenka	135
Šulej Rudolf	110,111
Šulko Michal	62
Šulko Samuel	58
Švikruha Ján	146
Turčan Vladimír	147
Tvrдый Ivan	L23, L24
Vajs Daniel	63
Valentín Jaroslav	47,136
Vallo Ján	137, L25, L26
Valošek Petr	XXIX
Vaněček Jiří	48
Vangel Jozef	27, 28
Vaniček Vít	XXXII
Vaňuga Peter	112
Vesely Miloslav	14
Vozár Peter	15
Winter Friedrich	XXI
Zábojník Vojtěch	67
Zahorec Ondrej	138
Zika Michal	XXXVII
Zikmund Jaroslav	64
Zuskáč Pavol	113, L27
Zväz slovenských filatelistov	L28

19. aukcia, los 457: SZOBRANECZ 2.6. (1850, druhý deň!), 85 p + znehodnotenie škrtnutím pera, 3 H I a + 4 H I a (zadná strana), doporučený list do EPERJES

27. aukcia, los 742: 1857, EPERJES, Müller 600 p, 4 H I, jednonásobné znehodnotenie na spiatočnom recepte do Viedne, ex Capellaro

37. aukcia, los 450: RUDNO, 125 p, 3 HP I (3) + 4 HP I (štvpárška), násobná farebná frankatúra na veľkoplášnom doporučenom liste 3. váhovej triedy do Viedne

34. aukcia, los 454: ZEEBEN, 30 p, 1 HP I + 2 HP I (ryhovaný papier!), 1 kr + 2 kr farebná frankatúra na liste.

Hľadáme hodnotné známky a zbierky pre našich náročných zákazníkov.
Kontaktujte nás!

Merkurphila GmbH

Hasenauerstrasse 46 | A-1190 Wien

Tel: +43 (0)1/23 683 27 | E-mail: office@merkurphila.at

FILATELIE

PETR FLAŠKA | PRAHA

Společnost Filatelie Praha s.r.o. je aukční firma na trhu poštovních známek.

V čele firmy stojí úspěšný čeští sběratelé a vystavovatelé. Filatelie Praha je aukční firma, která pořádá aukce v reálném čase pomocí online dražby vlastním nejmodernějším online limitním a dražebním systémem.

Filatelie Praha s.r.o. pořádá aukce několikrát ročně, zaměřuje se na kvalitní známky z celého světa a v aukcích se objevují především nejvýznamnější československé známky.

Nabízí kompletní servis od poradenství, zprostředkování znaleckých posudků českých a slovenských znalců, prodej známek v aukci či privátní nákupy a prodeje poštovních známek.

Archivace všech aukčním výsledků na stránkách, vhodné k porovnání dosahovaných výsledků a vývoji cen

Nízká aukční provize 16,94 % pro kupující, pro dodavatele 0 – 15 %

Žádné jiné poplatky, důraz na precizní zpracování položek

Absolutní jistota ve světě filatelie, kompletní servis pro naše zákazníky

Filatelie Praha s.r.o.

Sokolská 66/1605, 120 00 Praha 2

Mgr. Petr Pflanzler Flaška

jednatel

 +420 723 344 415 info@filatelie-flaska.cz

online aukce • nákup • prodej • ocenění poštovních známek

www.filatelie-flaska.cz